PRIMORSKI DNEVNIK

Poštnina plačana v gotovini
Abb. postale I gruppo

Cena 50 lir

Leto XXI. Št. 21 (5999)

TRST, torek 26. januarja 1965

KONČANO JE ŽIVLJENJE VELIKEGA ANGLEŠKÈGA DRŽAVNIKA

Winston Churchill je v nedeljo umrl Njegovo truplo leži v Westminstru

Pogreb bo v soboto na državne stroške - Napovedana udeležba številnih državnih in vladnih poglavarjev - Velik odmev v svetu

LONDON, 25. — Včeraj, nekaj po 9. uri je v svojem domu v Hyde Park Gatu v Londonu umrl bivši ministrski predsednik Winston Churchill, ki je bil ena najvidnejših osebnosti prve polovice dvajsetega stoletja in čigar največja zasluga je bila, da je uspešno vodil britansko ljudstvo v boju proti nacistični Nemčiji in fašistični Italiji ter ga povedel k zmagi.

Sporočilo o njegovi smrti so objavili ob 9.35, podpisal pa ga je njegov osebni zdravnik lord Moran. Kakor je znano, je Churchilla zadela 15. januarja možganska kap. Ves čas bolezni je bil v globoki nezavesti, vendar pa se je deset dni upiral smrti.

Kmalu po sporočilu o Churchillovi smrti se je začela pred domom velikega državnika zbirati množica. Na vse javnih poslopjih v Veliki Britaniji so razobesili žalne zastave. Prav tako so razobesila žalne zastave vsa veleposlaništva v Londonu. V sredo, četrtek in petek bo pokojni Churchill ležal na katafalku v Westminstru, v soboto pa bo v katedrali sv. Pavla maša zadušnica. Izkazali mu bodo največje časti, ki so v Britaniji privilegij samo kronanih glav. Od britanskih ministrskih predsednikov je pred Churchillom samo Gladstone leta 1898 ležal na katafalku v Westminstru.

Danes so javili, da se bo ljudstvo lahko poklonilo pred Churchillovim truplom od 11. ure zjutraj od srede dalje. Od 9. do 10. istega dne se bodo pred Churchillovim truplom poklonili poslanci in člani lordske zbornice. Od 10. do 10.30 bodo prišli člani kraljeve družine, člani diplomatskega zbora, visoki komisarji držav Commonwealtha in visoki vladni funkcionarji. Ostala javnost bo imela prost vstop od srede do petka.

Danes popoldne je spodnja zbornica poslušala poslanico kraljice, ki je zahtevala za Churchilla pogreb na državne stroške in ki je počastila spomin velikega državnika. Vsi sedeži v spodnji zbornici so bili zasedeni; prazen je bil samo Churchillov sedež. Predsednik vlade Wilson je v svojem govoru pozval poslance, naj odobrijo predlog kraljice in sporočil, da prihajajo od vseh krajev sveta sožalne brzojavke. Poudaril je, da bo spodnja zbornica z odobritvijo kraljičinega predloga počastila spomin velikega državnika, velikega parlamentarca in velikega voditelja. Wilson je v svojem govoru med drugim poudaril, da se bodo Churchilla spominjali, dokler se bo zgodovina pisala in brala, zaradi njegovega dela v vojnem času.

Za Wilsonom je govoril še voditelj opozicije Douglas Home, za njim pa liberalni voditelj Grimond, nakar je bil sprejet predlog kraljice.

Pogreb Churchilla bo v soboto. Do tedaj bodo stali na častni straži ob krsti častniki mornarice, vojske in letalstva. V soboto zjutraj bodo krsto položili na topovski podstavek in jo prepeljali v katedralo sv. Pavla, kjer bo pogrebna ceremonija. Zatem bodo krsto prepeljali po reki do pomola «Festival Hall», od tod pa z mrtvaškim vozom na postajo Waterloo, od koder jo bodo odpeljali s posebnim vlakom v kraj, ki je najbližji pokopališču v Bladonu, kjer bo strogo privaten pogreb. Ves čas, ko bo pogrebni sprevod šel po londonskih ulicah, bodo izstrelili več topovskih salv, nad sprevodom pa bodo letela vojaška letala.

Pogreba se bodo udeležili številni predstavniki drugih držav. Jugoslavijo bo zastopal predsednik zvezne skupščine Edvard Kardelj, Grčijo bo zastopal kralj Konstantin. Pogreba se bo udeležil tudi danski kralj Friderik. Ni izključena tudi navzočnost izraelskega predsednika Šazarja.

Čeprav so v Veliki Britaniji in po vsem svetu pričakovali Churchillovo smrt, ki je že teden dni umiral, je novica o njegovi smrti močno odjeknila. V Franciji in v nekaterih drugih državah so za 24 ur razobesili žalne zastave. Ni še znano, ali se bo pogreba udeležil tudi ameriški predsednik Johnson. To je odvisno od njegovega zdravja. Vsekakor pa bo prišel na pogreb podpredsednik Humphrey.

Radijske in televizijske postaje po svetu so prekinile svoje programe in sporočile novico, da je Churchill umrl. Z vsega sveta prihajajo v London sožalne brzojavke in izrazi priznanja pokojnemu državniku.

Vse britansko javno življenje se je ustavilo in vsa dejavnost je osredotočena v priprave Churchillovega pogreba. Vsi časopisi so posvetili danes večino prostora slikam in komemorativnim člankom. Na londonski borzi so danes z dvominutnim molkom počastili Churchillov spomin. Večina borznih operaterjev je imela črno ovratnico. Tudi s številnih zasebnih stanovanj visijo žalne zastave.

* * *

NEW YORK, 25. Predsednik glavne skupščine OZN Alex Quaison Sackey je danes počastil spomin Churchilla in ga označil za velikega borca in za «osebnost, ki je dominirala v našem stoletju». Pripomnil je: «Združeni narodi se morajo navdihovati po njegovi nezlomljivi volji, da uspe, po njegovem globokem smislu do življenja, ki se nadaljuje, kljub vsemu.» Tudi glavni tajnik OZN U Tant je s priložnostnimi besedami počastil spomin Churchilla. Nato je skupščina počastila spomin pokojnika z enominutnim molkom. V sredo bo posvečena posebna seja spominu velikega državnika. Verjetno bo predsednik skupščine odšel v London na Churchillov pogreb.

MOSKVA, 25. — Predsednik sovjetske vlade Kuznjecov se je davi podpisal na britanskem poslaništvu v registru za sožalja. Zatem se je razgovarjal nekaj časa z britanskim poslanikom. Časnikarjem je izjavil, da ni bilo še določeno, kdo se bo udeležili pogreba v Londonu.

VARŠAVA, 25. — Poljski radio in tisk sta obširno komentirala novico o Churchillovi smrti.

Poudarila sta tudi, da «je izginil največji Anglež stoletja, ena najvidnejših osebnosti, ki je v veliki meri prispevala k zmagi nad fašizmom, človek, ki bo ostal v zgodovini kot glavni organizator enotnosti narodov v borbi proti nacizmu». Poljski časopisi poudarjajo predvsem dejavnost Churchilla v zadnji vojni in v posebnih člankih poudarjajo njegove «izredne organizacijske sposobnosti». Poljski tisk omenja predvsem, da je Churchill v imenu Anglije podpisal potsdamske sporazume, ki določajo sedanje poljske meje na Odri in Nisi.

Ko poljski tisk omenja vlogo, ki jo je Churchill imel v sporu, ki je nastal po vojni v antifašistični koaliciji, poudarja, da je Churchill v svojem govoru v Fultonu leta 1946 prvi uporabil govorico hladne vojne.

Davi zgodaj je bila pred britanskim poslaništvom v Varšavi dolga vrsta ljudi, ki so čakali, da se podpišejo v knjigo sožalja.

NEW YORK, 25. — Vsi ameriški časopisi posvečajo danes večino prostora poročilom in slikam v zvezi s Churchillovo smrtjo. V New Yorku so velike televizijske postaje posvetile včeraj skupno 12 ur oddaj Churchillu. «New York Times» je objavil dodatek na osmih straneh, na katerih obsežno opisuje življenje in delo Churchilla. «New York Herald Tribune» posveča pokojniku sedem strani.

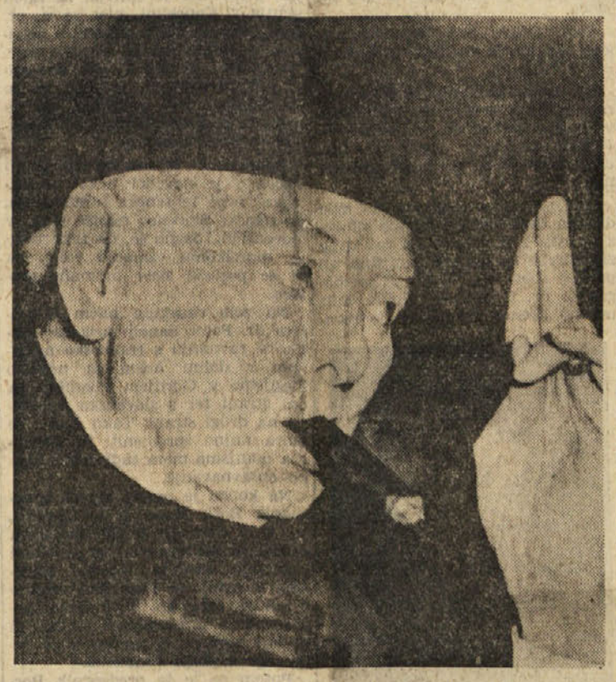

V POČASTITEV SPOMINA CHURCHILLA V ITALIJI

V soboto na javnih zgradbah državna zastava na pol droga

Sožalne brzojavke vlade in tajnikov strank - Vpisovanje v spominsko knjigo na angleškem veleposlaništvu - Vlada nadaljuje proučevanje petletnega načrta - Sporočilo struje «Nuove Cronache» (Fanfani)

RIM, 25. — V počastitev spomina Winstona Churchilla je predsedstvo vlade odredilo, da bodo javni uradi razobesili državno zastavo na pol droga prihodnjo soboto, ko bodo spremili Churchilla k zadnjemu počitku.

Smrt velikega angleškega državnika je imela velik odmev tudi v Italiji. Pomen Churchilla v zadnji vojni so poudarili vsi vidnejši predstavniki italijanskega političnega življenja, od predsednika vlade Mora in podpredsednika Nennija do tajnikov političnih strank, ki so poslali sožalne brzojavke angleškemu parlamentu, vladi, hkrati pa so dali tisku ustrezne izjave.

Na angleškem veleposlaništvu se številne osebnosti vpisujejo v spominsko knjigo, da bi tako izrazile svoje sožalje angleškemu narodu ob tej veliki izgubi. V knjigo se je vpisal tudi ves diplomatski zbor in tudi poljski zunanji minister Rapacki z dvema poljskima diplomatoma, preden je odpotoval na štiridnevni uradni obisk v Teheran in Afganistan. V spominsko knjigo se je vpisala tudi znana filmska igralka Gina Lollobrigida.

Predsednik republike Saragat je sprejel danes na razgovor ministra brez listnice senatorja Attilia Piccionija, ki je hkrati predsednik glavnega sveta KD; dr. Livia Laborja, osrednjega predsednika ACLI in člane vodstva tega združenja katoliških delavcev, končno pa še šefa generalštaba vojske gen. armadnega zbora Aloja.

Ministrski svet je nadaljeval danes proučevanje osnutka petletnega gospodarskega načrta in domnevajo, da ga bo zaključil jutri. Pred tem se je predsednik vlade spomnil Winstona Churchilla in poudaril njegovo delo v obrambo svobode v svetu in vseh človeških vrednot.

Minister za zdravstvo Mariotti je po seji ministrskega sveta izjavil novinarjem med drugim, da petletni načrt predvideva na področju zdravstvenega skrbstva in socialne varnosti ustrezna finančna sredstva, glaven smoter načrta pa je brezplačna zdravniška oskrba in sistem socialne varnosti, ki bo postavil Italijo na raven najbolj razvitih držav.

Ko je zapuščal palačo Chigi je minister Colombo dejal, da so že močno napredovali v proučevanju načrta, tako kar zadeva njegov splošen del, kakor tudi kar zadeva podrobnosti. Na vprašanje, ali so se pojavila bistvena nasprotja med ministri v gledanju na določene probleme, je Colombo to zanikal in dodal: «Gre seveda za kolektiven organ, kjer vsak doprinese svoj delež po svoji pristojnosti in gledanju, toda kjer vsi zatrdno posežejo v diskusijo na konstruktiven način.»

Poslancem so dostavili poročilo, ki spremlja vladni zakonski osnutek o določilih za prvo izpolnitev svetov dežel z navadnim statutom; poročilo se zadržuje tudi na zakonskih predlogih, ki so jih glede tega vprašanja predložili poslanci KPI in PSIUP.

Včeraj je bilo v Rimu vsedržavno zborovanje struje KD «Nuove Cronache» (pristašev Fanfanija). Po tem zborovanju so izdali sporočilo, v katerem izjavljajo, da so sicer pripravljeni vstopiti v enotno vodstvo stranke, v katerem bodo zastopane vse struje KD, vendar pa le pod pogojem, da ne bo šlo pri tem za «izključno mehanično operacijo», ampak da ostane veljavna in se še okrepi perspektiva levega centra. Po mnenju te struje bo to novo vodstvo stranke moralo imeti v svoji notranjosti «politično večino, ki naj izraža politično linijo jasno in odgovorno». (S tem v zvezi so se novinarji obrnili na Forlanija in ga vprašali, naj jim pojasni kaj pomeni «politična večina znotraj enotnega vodstva». Forlani jim je odgovoril, da je to zelo preprosta zadeva: novo vodstvo stranke se ne sme roditi mehanično, ampak se mora ostvariti «na podlagi jasne potrditve odločitve in temeljne usmeritve stranke, kar naj omogoči, da se ob svobodni in odkriti primerjavi stališč ustvarijo večine in manjšine, seveda vedno v duhu sodelovanja in enotnosti».)

Fanfanijeva struja ni zavzela nobenega uradnega stališča glede vstopa predstavnikov te struje v vlado; v sporočilu se le poudarja, da «olidarnost z vlado ne sme pomeniti odpovedi glede njene okrepitve in prilagoditve njene dejavnosti in nenehnega preverjanja skladnosti programov s stvarnostjo gospodarskega in socialnega stanja in temeljnih problemov dežele». Med diskusijo pa so načeli tudi vprašanje vstopa predstavnikov te stroje v vlado: nekateri so zagovarjali stališče, da bi bil sedaj primeren le vstop Fanfanija v vlado, medtem ko so bili drugi mnenja, da naj sodeluje v vladi vsa struja, tudi če bi to pomenilo krizo sedanje vlade. Proti temu pa so nekateri ugovarjali, češ, da bi vladna kriza bila dobrodošla, če bi pomenila utrditev in okrepitev levega centra; da pa v sedanjih razmerah obstaja nevarnost, da vladna kriza utegne imeti nepredvidene posledice.

Proti vladni krizi so se izrekli včeraj tudi republikanci, ki so izrazili mnenje, da mora priti do razčiščenja med vladnimi silami čimprej in da mora biti to razčiščenje «jasno opredeljeno glede svojih smotrov».

Nove demonstracije v Južnem Vietnamu

SAJGON, 25. — Danes so bile v Sajgonu in v nekaterih drugih mestih nove demonstracije študentov, profesorjev in budistov proti ZDA in proti južnovietnamski vladi. Policija je v Sajgonu razgnala demonstrante s solzilnimi bombami. Aretirali so okoli sto mladih budistov.

V mestu Hue, kjer so demonstranti v soboto razdejali ameriško knjižnico USIS, je vlada razglasila danes obsedno stanje. Toda kmalu po tem razglasu so se začele po ulicah demonstracije. Demonstranti so zažgali stanovanji policijskega načelnika ter krajevnega ravnatelja pokrajinskega centra za informacije. Vse Američane so evakuirali iz mesta.

Ameriški državni departma je sporočil, da znaša škoda, ki so jo povzročili v soboto demonstranti v knjižnici USIS, 10.000 dolarjev.

Johnsonu se zdravje boljša

WASHINGTON, 25. — Načelnik tiskovnega urada Bele hiše George Reedi je izjavil, da je zdravstveno stanje predsednika Johnsona sedaj «zelo dobro». Pripomnil je, da bi predsednik želel iti na pogreb Churchilla, toda to ni odvisno od njega. Odvisno je od tega, kako se bo počutil, ko se bo moral za to odločiti.

Ameriški proračun doseгel rekordno višino

WASHINGTON, 25. — Predsednik Johnson je predložil danes kongresu najvišji proračun v zgodovini ZDA. V posebni poslanici obrazložuje predsednik direktive vladne akcije na vseh sektorjih javnega življenja v finančnem letu, ki se začenja 1. julija.

Celotni izdatki dosegajo rekordno število 99,7 milijarde dolarjev, t. j. 2,5 milijarde več kakor lani. Proračun predvideva za 400 milijonov dolarjev manjše izdatke v vojaške namene v primerjavi s sedanjim proračunom ter zvišanje treh milijard in 600 milijonov dolarjev za socialne izdatke, kakor n. pr. za pomoč za šolstvo, javno zdravstvo in stanovanja.

Nova bremena v zvezi s to socialno politiko so onemogočila predsedniku, kljub varčevanju, ki ga namerava izvajati na drugih sektorjih, da bi dosegel izenačenje proračuna. Ta namreč določa 94 milijard in 400 milijonov dolarjev dohodkov. Toda ta upravni proračun ne vsebuje številnih «posebnih računov», kakor n. pr. socialna varnost ali graditev cest, za kar so določeni nekateri posebni dohodki. Tako imenovani «konsolidirani» proračun določa za prihodnje finančno leto 127 milijard izdatkov in 121 milijard dohodkov. Celotni primanjkljaj bo torej znašal šest milijard dolarjev v primerjavi s petimi milijardami, ki se predvidevajo v tekočem letu.

Predvidevajo se manjši dohodki zaradi davčne razbremenitve za 1,7 milijarde dolarjev na sektorju posrednih davkov, da se s tem znova podpre gospodarstvo. Davčne razbremenitve ter vsa nakazila in primanjkljaji so se predvidevali s predpostavko, da se bo faza razmaha gospodarstva nadaljevala vsaj še dve leti ali tri. Računajo, da bi v tem primeru mogli izenačiti proračun v drugem delu tega desetletja kljub zvišanju raznih izdatkov.

Proračun za obrambo določa 51 milijard 578 milijonov dolarjev izdatkov.

Zakladni minister Dillon je na tiskovni konferenci izjavil, da se bo letos gospodarski razmah ZDA nekoliko zmanjšal v primerjavi z izrednim lanskim razmahom.

Sožalje Tita in Rankovića Pogreba se bo udeležil Kardelj

Titovi spomini na srečanja s Churchillom v letih 1944 in 1953

(Od našega dopisnika)

BEOGRAD, 25. — Smrt Winstona Churchilla «največjega Britanca tega stoletja, najpomembnejšega državnika, bojevnika, človeka neizčrpne energije, talenta in sposobnosti», kot to poudarja «Borba» v svojem članku posvečenem Churchillu, je globoko presunila jugoslovansko javnost, ki se s hvaležnostjo spominja Churchillovega priznanja in pomoči narodnoosvobodilni vojski Jugoslavije in njenemu velikemu prispevku zmagi nad fašizmom. Jugoslovanski tisk, zvest tolmač občutkov svojega ljudstva, se s toplimi besedami spominja velikega pokojnika, ki mu izreka zasluženo priznanje. Poleg kratkega življenjepisa in poročil iz drugih delov sveta, obuja tisk spomine na sestanke Tita s Churchillom, prikazuje najpomembnejše dogodke iz burnega življenja velikega državnika, ki kažejo Churchilla kot državnika, politika, bojevnika, novinarja in človeka.

Na vest o Churchillovi smrti je predsednik republike maršal Tito poslal britanski kraljici Elizabeti sožalno brzojavko, v kateri med drugim poudarja: «Globoko sem prepričan, da se bodo narodi držav članic antifašistične koalicije vedno s hvaležnostjo spominjali njegovega borbenega duha, neutrudljivega dela, velikega prispevka k zmagi zavezništvo v drugi svetovni vojni.» Maršali Tito je istočasno poslal sožalno brzojavko soprogi pokojnika, njegovemu sinu Randolphu in ostalim članom družine.

V izjavi za britanski radio je Tito obudil spomin na sestanke z Winstonom Churchillom v Neaplju, ker je takrat britanski predsednik vlade visoko ocenil prispevek narodnoosvobodilne vojske in partizanskih oddelkov Jugoslavije zavezniški stvari, in na drugi sestanek leta 1953 v Londonu.

«Anglija,» je poudaril Tito v svoji izjavi za BBC, «je imela v svoji zgodovini nemalo število velikih državnikov, toda redko kateri je zapustil vtis tako močne in velike osebnosti. Sodim, da je sreča za Anglijo, da je v usodnih trenutkih druge svetovne vojne imela na čelu vlade Winstona Churchilla». S temi besedami je maršal Tito izrekel svoje priznanje ugledenemu britanskemu državniku, s katerim se je zadnjič srečal julija leta 1960 v Splitu, ko je bil Churchill s soprogo na križarjenju vzdolž jugoslovanske obale.

Občutki hvaležnosti jugoslovanske javnosti Winstonu Churchillu se izražajo tudi v brzojavki, ki jo je predsednik Zveze združenih borcev NOB Jugoslavije in podpredsednik republike Aleksander Ranković poslal Združenju britanskih bojevnikov. «Borci narodnoosvobodilne vojske se bodo vedno spominjali velikega veterana, ki je v drugi svetovni vojni v usodnih trenutkih ljudske zgodovine s svojo državniško hrabrostjo in dalekovidnostjo izrekel priznanje jugoslovanskim narodom za njihovo nesebično borbo proti fašističnemu okupatorju za njihov prispevek zavezniški stvari in skupni zmagi», ugotavlja Aleksander Ranković.

«S smrtjo Winstona Churchilla je svet izgubil», ugotavlja «Borba» «edinstvenega državnika, ki je s hrabrostjo navadnega vojaka v boju za svobodo svojega ljudstva, z genijem vrhovnega poveljnika, s strastjo v sovraštvu do sovražnika, z zvestobo in lojalnostjo zaveznika dal svoj osebni neprecenljiv delež borbi za zmago nad fašizmom.»

Na pogrebu Winstona Churchilla bo Jugoslavijo zastopal predsednik zvezne skupščine Edvard Kardelj.

B. B.

Zaključki skupne seje SKGZ in Ital. unije za Istro in Reko

Dne 24. januarja 1965 sta se v Trstu sestala izvršna odbora Unione degli Italiani dell'Istria e di Fiume in Slovenske kulturno gospodarske zveze, da bi se medsebojno informirala o stanju italijanske narodnostne skupnosti v Jugoslaviji in slovenske narodnostne skupnosti v Italiji. Ob tej priliki so bili osvetljeni temelji, na katerih sloni obstoj in delovanje obeh organizacij, in podrobneje obdelane razmere, v katerih žive obe skupnosti. Poglobljena je bila predvsem splošna problematika s posebnim poudarkom na še nerešena vprašanja. Področji šolstva in kulture sta bili zato obdelani samo v splošnih potezah, zato sta se obe organizaciji dogovorili, da bo to predmet razpravljanja na posebnem sestanku.

Na podlagi poročil predsednikov obeh organizacij in razprave, v kateri so sodelovali člani obeh izvršnih odborov, poudarjata oba izvršna odbora soglasno sledeča načela, ugotovitve in potrebe:

1. — Zaščita narodnostnih skupnosti in zagotovitev pravic njihovega jezika, kulture, običajev in posebnosti ter enakopravnosti na vseh področjih družbenih dejavnosti, ne glede na njihovo številčno moč, na stopnjo njihove kulturne ravni in narodnostne zavesti, spada med prve dolžnosti moderne države.

2. — Država ne sme videti v obstoju manjšin na svojem območju bremena, ki zapleta že obstoječe težke notranje probleme, ampak priliko za plemenito pomoč, da lajša manjšini življenje in prispeva k zbliževanju med narodi.

Manjšino spravlja v neenak položaj že dejstvo, da je manjšina. Zato je prizadetost, s katero se ji lajša položaj, znamenje globoke demokratične miselnosti in etike.

Učinkovita in dosledna konkretizacija načel za zaščito narodnostnih manjšin zahteva mnogo podrobnega dela in naporov. Zadostuje pri tem pregledati delo in sklepe komisije devetnajstih za deželo Trident-Gornje Poadižje in določila statutov občin Kopra, Rovinja, Izole in Pirana.

3. — Manjšina se ne sme izolirati od stvarnosti, v kateri živi. Obe manjšini, italijanska v Jugoslaviji in slovenska v Italiji pripomoreta po svojih silah z zavestno udeležbo k reševanju splošnih vprašanj v državi in na področjih, kjer prebivata. Zavedata se, da s tem rešujeta tudi lastne probleme.

4. — Sosedski odnosi ne smejo vplivati na zadržanje države do narodnostnih manjšin, je pa gotovo, da dobro sosedstvo med matičnimi deželami ugodno vpliva na narodnostne manjšine in da pravilno ravnanje z manjšinami utrjuje obenem dobre odnose med prizadetimi državami. Naši manjšini si zato v svoji dejavnosti prizadevata — tudi zaradi globoke privrženosti stvari miru, kot najvišji dobrini človeštva — za vedno boljše odnose in poglobitev medsebojnega zaupanja med Republiko Italijo in Socialistično federativno republiko Jugoslavijo.

5. — Manjšina črpa moralno moč za svoj obstoj iz stvarnosti, v kateri živi in iz svojega matičnega naroda. V skrbi matičnega naroda za razmere, v katerih manjšina živi in se razvija, se zrcali njena upravičena prizadetost za usodo svojih sorojakov. Ta skrb bo za manjšino toliko bolj koristna, kolikor ne teži za tem, da se manjšina izrablja kot povod razdora, marveč je činitelj zbliževanja in sodelovanja med narodi.

Matični narod mora skrbeti za očuvanje živega jedra svoje manjšine v drugi državi, s tem da ne nudi njenim pripadnikom posebnih privilegijev in olajšav v matični deželi, v cilju da zapustijo domače ognjišče.

6. — Pospeševati in poglabljati je treba stike manjšine z matičnim narodom. Globlje spoznavanje pridobitev na družbenem, gospodarskem, znanstvenem in kulturnem torišču lastnega naroda bo manjšini v pomembno moralno oporo in jo bo usposabljalo za posredovalca v zbliževanju obeh narodov.

Obe Zvezi se zavzemata za olajšanje in nadaljnjo sprostitev prehoda jugoslovansko-italijanske meje s poenostavitvijo izdajanja ustreznih dokumentov in odpravo vseh — vstopnih in izstopnih — vizumov. Koristna bi bila razširitev področja, podaljšanje časa bivanja, uvedba neomejenega števila prehodov in vse druge poenostavitve v zvezi z maloobmejnim prometom.

7. — Obe Zvezi stojita na stališču, da je treba manjšinam nuditi vse, kar jim pripada kot narodnostnim skupnostim, zato odklanjata stališče reciprocitete v ravnanju. Vendar se na podlagi poročil vsiljuje primerjava med položajema obeh skupnosti.

Italijanska narodnostna skupnost v SFR Jugoslaviji je zaščitena z zvezno ustavo in ustavama SR Hrvatske in SR Slovenije, z zakoni ter s statuti občin. Statuti nekaterih občin, v katerih živijo pripadniki italijanske etnične skupine s Slovenci oziroma Hrvati, določajo jezikovno mešana področja, v katerih sta oba jezika enakopravna. Na teh področjih je dvojezičnost izpeljana v vseh podrobnostih in ni zasnovana zgolj kot zadovoljitev potreb v formalnem in zunanjem smislu, ampak predvsem kot stremljenje, da se ustvari vzdušje medsebojnega poznavanja in spoštovanja. To se doseže z obveznim učenjem in s popolno enakopravnostjo obeh jezikov v javnem in družbenem življenju.

S popolno uveljavitvijo in utrditvijo načel, na katerih slonijo statuti jezikovno mešanih področij, narodnostna manjšina preneha biti «manjšina» in postane vsak njen pripadnik enakopraven član družbeno-politične skupnosti, v kateri živi, kar učinkovito preprečuje vsak asimilacijski proces.

V tistih občinah SFR Jugoslavije, v katerih prebivajo pripadniki italijanske narodnostne skupine in kjer ni dvojezičnost niti zasnovana niti sankcionirana in se niti ne izvaja, je treba v duhu omenjenih načel statuta izpopolniti in določila dosledno izvajati.

Slovensko narodnostno skupino v Republiki Italiji sicer ščitijo členi državne ustave in posebnega deželnega statuta, toda — v nasprotju z nemško skupnostjo v deželi Tridentinsko-Gornje Poadižje in s francosko v Dolini Aosta — razen šolskega zakona ni drugih zakonov, ki bi na najrazličnejših področjih določali in zagotavljali praktično izvajanje določil ustave in statuta. Poleg vsega tega je šolski zakon omejen samo na tržaško in goriško pokrajino in tako izključuje vsako, tudi minimalno poučevanje materinega jezika slovenskih otrok videmske pokrajine.

Niti Spomenice o soglasju, ki velja samo za tržaško ozemlje, ni parlament italijanske republike ratificiral, s čimer so določila Posebnega statuta ostala notranje pravno neobvezna. Samo na Tržaškem, in to predvsem v okoliških občinah, ki so naseljene predvsem s slovenskim prebivalstvom, je le delno in okrnjeno dovoljena uporaba slovenskega jezika.

Na ta način je slovenska skupnost v Italiji še vedno v neenakopravnem položaju in izpostavljena asimilacijskemu pritisku. Zato je neodložljivo, da parlament Republike Italije razveljavi ostanke fašistične zakonodaje, ki prepoveduje celo uporabo slovenskega jezika na sodiščih in izglasuje zakone, ki bodo priznali pravico pripadnikom slovenske narodnostne skupine, uporabljati svoj jezik v osebnih in uradnih odnosih s predstavniki političnih, upravnih in sodnih oblasti ter pravico, dobiti odgovor, dokumente in potrdila v svojem jeziku, omogočiti pravično zastopstvo v javnih uradih in ustanovah, v sodstvu in v upravnih komisijah ter jih zaščititi pred izbruhi narodne nestrpnosti. Skratka, vse kar je potrebno, da bo zagotovljena enakopravnost pripadnikom slovenske skupnosti v Italiji.

8. — Po ustavi obeh držav, Republike Italije in SFR Jugoslavije uživajo vsi državljani enake pravice. Zato in v skladu s čutom pravičnosti je naravno, da morajo vsi pripadniki manjšine, ne glede na administrativne meje, uživati enake narodnostne pravice.

Ta načela je treba uveljaviti še v tistih občinah jezikovno mešanih področij v Jugoslaviji, v katerih se je statut — v nasprotju s statuti drugih občin — omejil zgolj na ponovitev določil ustave brez podrobne obdelave vseh posebnosti, ki zadevajo italijansko etnično skupino.

V Italiji se velika razlika v ravnanju s slovensko narodnostno manjšino v različnih upravnih enotah kaže predvsem v odnosu do Slovencev v videmski pokrajini, ki jim ni priznana nobena pravica kot narodnostni manjšini. Formalno, deloma tudi praktično — predvsem glede pravic jezika in ugodnosti iz bilateralnih dogovorov med Italijo in Jugoslavijo — so goriški Slovenci na slabšem kot Slovenci na Tržaškem.

Po istem načelu je treba razširiti na vsa področja, kjer prebivajo pripadniki obeh manjšin, uživanje vseh dobrin, katerih so deležni predeli, ki jih obsega londonski sporazum. Isto velja za vse bilateralne dogovore v zvezi z manjšinami med Italijo in Jugoslavijo.

9. — Šola v materinem jeziku je temelj življenja manjšine. Osnovno merilo ravnanja z manjšino velja zato prav dejstvo, ali in kako razvito šolstvo ima. Zato je morebitni padec števila šolskih otrok v manjšinskih šolah — kolikor ga ni pripisati demografskemu padcu — slabo spričevalo za ravnanje z manjšino.

Iz teh vzrokov je treba narodnostnim skupinam zagotoviti izobraževanje v materinem jeziku od otroških vrtcev do osnovnih in srednjih šol vseh stopenj in vrst. Zato je treba ustanoviti italijanske otroške vrtce na vseh področjih, kjer živi v Jugoslaviji italijanska narodnostna skupnost in kjer vrtcev še ni. Uveljaviti se mora zakon o samostojnosti in paritetnosti italijanske osnovne šole, ustanoviti popolne italijanske osemletke tam, kjer je to danes nujno, in izpopolniti mrežo poklicnih šol. Kljub temu, da je bilo v letu 1964 tiskanih 16 šolskih knjig, jih bo treba v bodoče delno uvažati iz Italije, kakor tudi učila.

V Italiji je potrebno za Slovence v videmski pokrajini uvesti vsaj minimalni šolski program na najnižji stopnji v slovenskem jeziku. V tržaški in goriški pokrajini bi bilo treba ustanoviti nadaljevalne šole trgovskega in industrijskega tipa po osemletnem obveznem šolanju, šole za vajence in industrijski tehnični zavod. Izdajati je treba šolske knjige za srednjo šolo in jih delno uvažati iz Jugoslavije. Nujno je treba urediti položaj vodstvenega, upravnega, učnega in strežnega osebja.

V interesu obeh narodnostnih skupin je, da se nekatere šole v obeh državah preuredijo, predvsem glede smeri in vrste.

Medsebojno priznavanje diplom srednjih šol, strokovnih šol in univerz v okviru določb kulturnega sporazuma med Italijo in Jugoslavijo, bi bilo med najbolj učinkovitimi sredstvi za živo povezavo pripadnikov manjšine z matičnim narodom. Posebno je pereče priznanje diplom filozofskih fakultet, predvsem za narodni jezik.

10. — Dejavnost kulturnih ustanov in organizacij narodnostne skupine spada med osnovna sredstva za njeno oblikovanje in razvoj. Za njihovo uspešno delo posveča manjšina veli-

(Nadaljevanje na 2. strani)

POMEMBEN DOGODEK ZA ITALIJANSKO IN SLOVENSKO MANJŠINO

Prvi skupni sestanek izvršnih odborov SKGZ in Unije Italijanov za Istro in Reko

Na sestanku sta predsednika obeh organizacij podala podrobni in stvarni poročili o stanju manjšin - Sprejeti so bili skupni zaključki - Vabilo Unije za nov skupni sestanek na Reki, ki bo posvečen šolstvu in kulturnim vprašanjem

V nedeljo dopoldne se je pričela na sedežu SKGZ v Ul. Geppa 9 prva skupna seja izvršnih odborov Unije Italijanov za Istro in Reko in Slovenske kulturno-gospodarske zveze, na kateri so bili poleg članov odborov prisotni tudi ugledni gostje. Kot gostitelj je prisotne pozdravil predsednik Slovenske kulturno-gospodarske zveze Boris Race, ki je dejal:

«Štejem si v čast, da otvarjam prvo skupno sejo izvršnih odborov Unione degli Italiani dell'Istria e di Fiume (Unije Italijanov za Istro in Reko) in Slovensko kulturne gospodarske zveze.

Naša Zveza je počaščena, da ima v gosteh organizacijo italijanske narodnostne skupine v Jugoslaviji.

Ko sedaj sedimo za to mizo skupaj, se nam zdi naravno, da smo se sestali in je skoraj obžalovanja vredno, da tega nismo že prej storili. Toda tudi ta korak je terjal svoj čas.

Narodnostne skupine, ki živijo izven meja nacionalne države, imajo ne glede na družbeno ureditev — čeprav je to faktor, ki ga je treba upoštevati — mnogo skupnega. Toliko več skupnega imata zato dve «izmenični» manjšini, kot sta italijanska v Jugoslaviji in slovenska v Italiji.

S sodelovanjem, ki ga začenjamo z današnjo sejo, se želimo od bliže spoznati, drug drugemu pomagati in stkati dodatne vezi za sodelovanje med državama, v katerih živimo. Zadovoljni bomo, če bomo s tem vnesli tudi nekaj novega na to področje.

Slika, ki jo bomo pokazali, je taka, kakršno vidimo mi, in želimo, da naših trditev ne jemlje nihče kot polemiko, ampak kot našo iskreno željo, da prispevamo k razčiščenju vprašanj, ki so za naši narodnostni skupini važna.

Iskreno nas veseli, da moremo pozdraviti v naši sredini goste, ki so nas z odzivom na naše vabilo že razumeli. To so: italijanski generalni konzul v Kopru dr. Amedeo Cerchione, jugoslovanski konzul v Trstu dr. Jože Gačnik, predsednik društva «Pravnik», dr. Frane Tončič, pokrajinska svetovalka Jelka Grbec, ravnatelj Ljudske knjižnice dr. Stelio Crise, občinski svetovalec iz Gorice dr. Nereo Battello, predstavnika PSI Eugenio Laurenti in Nino Gregorič, deželni svetovalec in deželni tajnik KPI Silvano Baccicchi, deželni tajnik PSDI Giorgio Cesare, deželni svetovalec dr. Jože Škerk, predstavnik PSIUP dr. Fausto Monfalcone, občinski svetovalec Vito Jercog, svetovalec za slovenske šole prof. Stanko Mihelič in drugi.»

Za prijavno vabilo in za gostoljubnost se je nato zahvalil v imenu Unije Italijanov za Istro in Reko prof. Antonio Borme, ki je prvi prečital poročilo z naslovom «Položaj italijanske narodnostne manjšine v Jugoslaviji». Poročilo je prečital v italijanščini, prisotnim slovenskim poslušalcem pa je bil razdeljen prevod v slovenščino. Za njim je prečital poročilo Boris Race «Slovenska narodnostna skupnost v Italiji» v slovenščini in so prejeli italijanski poslušalci italijanski prevod.

Apollinio Abram

Na dopoldanskem delu sestanka sta nato še podpredsednika obeh organizacij: Abrami Apollinio za Unijo in dr. Peter Sancin za SKGZ podala osnutek zaključkov, ki sta ga organizaciji predhodno pripravili.

Zasedanje se je nadaljevalo popoldne v prostorih slovenskega dijaškega doma, ko je sledila živahna diskusija, v katero so posegli številni člani obeh izvršnih odborov.

Upravnik Slovenskega gledališča Rado Rauber je govoril o položaju slovenskega gledališča in dejal, da ni dovolj priznanje tega gledališča za «primarno skupino», saj je bilo to gledališče dejansko od ustanovitve «stalno», in ko še niso bila ustanovljena «stalna gledališča» v Italiji. Zato slovensko gledališče tudi s težavo izpolnjuje pogoje, ki veljajo za «primarne skupine» Status Slovenskega gledališča bo treba torej še posebej urediti v sklopu celotne manjšinske problematike.

Upravnik slovenskega dijaškega doma Drago Pahor je govoril predvsem o šolskih vprašanjih in je ugotovil, da morajo biti manjšinske šole na isti ravni kot ostale ter da morajo učence v polnosti upoznati s kulturo matičnega naroda in naroda države, kjer žive. V imenu uprave in gojencev dijaškega doma je pozdravil drage goste in soglašal z veseljem gojencev, ki so na stenski časopis napisali da so ponosni, ker se tako pomembno zasedanje vrši tudi v Dijaškem domu.

Igor Kosmina je poročal o položaju slovenskih dijakov na tržaški univerzi, kjer je vpisanih od skupno okoli 4.500 slušateljev okoli 220 slovenskih akademikov. Ugotovil je, da na univerzi ni diskriminacij in navedel primere vključevanja slovenskih dijakov v razne univerzitetne organizme.

Dr. Stanislav Oblak je navedel vrsto podatkov o izvozu italijanskega tiska v Jugoslavijo, pri čemer pa je ugotovil, da gre za celotni izvoz in ne za tisk, ki služi italijanski manjšini. Zavzel se je zato, da bi reška založba Edit spet dobila uvozno dovoljenje, saj je že po svojem značaju za tako dejavnost najbolj usposobljena in bo tudi na tak način manjšina lahko služila za most zbliževanja in spoznavanja.

Predlagal je še, naj bi se ustanovila manjša komisija izvedencev za proučevanje potreb v izvozu.

Oskar Kjuder je podal kratek oris zgodovine Glasbene Matice ter navedel nekaj podatkov o sedanjem delu.

Paolo Lettis, odgovorni urednik lista «La voce del popolo», je poudaril važnost prispevka in pomoči matične države manjšini. Brez te pomoči si je težko zamišljati vlogo mostu, ki naj bi jo imele manjšine. Posebno važne so kulturne izmenjave, pri čemer pa nikakor ne sme biti takoj sumljivo vsako prejemanje ali dajanje pomoči.

dr. Peter Sancin

Prof. Luigi Ferri je podal pregled delovanja italijanskega krožka v Pulju.

Dr. Angel Kukanja je predlagal, naj se med zaključke zborovanja vnese poudarek, da je treba slovenski manjšini zagotoviti tudi ekonomsko bazo za njeno delovanje.

Prof. Corrado Iliasich je med drugim dejal, da bo morala «Jugoslovenska knjiga» uvažati več knjig za potrebe italijanske manjšine, ali pa naj spet dobi — kot je predlagal že dr. Oblak — založba Edit uvozno licenco. Nemogoče je namreč misliti, da bi lahko oddaljena centralna ustanova vodila račune o potrebah, ki so mogoče zanjo zelo periferne.

Podpredsednik Unije Appolinio Abrami iz Izole je zlasti pokazal na različnost obravnavanja manjšinskih problemov v raznih krajih, pri čemer je stavljal za zgled stanje v Kopršćini, kjer se n. pr. tudi procesi pred sodiščem razvijajo v jeziku, kot ga stranke žele.

Poslanec skupščine SR Slovenije prof. Leo Fusilli je dejal, da je ta skupna seja pokazala, da je prav, če se predstavniki obeh manjšin večkrat sestanejo.

Pokrajinski svetovalec inž. Josip Pečenko je navedel nekatere primere zelo težavnega uradovanja, če tržaški Slovenec napiše vlogo v slovenščini. Jasno je, da take težave marsikomu vzamejo voljo, da bi se poslužil sicer priznane pravice.

Na zelo eksakten način je potem dr. Peter Sancin prikazal razliko v ravnanju s francosko manjšino v dolini Aosta in nemško manjšino v Gornjem Poadižju na eni strani ter s slovensko manjšino na drugi strani. Tako stanje se mora nujno spremeniti in slovenska manjšina mora tudi doseči enako obravnavanje.

Na koncu je povzel besedo predsednik Boris Race, ki je ugotovil, da je v diskusiji prišla do izraza predvsem zahteva, naj se problemi manjšine rešujejo načelno. Manjšina v Italiji se vsak dan srečuje z novimi težavami prav zaradi pomanjkanja principialnih stališč, ki bi bila osnova za mnogo lažje reševanje vsakega problema.

Potem se je še predsednik Borme iskreno zahvalil SKGZ za gostoljubnost ob tem prvem skupnem zasedanju. Obenem je povabil Slovensko kulturno gospodarsko zvezo na podobno skupno sejo na Reki.

Pogled v Gregorčičevo dvorano med čitanjem poročil. Sestanek izvršnih odborov sta izmenoma vodila predsednik Unije prof. Borme in predsednik SKGZ Race. Na sliki na levi strani člani izvršnega odbora unije, na desni pa člani izvršnega odbora SKGZ

Položaj italijanske etnične skupine v Jugoslaviji

Poročilo prof. Antonia Bormeja

Ko smo se sporazumeli o potrebi po vzpostavitvi tesnega sodelovanja med obema etničnima skupinama, za koristno izmenjavo izkušenj in za medsebojno pomoč in predvsem, da bi tako prispevali k popolnemu zbližanju in razumevanju med Italijo in Jugoslavijo in ko smo se odločili, začeti to naše sodelovanje s pretežno politično vsebino naših pozicij, smo se zavedali, da bo primerjava, ki bo iz tega izšla, veljavna samo v relativnem smislu, da različni činitelji in različna družbena struktura namreč pogojujejo z ene in druge strani različna izhodišča pri obravnavanju določenih vprašanj. Odločili smo se za to, da dosledno in pošteno uporabljamo kriterij objektivnosti, da bi se v čim večji meri izogibali polemičnim ugotovitvam, ki ničesar ne rešujejo pri premostitvi ovir, spreminjanju stališč in dozorevanju stališč, ki bi bolj ustrezala novim položajem. Naše poročilo je sestavljeno v skladu s tem namenom. V njem so bistveni podatki, na osnovi katerih lahko izrazimo nepristransko sodbo.

Glede italijanske narodnostne skupine je treba omeniti, da deluje kot dejaven činitelj v revolucionarnem procesu, ki je preobrazil družbeno-politične osnove sistema, v katerem je prej živela. V tem procesu je bil vsak njen član že zdavnaj osvobojen cele vrste kompleksov, ki ovirajo popolno uveljavitev človekove osebnosti na osnovi čedalje bolj razvite demokratizacije družbenih odnosov, ki temeljijo na samoupravi delovnega ljudstva.

V tej stvarnosti, ko vsak posameznik v okviru možnosti, ki jih zagotavlja sedanja stopnja razvoja naših proizvajalnih sil, uveljavlja svojo lastno osebnost, je samo po sebi umevno, da se tudi samo narodnostno vprašanje postavlja in rešuje na način, ki presega meje klasičnih koncepcij glede demokratičnih pravic, ki so običajne za manjšinske narodnostne skupine. Če tako gledamo na to vprašanje, potem je treba omeniti, da italijanska etnična skupina v Jugoslaviji ne le uživa klasične demokratične pravice že iz časov osvobodilnega boja, marveč tudi to, da se te pravice dopolnjujejo in izpopolnjujejo naprej na osnovi sankcioniranih načel državne ureditve naše skupnosti v raznih ustavnih aktih, ki določajo položaj vseh državljanov s kriterijem enakopravnosti in popolne enakosti ne glede na njihov jezik.

V tej luči je treba sestaviti naše poročilo. Italijanska etnična skupina je teritorialno razdeljena vzdolž obalnega pasu istrskega polotoka in po upravni razdelitvi pripada trem okrajem: reškemu, puljskemu in koprskemu oziroma Socialistično republikama Hrvatski in Sloveniji. Po zadnjem ljudskem štetju ima italijanska etnična skupina 25 tisoč 615 pripadnikov. V tej zvezi pa je treba pripomniti, da statistični rezultati ne odsevajo stvarnega jezikovnega stanja, saj so kraji, ki niso označeni kot mešana jezikovna področja, na katerih pa je v veljavi uporaba obeh jezikov.

Glavna središča, v katerih živijo skupine občanov italijanske narodnosti so: Koper, Sečovlje, Izola, Lucija, Strunjan, Piran, Umag, Buje, Brtonigla, Momjan, Kostanjica, Grožnjan, Novi grad, Poreč, Tar, Rovinj, Bale, Vodnjan, Galižana, Pulj, Labin, Opatija, Reka, Lošinj... in drugi kraji.

Največje število pripadnikov manjšine živi v puljskem okraju, ki mu sledita reški in koprski okraj. Lahko potrdimo, da je italijanska etnična skupina po močnih povojnih pripetljajih, v katerih je bila glavni akter, dosegla svojo stabilnost. S svojo vitalnostjo in s pridobljeno zavestjo o svojih pravicah in z vsakodnevnim zunanjim izražanjem svojih možnosti je premostila korozijo časa. S tem pa nikakor ne nameravamo zanikati nekaterih primerov administrativno-birokratskih izkrivljenj njene fiziognomije s strani posameznih neodgovornih funkcionarjev.

Zaradi takšne teritorialne porazdelitve je manjšina tudi kot posledica neenakega razvoja materialne osnove bila včasih v položaju, da so se delale razlike pri reševanju nekaterih vprašanj, ki so zanjo temeljna. Zaradi tega se postavlja kot neodložljiva zahteva po enotnem ravnanju vsakokrat, ko obravnavamo svojstvene vidike njenega položaja, ne glede na njeno upravno porazdelitev. Od tod izhaja potreba po tesnem sodelovanju med vsemi državnimi organi, republiškimi in komunalnimi, da bi se sporazumeli o stališčih in ustreznih metodah, ki se nanašajo na delikatno področje doslednega uveljavljanja demokratičnih pravic neke manjšinske narodnostne skupine. V tem primeru niti medna rodni sporazumi, ki so rešili določene podobne trenutne situacije, ne morejo v odločujoči meri vplivati na sprejemanje stališč, ki se potem pokažejo kot bolj ali manj nasprotujoča.

Dosedanja praksa je odkrila številne takšne vrzeli, ki ne škodujejo samo etnični skupini, marveč tudi družbeni skupnosti, katere sestavni del je tudi ona sama. Konkretno, občani italijanske narodnosti se ne morejo sprijazniti samo zaradi preprostega dejstva, ker živijo onstran Mirne, da bi se odrekli celi vrsti ugodnosti, ki so jih deležni njihovi sonarodnjaki na bujskem in koprskem področju, ugodnosti, ki v precejšnji meri vplivajo na splošne pogoje njihove kulturne ravni. Če se ne zavedamo tega neugodnega razlikovanja, lahko sčasoma kompromitiramo veljavnost številnih ukrepov, ki že delujejo in katerih namen je, ustvariti čimbolj ugodne pogoje za popolno uveljavitev vsakega pripadnika narodnostne manjšine. Upoštevati moramo, da je italijanska narodnostna skupina zelo mlada. Njeno rojstvo datira od podpisa mirovne pogodbe med Italijo in Jugoslavijo in od konca druge svetovne vojne. Ta manjšina izhaja iz nacije, ki je v svoji celoti po stopnji civilizacije in kulture na precej visoki ravni. Razen tega pa matična država pripada romanski jezikovni skupini. To so pomembni elementi, ki jih je treba upoštevati, ko vrednotimo njene zahteve in težnje. Ne smemo prezreti niti vsem znanega dejstva, da je ona ena izmed najbolj vitalnih manjšinskih narodnostnih skupin naše dežele.

Ko postavljamo takšne zahteve, ki bi jih lahko imeli za uveljavljanje pravic in so v resnici izraz naših teženj, z zadovoljstvom omenjamo znano stališče Jugoslavije v korist razširitve ugodnosti, o katerih smo govorili, na vso etnično skupino.

Ustavno-upravni položaj Italijanov Istre in Reke, določajo zvezna in republiške ustave socialistične Jugoslavije. In prav družbena ureditev naše dežele jamči demokratično rešitev problema ter hkrati kaže najboljšo pot in najstreznejše metode za nadaljnjo teoretično obdelavo in dosledno rešitev. Ustava Socialistične federativne republike Jugoslavije določa v tretjem poglavju z naslovom «Svoboščine, pravice in dolžnosti človeka in občana«, da so te neodtujljive pravice vsakega posameznega naroda in narodnostnih skupin, ki sestavijajo jugoslovansko skupnost. Člen 33. pravi:

«Občani so enaki v pravicah in dolžnostih, ne glede na razlike v narodnosti, rasi, veroizpovedi, spolu, jeziku, izobrazbi ali v družbenem položaju.» In zatem 41. člen:

«Občanu sta zajamčena svobodno izražanje svoje narodnosti in kulture ter svobodna raba svojega jezika. Občan se ni dolžan izjavljati, kateri narodnosti pripada in tudi ne opredeljevati za neko narodnost.

Protiustavno in kaznivo je vsako propagiranje ali izvajanje nacionalne neenakopravnosti ter vsako razpihovanje nacionalnega, rasnega ali verskega sovraštva ali nestrpnosti.»

Ustava Socialistične republike Hrvatske povzema skoraj v celoti vsebino členov zvezne ustave. Ustava Socialistične republike Slovenije ureja v treh členih to materijo in v znatni meri razvija bistvo zveznih določil. Člen 77. določa:

«Socialistična republika Slovenija zagotavlja italijanski in madžarski narodnosti, ki živita na njenem ozemlju, enake pravice in možnosti razvoja in napredka. Na področjih, na katerih živijo poleg Slovencev občani italijanskega ali madžarskega porekla, je italijanski oziroma madžarski jezik izenačen s slovenskim v javnem in družbenem življenju. Zakon in občinski statut določata, kako se uveljavljajo pravice občanov italijanske in madžarske narodnosti. Socialistična republika Slovenija skrbi za razvoj šolstva, tiska, radia in kulturno-umetniške dejavnosti italijanske in madžarske narodnosti in v ta namen zagotavlja finančna sredstva.»

Če hočemo biti objektivni, moramo omeniti določeno razliko v tolmačenju in obdelavi določil zvezne ustave s strani hrvatske in slovenske republike glede pravic narodnostnih manjšin. Očitno je, čeprav ostaja ustavno bistvo neokrnjeno, da se je prva držala dokaj omejevalnega kriterija, kar so verjetno pogojevali vzroki materialnega značaja, ter se izognila podrobnim definicijam, ki bi bolje osvetlile problem in bi morda preprečile nadaljnja nesoglasja o stališčih in rešitvah ob prenosu ustavnih določil v praktične predpise okrajnih in občinskih statutov. Dejstvo je namreč, da na tem področju ni bila dosežena enotnost in to kljub izredno živahnim razpravam, ki so spremljale celoten potek sestavljanja občinskih statutov. Od tod so izhajale različne praktične rešitve, ki prav gotovo ne prispevajo k dosegi neobhodnih zagotovil za normalen in enakomeren razvoj celotne etnične skupine, o čemer smo govorili v začetku, to je o potrebi po enotnih stališčih pri obravnavanju in reševanju njenih problemov. Ustava Socialistične republike Slovenije ne navaja številčnega razmerja pripadnikov narodnostnih manjšin, na osnovi katerega bi bile pogojene pravice manjšin in obseg dvojezičnih področij. Ta ustava se naslanja na načela dejanske enakopravnosti za obe narodnosti na dvojezičnih področjih in pušča ob strani številčni obstoj etnične skupine. Posledica tega je, da narodnostna manjšina preneha biti «manjšina» in postaja resnično enakopraven činitelj. Vsak njen pripadnik postane istočasno enakopraven član družbeno-politične skupnosti, v kateri živi. Torej dejstvo, da številčno razmerje neke etnične skupine ni več odločujoče za njen položaj in za celotnost njenih pravic ter zaradi dejstva, da nihče ne čuti potrebe, odreči se svoji narodnosti zaradi domnevnih prednosti, ki naj bi jih pridobil kot pripadnik «večine», se oblikuje odločna pregraja proti kakršnikoli posredni ali neposredni tendenci ali procesu asimilacije.

Na vsak način že samo dvojezično področje po svojem bistvu zajema v duhu dejanske enakopravnosti celotno družbeno življenje področja. Tako koncept dvojezičnosti zagotavlja pravico uporabe svojega posebnega jezika ne le pri občevanju s posameznikom ali z narodnostno manjšino v njeni celoti, pod pogojem, da oba to tudi zahtevata, marveč se izraža v celotnem življenju tega področja in velja enako za vse: za pripadnike etnične skupine in za prebivalce večine ter se razteza od šole do državne uprave, od znakov in javnih napisov v občinah do tiskovin in formularjev.

Toda glavna inspiracija, ideološka razjasnitev položaja narodnostnih skupin je vsebovana v programu ZKJ in na konkreten način v sklepih Izvršnega komiteja Centralnega komiteja ZKJ, ki so bili sprejeti v ta namen marca leta 1959.

Ti sklepi med drugim pravijo:

«Naš odnos do manjšin ni bil v povojnih letih nikoli odvisen od mednarodnih odnosov s sosednimi državami. V naši državi obravnavamo vprašanja narodnostnih manjšin, kot činitelje, ki imajo popolnoma enake pravice kakor drugi jugoslovanski narodi, in te manjšine, ki so v vsem enakopravne, sodelujejo pri izgradnji jugoslovanske skupnosti, kateri dajejo svoj politični, kulturni in splošni prispevek. Manjšine ohranjajo svoje posebnosti kot del nacije, kateri etnično pripadajo in združujejo svoje značilnosti, zlasti kulturne nareve s tistimi značilnostmi sredine, v kateri živijo. Zato predstavljajo manjšine pomemben činitelj zbliževanja in povezave med raznimi narodi...»

Nadaljnje in dokončno pojasnilo o položaju in poslanstvu etničnih skupin je bilo formulirano v referatu predsednika jugoslovanske republike kot generalnega sekretarja na VIII. kongresu Zveze komunistov Jugoslavije. V njem je med drugim rečeno:

«Zveza komunistov Jugoslavije posveča veliko pozornost specifičnim problemom nacionalnih etničnih skupin, izoblikovanju doslednih in načelnih internacionalističnih stališč do teh problemov in dopolnemu spoštovanju in uresničevanju teh stališč. To je tudi razumljivo, saj ne gre le za delo pomembne in občutljive notranje problematike naše države, temveč tudi za pomemben element naših mednarodnih odnosov.

V programu Zveze komunistov Jugoslavije so jasne in vsestransko priznana naša načelna stališča do nacionalnih etničnih skupin v naši državi.

Izhodišča točka naše politike glede nacionalnih skupin sta enotno obravnavanje in enak družbeni položaj vseh delovnih ljudi ne glede na njihovo nacionalno pripadnost, ne glede na to ali so iz vrst večje ali manjše nacije. To je torej politika popolne odstranitve kakršnekoli sence nacionalne diskriminacije.

Z drugimi besedami, pripadnikom nacionalnih etničnih skupin so v naši državi zagotovljene ne samo vse nacionalne pravice, temveč z razvojem sistema samoupravljanja tudi realne možnosti, da sami in v sodelovanju z drugimi narodnostmi neposredno uresničujejo te pravice.

Vendar na tej poti še zmeraj zadevamo na težave in to v tolik ni meri, kolikor sta tudi sam sistem družbenega samoupravljanja in njegovo delovanje odvisna od objektivnih problemov in subjektivnih pomanjkljivosti. Zaradi vsega tega Zveza komunistov Jugoslavije meni, da je treba v skladu z bistvenimi zahtevami doslednega demokratizma v zvezi s problemom nacionalnih etničnih skupin še naprej vztrajati pri naslednjih stališčih:

«Prvič, popolnoma uveljavljanje

(Nadaljevanje na 3. strani)

Zaključki skupne seje SKGZ in Ital. unije za Istro in Reko

(Nadaljevanje s 1. strani)

ko svojih sil, toda ne more biti kos težkim gmotnim zahtevam, ki so s tem v zvezi. Zato je dolžnost družbe in države, da jih gmotno podpirata. Tudi založniške dejavnosti ne more manjšina zaradi majhnega tržišča zadostno razviti z lastnimi sredstvi.

S tem v zvezi je treba podčrtati, da je kulturna dejavnost italijanske skupnosti deležna podpor, ki v glavnem krijejo potrebe. Tako je dobila italijanska Drama na Reki v 1964. letu 35 milijonov dinarjev državne podpore, italijanski kulturni krožki v Jugoslaviji so dobili v 1964. letu 20 milijonov, za zalaganje knjig, listov in revij je bilo danih v istem letu 209 milijonov dinarjev.

Razen malenkostne podpore nekaterim organizacijam, niso kulturne in založniške slovenske organizacije v Italiji doslej dobile ničesar. Šele v letu 1964 je Slovensko gledališče v Trstu bilo priznano kot «primarni ansambel», kar mu daje pravico do državne podpore.

Nujna je torej izdatna, redna in javna podpora tudi slovenskim kulturnim organizacijam v Italiji. Občinam obeh držav bi moralo biti omogočeno, da oskrbijo ustrezne objekte, v katerih bi kulturne organizacije nemoteno lahko razvijale svojo dejavnost.

Uradno dogovorjena kulturna izmenjava med obema državama ne sme preskočiti področij, na katerih biva manjšina. Nenaravno je, da je s takim preskakovanjem prikrajšana manjšina in s tem o kulturnih dosežkih lastnega naroda slabše poučena kot pripadniki večine.

11. — Anahronistična je vsaka ovira državljanom, da bi dali svojim otrokom imena, ki si jih sami izberejo. K osnovnim znakom enakopravnosti narodnostne manjšine in spoštovanja njenih bitnih značilnosti pa je priznanje pravice, da njeni pripadniki dajejo svojim otrokom imena, ki nosijo karakteristike jezika in naroda h kateremu pripadajo.

Slovenskim staršem v Italiji ta pravica ni dana, ker je še vedno v veljavi zakon, ki prepoveduje dajati otrokom «tuja» imena. Tržaško področje je izvzeto, ker se ta zakon ne izvaja. Pripadnikom slovenske skupnosti v Italiji je treba omogočiti pisanje njihovih imen in priimkov v slovenski pisavi in dajšati vračanje v prvotne slovenske oblike nasilno spremenjene priimke. Onemogočiti je treba, da posamezni javni funkcionarji v jezikovno mešanih področjih Jugoslavije svojevoljno vpisujejo imena in priimke pripadnikov italijanske etnične skupine.

V jezikovno mešanih področjih mora biti priznano in uveljavljeno poimenovanje krajev tudi v jeziku manjšine. Naravno je, da se v listinah in v vseh drugih publikacijah v jeziku manjšine, uporabljajo tudi nazivi krajev v tem jeziku.

Na področjih, kjer prebivajo Slovenci v Italiji, je treba za menjati izumetničena imena krajev v italijanskem jeziku s takimi, ki so bila, odnosno so še v rabi med domačim italijanskim prebivalstvom..

12. — Naseljevanje področij, kjer prebiva narodnostna manjšina z namenom, da se s tem umetno spremeni etnični sestav področja, je vsega obsojanja vredno, zato je upravičena zahteva slovenske narodnostne skupnosti v Italiji, da se s podobnim naseljevanjem preneha.

13. — Pogumno je treba odstranjevati vse ovire, ki se pojavljajo v vsakdanjem življenju, ki zavestno ali po inerciji zavirajo pripadnikom manjšin uveljavljanje njihovih pravic in jim s tem grenijo življenje in rušijo vero v pravičnost. Onemogočati je treba samovoljo neodgovornih uradnikov in terjati spoštovanje pravic pripadnikov manjšine.

Obe Zvezi pričakujeta, da bodo navedena načela, ugotovitve in zahteve naletela na blagohotno upoštevanje s strani vseh političnih organizmov in pristojnih izvoljenih organov vseh stopenj Republike Italije in Socialistične federativne republike Jugoslavije.

Trst, 24. januarja 1965.

Med 27 novimi kardinali je tudi Jugoslovan Šepe

VATIKAN, 25. — Papež bo na tajnem konzistoriju 22. februarja imenoval 27 novih kardinalov. S temi novimi kardinali se bo število kardinalskega zbora od sedanjih 76 dvignilo na 103 kardinale.

Novi kardinali so:

1. Patriarh Maksim IV. Saigh, melhitski patriarh iz Antiohije (Sirija).
2. Patriarh Pavel Peter Meouchi, maronitski patriarh iz Antiohie (Libanon).
3. Patriarh Štefan I. Sidarous, maronitski patriarh iz Antiohije (ZAR).
4. Josip Slipyi, ukrajinski višji nadškof iz Lvova.
5. Lorenz Jaeger, nadškof iz Paderborna (Nemčija).
6. Thomas B. Cooray, nadškof iz Colomba (Ceylon).
7. Jožef Beran, nadškof iz Prage.
8. Maurice Roy, nadškof iz Quebeca (Kanada).
9. Joseph M. Martin, nadškof iz Rouena (Francija).
10. Owen McCann, nadškof iz Kapetowna (Juž. Afrika).
11. Leon S. Duval, nadškof iz Alžira (Alžirija).
12. Ermenegildo Florit, nadškof iz Firenc.
13. Franjo Šeper, nadškof iz Zagreba.
14. John C. Heenan, nadškof iz Westminstra (V. Britanija).
15. Jean Villot, nadškof iz Lyona (Francija).
16. Pavel Zoungrana, nadškof iz Ouagadouguja (Visoki Volta, Zahodna Afrika).
17. Lawrence S. Shehan, nadškof iz Baltimora (ZDA).
18. Enrico Dante, naslovni nadškof iz Carpacie in tajnik kongregacije obredov.
19. Cesare Zerba, naslovni nadškof in tajnik kongregacije zakramentov.
20. Agnelo Rossi, nadškof iz Sao Paola (Brazilija).
21. Giovanni Colombo, nadškof iz Milana.
22. William Conway, nadškof iz Armagha (Irska).
23. Angel Herrera Y Oria, škof iz Malage (Španija).
24. Federico Callori di Vignale, papežev majordom.
25. Joseph Cardijn, Belgijec, ustanovitelj «Katoliške delavske mladine (J.O.C.).
26. Charles Journet, švicarski teolog.
27. Giulio Bevilacqua, oratorijanec in teolog.

Peter Pavel Meouchi, star 70 let, je Libanonec in maronitski patriarh od l. 1955.

Josip Slipyi, rojen 1892, je postal nadškof v Lvovu l. 1944. Leta 1945 je bil aretiran in deportiran, leta 1963 pa nenadoma izpuščen. Od tedaj prebiva v Rimu.

Praški nadškof Beran ima 77 let. Med nacistično okupacijo je bil tri leta v koncentracijskih taboriščih. Po smrti kardinala Kasparja l. 1946 je postal praški nadškof. Na dan posvečenja je prejel kolajno reda češkega odporništva. Pozneje pa je bil konfiniran. Oktobra 1963 je bil istočasno s štirimi drugimi škofi izpuščen, vendar se ni mogel odseliti iz zavoda, v katerem prebiva in se tudi ni mogel ukvarjati z zadevami svoje nadškofije. Danes je po telefonu izjavil dopisniku Reuterja na Dunaju, da je v petek zvedel za imenovanje za kardinala, da pa ne ve, če mu bodo oblasti dovolile oditi v Rim. Dejal je, da je imenovanja zelo vesel, ter je izrazil upanje, da bo to imenovanje pripomoglo k izboljšanju odnosov med Cerkvijo in ČSSR. V vatikanskih krogih pa so mnenja, da bo nadškof Beran najbrž lahko prišel v Rim. Po mnenju nekaterih prelatov, ki so dobro poučeni, pa bo Beran po sprejemu kardinalskega klobuka kar ostal v Vatikanu.

Furlan je florentinski nadškof Florit, doma iz Fagagne pri Vidmu. Bil je tretji med devetimi otroki. Posvetil se je višjim študijem ter le od 1927 do 1929 opravljal pastoralno službo v Palmanovi. Nato je prešel spet na rimske znanstvene zavode, dokler ni postal leta 1954 florentinski pomožni škof ter pozneje nadškof.

Novi jugoslovanski kardinal Franjo Šeper se je rodil v Osijeku leta 1905. Zagrebški nadškof je od l. 1960, medtem ko je bil že več let prej naslovni škof. Kot poroča agencija Ansa, je bila vest o imenovanju nadškofa Šeperja za kardinala v Beogradu sprejeta z vidnim zadovoljstvom. Čeprav uradni krogi niso dali še nikakega komentarja, se vendar imenovanje tolmači kot «očiten znak znatnega izboljšanja odnosov med Sv. stolico in Jugoslavijo». Znano je namreč, da se je nadškof Šeper osebno zavzemal za izboljšanje ozračja med katoliško cerkvijo in jugoslovanskimi oblastmi. Dlje časa je bil posrednik med obojnimi. V Beogradu tolmačijo to imenovanje tudi kot «pozitiven rezultat nedavnih pogajanj med Vatikanom in jugoslovansko vlado s sodelovanjem msgr. Agostina Casarolija». Eden izmed problemov, ki so ga med pogajanji obravnavali, je bil problem predstavnika Sv. stolice v Beogradu. Dobro informirani krogi zatrjujejo, da je stališče jugoslovanske vlade, naj bi bil predstavnik kateri od jugoslovanskih škofov. Mogoče bo pa prav Šeper obenem predstavnik Sv. stolice v Beogradu. Zdi se tudi, da bo kmalu prišlo do obnove odnosov, ki so bili prekinjeni leta 1952.

Najmlajši kardinal bo odslej Pavel Zoungrana iz Afrike. Rodil se je l. 1927, nadškof v Ouagadouguju pa je postal l. 1960.

To je prvič, da gre število kardinalov čez 100. Papež Sikst V. je l. 1586 določil, naj bo kardinalov 70. Po skoraj 400 letih pa je papež Janez XXIII. dejal, da je njegova oblast prav tolikšna kot Siksta V. in je šel daleč čez število 70. Sedaj je italijanskih kardinalov manj kot ena tretjina: 32; včasih je veljalo, da jih mora biti čez polovico.

Med novimi kardinali je 16 Evropejcev, 4 Afričani, 3 Azijati, 2 iz Severne in 1 iz Južne Amerike.

Položaj italijanske narodnostne manjšine v Jugoslaviji

Poročal je prof. Antonio Borme, predsednik Unije Italijanov za Istro in Reko

Gostje prisotni na skupni seji izvršnih odborov

(Nadaljevanje z 2. strani)

pravic vseh nacionalnosti z zagotavljanjem možnosti za resnično realizacijo njihovih posebnih interesov v ekonomskem in kulturnem razvoju, kakor tudi v razvoju delovnih in družbeno političnih skupnosti v kateri žive.

Drugič, razvijanje in krepitev prijateljskega dobrososedskega in čimbolj vsestranskega sodelovanja z državami, katerih obmejna sosednja območja naseljujejo mešani prebivalci. To sodelovanje bi prispevalo, da nacionalne skupine ne bi bile z državno mejo kot z nekakšno steno odcepljene od svojega etničnega telesa, pač pa bi vse bolj svobodno in vsestransko komunicirale s svojo matično nacijo, kar bi jih v nasprotju z nekdanjim faktorjem razdora spreminjalo v faktor zbliževanja in sodelovanja med narodi in državami.»

Zdaj so v vseh istrskih komunah v veljavi «nove male ustave». Med razpravo so prišli do izraza nekateri elementi, ki so bistvenega pomena za ustvaritev bolj ugodnih pogojev za uveljavljanje in nemoten napredek občanov italijanske narodnosti. Lahko jih povzemamo v naslednjem:

Določitev dvojezičnega področja, dvojezičnost, pojmovana ne le kot zadovoljitev zahtev zunanje in formalne narave, marveč predvsem kot obveznost, ki naj pripomore k dozorevanju okolja, ozračja dvojezičnosti, ki naj omogoča spoznavanje in medsebojno spoštovanje ter naravno in ne administrativno premostitev ovire, ki jo predstavlja uporaba različnih izraznih sredstev; obvezno učenje dveh jezikov, ki ju imajo za enakopravna v šolah vseh vrst in stopenj kot logično uresničevanje načela dvojezičnosti; služba brezplačne pravno-jezikovne pomoči za občane italijanske narodnosti, enaki pogoji do izobrazbe.

Proučitev istrskih občinskih statutov, ki nas tu zanima, ne kaže kakor že rečeno enotne slike. Pri tem bi lahko postavili lestvico, v kateri bi bile na prvem mestu tiste občine, ki so najbolj dosledno izoblikovale svojstvene pravice pripadnikov italijanske etnične skupine.

Med temi naj navedemo koprsko, izolsko in piransko občino, ki so predvidele posebno Poglavje (peto poglavje) z naslovom: «Položaj državljanov italijanskega etničnega porekla in dvojezičnost», ki vsebuje 14 členov (od 95. do 108.). V teh členih so zelo podrobno precizirani številni vidiki položaja Italijanov. Ti členi med drugim na jasen način priznavajo pripadnikom italijanske etnične skupine tudi neobhodno pravico, da vzpostavljajo čimbolj tesne stike z matično deželo. Gre za 100-ti člen, ki pravi: «Komuna materialno podpira kulturne krožke in druge oblike kulturne dejavnosti, v katerih se združujejo in delujejo državljani italijanskega etničnega porekla, in to v skladu s svojo dejavnostjo in s svojimi potrebami.

V tej zvezi komuna podpira in olajšuje povezavo državljanov italijanskega etničnega porekla s kulturo matične dežele ter s kulturami jugoslovanskih narodov in tako potrjuje njihov delež dejavnega činitelja v zbliževanju in medsebojnem spoznavanju med narodi obeh sosednjih dežel.» Zatem pa rovinjska občina, ki v svojem statutu na bolj jedrnat, toda v bistvu enak način postavlja to vprašanje kot komune koprskega področja. Na nasprotni strani te lestvice so tiste občine, ki so se praktično omejile le na ponovitev členov republiške ustave, med temi naj omenimo občine Poreč, Labin in Opatijo in deloma tudi puljska in reška občina. Srednjo pot so ubrali kraji na področju Buj ter Vodnjana in Galižane, ki sta sestavni del puljske občine.

Glede splošnih pravic in možnosti uveljavitve v političnem in gospodarskem življenju občanov italijanske narodnosti, je treba omeniti, da te pravice niso le zajamčene v ustavnih in statutarnih določilih in v celi vrsti zakonov, marveč se dosledno uresničujejo v vsakodnevni praksi. Naši sonarodnjaki kot občani z enakimi pravicami so se vključili v vsa področja družbenega razvoja in v javno upravo, kjer opravljajo odgovorne dolžnosti na osnovi objektivnega vrednotenja njihovih posebnih sposobnosti in njihove osebnosti. To lahko potrdimo z naslednjimi podatki: naša etnična skupina ima 3 poslance v republiških skupinah (2 v skupščini Socialistične republike Slovenije in 1 v saboru Socialistične republike Hrvatske, 7 odbornikov v okrajnih in 32 v občinskih skupščinah, 21 direktorjev gospodarskih podjetij, 27 upraviteljev kulturno-vzgojnih in zdravstvenih ustanov; razen tega pa ima italijanska etnična skupina 87 voditeljev političnih organizacij ali članov ustreznih vodstev, med njimi sta 2 člana Centralnega komiteja Zveze komunistov in Socialistične zveze delovnega ljudstva republik, 15 v okrajnih in 77 v občinskih odborih. Končno ne smemo prezreti 217 članov, ki sodelujejo v samoupravnih organih podjetij in javnih ustanov (delavski sveti, šolski sveti, sveti socialno-zdravstvenih ustanov itd.)

Pri zagotavljanju pogojev za normalni razvoj neke etnične skupine

Prof. Antonio Borme

je treba pripisati odločujoč pomen skrbi za oblikovanje njenih kadrov, to je ustrezno usposabljanje osebja iz njene sredine, ki je sposobno dati čutiti na vseh področjih javnega življenja kvalificirano prisotnost svojih teženj. V konkretnem primeru italijanske narodnostne manjšine je usposabljanje njenih kadrov imelo poseben pomen in se je uresničevalo v skladu za zahtevami, ki so jih narekovali, rekel bi, skoraj izredni pogoji. Treba je namreč upoštevati, da je po drugi svetovni vojni ostala zaradi političnih spletk italijanska etnična skupina skoraj brez svojih intelektualcev in kulturnikov.

Na celotnem področju je bilo tedaj vseh diplomiranih Italijanov največ kakih 20. Naša prva skrb je bila, razumljivo, v tem, kako napolniti vrzeli, kako najti ljudi, ki bi zasedli izpraznjena mesta (najbolj so pri tem trpele šolske ustanove, od katerih so nekatere ostale od danes do jutri brez svojih učiteljev, bolj ali manj povezanih s krogi, ki niso imeli ničesar skupnega z italijansko narodnostno skupino in ki iz mnogih razlogov niso bili sposobni tolmačiti njene težnje).

Smoterna politika, ki jo je v splošnem izvajala na tem področju na vseh stopnjah ljudska oblast, je omogočila, da smo dosegli zares hvale vredne rezultate. Zahvaljujoč se tem rezultatom, smo ne le že zdavnaj zapolnili vrzeli, marveč smo sposobni doseči tudi čedalje večjo kvaliteto. Po naši evidenci je od osvoboditve do danes diplomiralo 191 naših sonarodnjakov, ki opravljajo skladno s svojo sposobnostjo odgovorno delo v naši družbeni skupnosti. K njim je treba prišteti tiste, ki so se usposobili na srednjih in višjih šolah (industrijski in kmetijski tehniki, učitelji itd.), ki jih je nekaj stotin (640). Zasluga za to gre pravilni kadrovski politiki in posluhu pristojnih organov, ki so dodeljevali veliko število štipendij našim sonarodnjakom. Tako so se lahko usposobili za specialitete raznih profilov.

Trenutno obiskuje razne fakultete ljubljanske, zagrebške, beograjske, reške in zadarske univerze ter pedagoško akademijo v Pulju 177 študentov in dijakov, pripadnikov naše etnične skupine, ki jih štipendirajo razne občine, podjetja in občinske ustanove. Štipendije znašajo letno 18 milijonov dinarjev.

Za probleme italijanske etnične skupine skrbi cela vrsta posebnih organizmov po vertikalni liniji — od federacije do posameznih komun. To so zvezne in republiške komisije za vprašanja narodnostnih manjšin pri izvršnih svetih ustreznih skupščin in pri glavnih odborih Socialistične zveze delovnega ljudstva ter medokrajna, okrajne in občinske komisije.

Ti organizmi, zlasti pa še medokrajna komisija Socialistične zveze, ki jo sestavljajo prestavniki treh okrajev in Italijanske unije, so se pokazali kot koristni pri razčiščevanju določenih stališč in pri oblikovanju praktičnih predlogov za prebroditev skupnih težav.

Skupne seje so se med drugimi tudi udeležili (od leve proti desni): svetovalec za slovenske šole prof. Stanko Mihelič, italijanski konzul v Kopru dr. Amedeo Cerchione, ravnatelj Ljudske knjižnice dr. Stelio Crise in jugoslovanski konzul v Trstu Jože Gačnik

Izobrazba in vzgoja

Položaj šolskih in prešolskih ustanov italijanske etnične skupine določajo republiški zakoni, ki temelijo na splošnem zakonu o šolstvu Socialistične federativne republike Jugoslavije. Zlasti so precizirani naslednji vidiki: učni programi šol manjšine vsebujejo študij kulture in nacionalne zgodovine; šole etnične skupine se ustanavljajo, kadar obstajajo za to ustrezni pogoji, kot samostojne ustanove in ne kot sekcije šol večine; sekcije teh šol se lahko ustanavljajo brez omejitev, kar velja glede števila učencev tudi za druge sorodne ustanove; vpis v te sekcije je popolnoma svoboden; poučujejo učitelji, pripadniki etnične skupine (le v izrednih primerih — ob pomanjkanju kandidatov — se lahko sprejmejo tudi učitelji drugih narodnosti, ki dobro poznajo jezik manjšine); didaktično-pedagoško službo opravljajo pedagogi, ki pripadajo manjšinski narodnostni skupini; usposabljanje šolnikov se izvaja v manjšinskem jeziku; pri financiranju teh šol, kadar presega predvideno povprečje stroškov večinskih ustanov, zagotavlja presežek republika iz svojih sredstev.

Na osnovi teh zakonov so šolske in predšolske ustanove etnične skupine in vsi tisti, ki opravljajo v njih svoje delo, v vsem izenačeni z drugimi sorodnimi ustanovami večine. Družbene skupnosti zagotavljajo materialne pogoje za njihovo normalno delovanje. Razen tega pa, zahvaljujoč se posebnim republiškim zakonom, so bila dokončno razčiščena nekatera načela, zlasti glede proste izbire šole ali prostega upisa za vse državljane, ki živijo na narodnostno mešanem področju. Zategadelj šole italijanske manjšine prenehajo biti izobrazbeno-vzgojne ustanove le za pripadnike etnične skupine, s čimer se ustvarja ustrezno ozračje za samostojno odločitev staršev.

Šolske in predšolske ustanove italijanske etnične skupine se razprostirajo vzdolž celotne obale Istre. Takšna mreža ustreza v glavnem sedanjim potrebam. Otroški vrtci, ali posebne sekcije leteh, delujejo v Kopru, Sečovljah, Izoli, Piranu, Bujah, Novigradu, Rovinju, Vodnjanu in Galežani. Osnovnih šol imamo 26, od teh 15 v puljskem, 7 v koprskem in 4 v reškem okraju. V tem šolskem letu jih je vpisanih 2 tisoč 100. Drugostopenjskih šol (gimnazije) je 5 in delujejo v naslednjih krajih: Na Reki, v Pulju, Rovinju, Kopru in Piranu, razen tega pa še Ekonomska šola v Izoli. Obiskuje jih 319 dijakov. Tem je treba prišteti poklicne šole (Vajenske šole), ki delujejo v Izoli in Pulju.

Neravnovesja in vrzeli

Poglobljena analiza o sedanjem stanju pa bi nam pokazala določena neravnovesja in vrzeli. Med drugim naj omenimo, da otroški vrtci ne delujejo v nekaterih krajih, kjer pa imamo italijanske osnovne šole. Posledice takšnega stanja so lahko razumljive in so takšne, da povzročajo obubožanje populacije naših šol prve in druge stopnje, ki jih zapuščajo tisti otroci, ki so primorani, čeprav so italijanske narodnosti, obiskovati predšolsko ustanovo s hrvatskim učnim jezikom. Te ustanove so namreč eden izmed činiteljev, ki pogojujejo napredek vseh drugih šol. Glede osnovnih šol je treba poudariti potrebo po statusu samostojnih in enakopravnih ustanov, kot to predvideva zakon. Izkušnje so vsaj pri nas pokazale, da združitev manjšinskih šol s šolami večine v enotno ustanovo niso dale vedno zaželenih rezultatov, in to iz preprostega razloga, ker manjšinska šola s takšno rešitvijo preneha v bistvu biti enakopravna, izgubi svojo fiziognomijo in postane sekcija večinske šole. Zato se postavlja naloga, da pregledamo nekatere odločitve, ki so jih v tej zvezi sprejeli v preteklosti in ki so jih narekovali tudi objektivni razlogi tehnično-organizacijskega značaja.

Drug problem predstavlja v nekaterih narodnostno mešanih krajih obstoj italijanske šole ali sekcije, ki so v podrejenem položaju. Mislimo pri tem na to, da medtem ko imajo učenci hrvatske narodnosti možnost obiskovati v svojem kraju vseh 8 razredov obveznega osnovnega šolstva, uživajo učenci italijanske narodnosti to ugodnost le do 4 razreda, in so potem primorani preiti od 5 razreda dalje na oddelke s hrvatskim jezikovnim poukom, s posledicami pedagoške in politične narave, ki si jih ni težko predstavljati.

Potrebno bo končno revidirati osnovnošolsko mrežo glede njene didaktično-pedagoške funkcionalnosti. Mislimo pri tem na šole s tremi ali štirimi učenci. Nepopolnoma in neustrezna je mreža vajenskih šol, saj trenutno obstajata le dve. Mreža višjih srednjih šol pa v celoti ustreza potrebam etnične skupine. Potrebno pa bi bilo bolj smotrno teritorialno razporediti.

Šolske in predšolske ustanove italijanske etnične skupine so financirane iz posebnih obstoječih skladov, ki so jih v ta namen formirali pri posameznih občinah. Pri njihovem financiranju pa so soudeleženi tudi republiški organizmi z izrednimi subvencijami, s katerimi krijejo presežek stroškov na učenca med šolami manjšine in večine. Medtem ko se gibljejo stroški na učenca v zadnjih šolah med 50 in 100 tisoč dinarjev letno, variirajo v prvih od 80 do 170 tisoč v šolskih zavodih prve stopnje in od 100 do 750.000 dinarjev v drugo stopenjskih zavodih. Iz teh razlogov je Socialistična republika Slovenija dodelila letos zainteresiranim občinam na Koprskem 108.000.000 Socialistična republika Hrvatska pa 84.000.000 občinam v puljskem in reškem okraju. V teh vsotah seveda niso vštete izredne subvencije za investicije.

Izdajanje učnih knjig in oskrba šolskih knjižnic predstavljata drugo šibko točko splošnega položaja na področju izobraževanja. Samoumevni razlogi pedagoške narave so nam narekovali izdajanje v «svojih» učnih knjig (programi, njihova vsebina, splošni cilji vzgoje in izobraževanja). Na tem področju smo se srečevali in se srečujemo s precejšnjimi težavami. Šola v Jugoslaviji gre skozi proces reforme, ki preverja pretekle izkušnje in išče poti in metode, ki bi bolj ustrezale zahtevam nove družbe. Takšno stanje se seveda odraža tudi na učnih knjigah, ki se iz leta v leto naglo spreminjajo na osnovi stalnega prilagajanja in izpopolnjevanja programov in vzgojnih načrtov. Pristojni republiški organizmi (sekretariati za šolstvo) izvajajo pri tem posebno politiko, da bi zapolnili to vrzel. Pravtako se pri tem trudi naša založba EDIT v tesnem sodelovanju s šolsko komisijo Italijanske unije. Časovni roki izdaj pa se ne spoštujejo, in to predvsem zaradi zakasnitev s strani tiskarn, ki se držijo izključno ekonomskih kriterijev pri nudenju svojih storitev. Učne knjige, ki jih imajo italijanske šole, so izvirna dela strokovnjakov, pripadnikov etnične skupine ali pa prevodi. Zaradi premajhne tiraže in, ker velja princip, da njihova cena ne sme biti večja od cene ustreznih učnih knjig pri šolskih ustanovah večine, morajo biti subvencionirane. Tako je lani založba EDIT prejela v ta namen subvencijo 41 milijonov dinarjev, namenjenih za tisk 16 knjig. Pomemben prispevek k rešitvi tega vprašanja bi nedvomno predstavljala usvojitev in uvoz iz Italije tistih učnih knjig, ki ustrezajo našim pedagoškim zahtevam. To lahko upoštevamo tudi v zvezi s stalnim opremljanjem šolskih knjižic, kar lahko uresničimo samo z uvozom potrebne literature iz Italije. Lani je Italijanska unija nabavila več knjig v skupni vrednosti milijon 600 tisoč dinarjev. Ta vsota pa je premajhna, ker bi bilo potrebno, razen knjig, uvoziti tudi določene didaktične pripomočke, zlasti glede pouka jezika, zgodovine in nacionalnega zemljepisja. Za šole na koprskem in bujskem področju je bil ta problem rešen s sklenitvijo nedavnih sporazumov med Italijo in Jugoslavijo. Gre torej le zato, da jih razširimo na celotno mrežo naših šolskih ustanov, če hočemo biti zares učinkoviti.

V predšolskih in šolskih ustanovah italijanske etnične skupine poučuje 217 vzgojiteljev, učiteljev, predmetnih učiteljev in profesorjev. Od teh je 12 vzgojiteljev, ki delajo v otroških vrtcih 157 učiteljev in predmetnih učiteljev na osemletkah ter 47 profesorjev, ki so zaposleni predvsem na višjih srednjih šolah. Na tem delikatnem področju je bilo in je še danes kar največ naporov za kvalitativno formiranje potrebnih strokovnjakov. Prav tu se je na najbolj občuten način odrazila množična izselitev v prvih povojnih letih, in zato se prav na tem področju nadaljuje boj za stalno kvalitativno izpopolnjevanje učnega osebja v skladu z zahtevami naše šole v procesu strukturalne in programske reforme. Kadrovska politika v naših šolah se je prilagodila sedanjim potrebam in potrebam našega šolskega sistema v celoti s postopnim prehodom z učiteljskega zavoda, ki daje minimalno poklicno pripravo na višjo pedagoško akademijo, ki ustreza dvoletnemu akademskemu študiju. Zavodi, ki so skrbeli in skrbijo za formiranje učnega osebja italijanske šole, so Učiteljišče na Reki, ki ga je danes zamenjala višja pedagoška šola na Reki — italijanska sekcija v Pulju, Fakulteta slovstva — seminarji italijanskega jezika in slovstva pri ljubljanski, zagrebški, beograjski in zadarski univerzi in slovstveni fakulteti v Trstu in Padovi.

Ko smo rešili s kvantitativnega vidika problem kadrov naših šol in zagotovili stalno ravnovesje med novo-diplomiranimi učitelji (italijanska sekcija puljske Pedagoške akademije ima 27 rednih in izrednih študentov) in med učnim osebjem, ki odhaja v zasluženi pokoj ali se odseli v druga kraje, ostaja, kakor smo že dajali, odprto vprašanje stalnega poklicnega usposabljanja delavcev naše šole, ki morajo biti tudi na kulturnem področju stalno na tekočem. Ta cilj središč (pet, ki so bili ustanovljeni na osnovi programske usmeritve Unije Italijanov, s sedežem v Kopru, Bujah, Rovinju, Pulju in na Reki, ki omogočajo stalne periodične stike med učitelji določenega območja, nadalje študij teoretičnih in praktičnih problemov in izmenjava izkušenj; prek poklicnih skupin, ki delujejo v okviru kolegij učnega osebja, s pomočjo letnih in zimskih seminarjev, ki jih vsako leto organiziramo v Rovinju in v Kopru in na katerih se poslužujemo dragocenega sodelovanja italijanskih in jugoslovanskih strokovnjakov. Prav s pomočjo tega sodelovanja prispevamo na visoki kulturni ravni da se naše učno osebje izpopolnjuje in osebno seznanja s kulturnimi dosežki; nadalje s pomočjo seminarjev, organiziranih v Italiji, katerih pa se, žal, udeležujejo zaradi anafronizma, o katerem smo govorili uvodoma, samo omejen del delavcev naše šole. S tem pa še nismo izčrpali vseh oblik za dosego zastavljenega cilja. Ker se zavedamo, da je specializacija odvisna predvsem od lastne zavzetosti, se ne moremo odreči obveznosti oskrbeti učno osebje z ustreznim gradivom (didaktično-pedagoška literatura, specializirane revije, itd). Dejstvo je, da nimamo revije, ki bi obravnavala vprašanja pedagoško-didaktične narave. Razen tega si prizadevamo, olajšati njihovo specializacijo v Italiji, omogočamo obiske italijanskih šolskih ustanov in srečanja s šolniki taistih ustanov.

Precejšen prispevek daje v tej zvezi pedagoška služba okrajnih zavodov za prosveto in pedagogiko. Pedagoški svetovalci teh zavodov ki imajo nalogo, spremljati delo italijanskih šol in vsklajati njihovo dejavnost, so pomemben činitelj pri tem delu, ki ima namen razvijati italijansko šolo. Njihova prisotnost, njihovi nasveti, takojšnje reševanje tekočih vprašanj — vse to omogoča, odpravljati občutek izoliranosti, ki ga imajo predvsem učitelji v manjših krajih, da jih opogumijo v njihovi veri, da utrjujejo njihovo moralno in politično enotnost, jih spodbujajo, da se pogumno in s polno zavzetostjo borijo na poti, ki je pred njimi. Koprski in puljski okraj sta zagotovila takšno službo, medtem ko tega še ni storil reški okraj. Potrebno je torej predvsem imenovati pedagoškega svetovalca za italijanske šole v reškem okraju in potem proučiti način opravljenega dela za vsakega izmed treh svetovalcev ločeno, v skladu z že omenjenim načelom enotnega obravnavanja italijanske narodnostne manjšine. Tu naj omenimo tudi poslanstvo, ki je bilo zaupano pedagoškemu svetovalcu italijanske republike, ki opravlja svoje specifične naloge v zvezi s poukom materinega jezika na Koprskem in Bujskem. Tudi v tem primeru prihaja očitno do izraza nesmisel določenih situacij, ki zavirajo in omejujejo učinkovitost pozitivnih pobud. Po našem mnenju bi moralo biti poslanstvo italijanskega pedagoškega svetovalca razširjeno na vse šole etnične skupine, ne glede na njihovo teritorialno razmestitev.

Še posebno omembe je vreden nedavni italijansko-jugoslovanski sporazum, v zvezi z dodelitvijo treh štipendij letno za diplomirance, ali univerzitetne študente za obiskovanje tečajev za specializacijo v italijanščini pri italijanskih univerzah.

Kultura

Vzporedno z delom, ki ga opravljajo šole in v skladu z ustavnimi cilji, se načenjajo tudi številne druge pobude, da bi se pripadniki etnične skupine stalno, kulturno vzgajali v nacionalnem duhu. Jasno je namreč, da če bi vse omejili le na delovanje šolskih ustanov, čeprav so le-te v resnici najpomembnejši in nezanimiv činitelj bi bil kulturni napredek sonarodnjakov ne le enostranski in pomankljiv, marveč bi bil tudi resno kompromitiran. Iz tega razloga za dosego zastavljenih ciljev prispevajo s svojo dejavnostjo tudi druge kvalificirane ustanove med katerimi zavzemajo posebno mesto Italijanska drama in italijanski kulturni krožki, v okviru katerih delujejo čitalnice in knjižnice, izdaje založbe EDIT (La Battana, Panorama, Zvezki poezije in proze in tako dalje,) ciklusi konferenc literarnega, znanstvenega in ekonomskega značaja, devni tisk, radijski programi, organizacija koncertov, ekskurzij v Italijo itd.

Italijanska drama je nedvomno ena izmed osrednjih kulturnih ustanov, ki deluje v okviru etnične skupine in prispeva k plemenitenju estetskih občutkov in k oblikovanju umetniške kulture. V stalnem ansamblu je trenutno 16 oseb. Število igralcev pa ne ustreza, da bi lahko uresničevali učinkovitejšo repertoarno politiko. Igralci prihajajo iz vrst mladih amaterjev, dramskih sekcij, iz vrst študentov gledaliških akademij, ali pa so angažirani v Italiji. Drama živi od republiških dotacij, ki so lani znašale 29.300.000 dinarjev, k tej vsoti pa je treba prišteti še 7.000.000 dinarjev, ki jih je prispevala Italijanska unija za umetniška potovanja, ki jih ansambel Drame redno opravlja v vse kraje Istre in kvarnerskih otokov, v katerih živijo skupine Italijanov. Ta ansambel se lahko pohvali s slavnimi tradicijami umetniških dosežkov. Priznanje je dobil ne le od gledalcev, pripadnikov manjšine, marveč tudi od republiške gledališke kritike. Menimo, da je treba našo Dramo še bolj popularizirati. V ta namen bodo nedvomno koristna njena potovanja oziroma obiski v glavna središča naše dežele in v nekatera središča italijanske republike.

Čitalnice in knjižnice nudijo sonarodnjakom v stanju nezadostne ali predrage oksrbe s periodičnimi listi, revijami, časopisi in knjigami možnost, da so lahko objektivno seznanjeni s političnimi, gospodarskimi, kulturnimi in znanstvenimi dogodki doma in v tujini. Ti listi in revije nudijo možnost, da se naši sonarodnjaki sproti seznanjajo in bogatijo svojo osebno kulturo po željah in nagnjenjih vsakega posameznika. Dostava knjig, listov in revij čitateljem in knjižnicam še ni dokončno urejena. Večina italijanskih kulturnih krožkov prejema kot dar iz Italije določeno število časopisov in revij, ki prikazujejo in tolmačijo samo nekatere vidike življenja v Italiji, in to po večini enostransko. Postavlja se zato potreba po kvalitativni izpopolnitvi teh dobav ob sodelovanju z ustreznimi italijanskimi časopisnimi ustanovami. Glede knjižnic je bilo nekaj že storjenega, ker je Italijanska unija uvozila nekaj primernih knjig iz Italije. Še veliko pa bo treba napraviti, da bi zagotovili stalen in učinkovit dotok v biblioteke. Krajevne knjižnice, kjer živijo Italijani namreč mimo vsega drugega, ne dobivajo redno ustreznih italijanskih knjig, da bi lahko zadostile osebnim zahtevam publike.

Pomembno poslanstvo opravljajo tudi mestne dvojezične knjižnice, kot na primer v Kopru, Rovinju, Pulju, Piranu, Vodnjaku in na Reki. Pomanjkljivosti, ki omejujejo njihovo učinkovitost kar zadeva italijanski del knjižne dediščine, predstavljajo zastarelost le-te in ker ne prihaja, ali pa prihaja do neustreznega objavljanja.

Uspešna se je pokazala organizacija ciklusov konferenc v okviru italijanskih kulturnih krožkov. Za prihodnjo sezono je bila programirana vrsta mesečnih konferenc, na katerih bodo sodelovali tudi nekateri strokovnjaki iz Italije. Takšna ugotovitev velja tudi za vrsto vokalnih in instrumentalnih koncertov, postavljenih na didaktično osnovo, ki jih bomo tudi organizirali mesečno. U tej zvezi ne smemo pozabiti tudi krožna umetniška potovanja pomembnejših ansamblov iz sosednje republike, kot na primer ansambla iz Carro di Tespi za otroško gledališče, ki je imel pod pokroviteljstvom Italijanske unije predstave v 7 istrskih središčih in gledališke skupine Cesca Baseggia.

Potreba po spodbujanju ljubezni do literature in knjige nasploh nam narekuje nalogo, da pripravimo tudi primerne potujoče razstave italijanske knjige v sodelovanju z italijanskimi ustanovami. Vsaj enkrat letno bi lahko organizirali takšne razstave in imeli tako priložnost, pripraviti debatne literarne večere o najpomembnejših delih in o najvažnejših avtorjih.

Ustvarjalna dejavnost

Da bi sistematično spodbujali in pospeševali ustvarjalno dejavnost, je bil lani ustanovljen Krožek pesnikov, literatov in umetnikov naše etnične skupine. Njegova označitev se nam lahko na prvi pogled zdi preveč domišljava, če upoštevamo stvarne možnosti in rezultate, ki so jih na tem področju dosegli naši mladi umetniki. Toda etiketa ni važna, pomembno je le, da se iz vrst naše etnične skupine sprostijo vitalne energije, ki želijo obvladati najprimernejša izrazna sredstva, da bi tolmačili njene težnje in prispevali k procesu izboljšanja njene kulturne ravni.

Krožek ima 55 članov, od teh 30 pisateljev in pesnikov, 13 skladateljev in 12 slikarjev. Nekateri izmed njih so se že uveljavili, drugi, in teh je večina, pa delajo šele prve korake na težki poti umetniškega ustvarjanja. Krožek ima 3 sekcije: literatura, likovna umetnost in glasba. Njegov akcijski program predvideva organizacijo večerov pesmi in proze, literana srečanja z eminentnimi predstavniki italijanske in jugoslovanske kulture, organizacijo razstav likovne umetnosti stalni slikarski razstavi itd.

Da bi spodbujal umetniške proizvodnje svojih članov, vodi Krožek primerno politiko razpisovanja natečajev. Lani jih je bilo razpisanih 11: za venec poezij, novelo, za daljšo pripovedko, za pesem, za plakat, za gledališki komad (enodejanka), dalje: za folkloristični komad, za glasbeno revijo, za pevski zbor, za pesem za otroški festival in za scenarij za varietejsko predstavo za šole. V ta namen so bile dodeljene nagrade v skupni vrednosti milijon dinarjev. Hkrati so bile kupljene 3 najboljše slike na kolektivni slikarski razstavi, ki jo organizirajo vsako leto julija meseca v Umetniški galeriji rovinjskega mestnega muzeja.

Krožek posveča še posebno pozornost razvijanju umetniških nagnjenosti, ki prihajajo do izraza pri najmlajših članih narodnostne skupine. Zategadelj delujejo v šolah literarni krožki, ki združujejo učence, ki kažejo vidne umetniške vrline. Takšne organizacijske oblike zagotavljajo stalen dotok mladih pisateljev in umetnikov ter tako združujejo vzgojno delo šole v najširšem sodobnem smislu. Trenutno imamo 12 literarnih skupin, ki začenjajo, spodbujajo in usmerjajo ustvarjalno dejavnost 110 mladincev. Literarne skupine imajo periodična posvetovanja za izmenjavo svojih izkušenj, objavljajo svoja dela na tretji strani lista «La Voce del popolo», v listu «Pioniere» in v svojih lastnih šolskih glasilih. Verjetno je, da bo letos izšla nova izdaja, ki bo prikazala najboljše rezultate članov literarnih skupin. Vzporedno z literarnimi skupinami želijo po šolah razviti tudi skupine likovnih umetnosti.

Znano je, da želijo pisatelji in umetniki, da se njihova dela objavljajo in da se širijo njihove stvaritve. Zaradi tega je Krožek začel izdajati Zvezke pesmi in proze, medtem ko bodo za zadovoljitev želja skladateljev lahke glasbe posneli na plošče najboljše pesmi na naših festivalih. Na področju umetniškega ustvarjanja bo treba tudi v prihodnje pospeševati stike z italijanskimi kulturnimi ustanovami. Dotlej smo na tem področju storili bore malo.

Založniška dejavnost

Založniške potrebe zadovoljuje časopisno-založniško podjetje etnične skupine EDIT.

Založba se ukvarja z izdajanjem šolskih knjig za italijanske šole, političnih brošur, dnevnika «La Voce del popolo» ilustrirane revije «Panorama», ilustriranega mesečnega časopisa za otroke «Il Pioniere» in literarni tromesečnik «La Battana».

Za opravljanje te dejavnosti, to je za izdajanje knjig, brošur, periodičnih listov in dnevnika, sta Socialistični republiki Hrvatska in Slovenija dodelili lani 209,000.000 dinarjev, letos pa je bilo zaprošenih 328 milijonov.

Perspektive založbe EDIT so naslednje: Koncentrirati postopoma vse tisto, kar se v italijanskem jeziku tiska v Jugoslaviji in vplivati na uvoz knjig, brošur, periodičnih listov in dnevnikov iz Italije. Morda bo možno ustanoviti pri tej založbi izvozno-uvozni oddelek. Letos bi moral list «La Voce del popolo» izhajati na 6-tih straneh tudi ob ponedeljkih in izboljšati svojo tehnično plat. Revija «Panorama» bi morala izhajati na boljšem papirju, revija «Il Pioniere» bo prešla od 24 na 32 strani in bo polovica svojega obsega posvečala otrokom do 11. leta starosti, drugo polovico pa od 11. do 16. leta. «La Battana» bo izhajala redno vsake 3 mesece s poslanstvom kot mostom med dvema kulturama, to je jugoslovansko in italijansko.

Italijanski narodnostni skupini Istre in Reke je posvečen tudi radijski program, ki ga pripravlja in oddaja Radio Koper, to je postaja, ki je del Zavoda RTV Ljubljana. Radio Koper, ki je bil ustanovljen leta 1949, je do meseca marca 1964. leta posredoval 29 tisoč ur glasbenega in govornega programa v italijanščini. Trenutno ima italijanska sekcija koprskega Radia v celoti 6 ur dnevnega programa. Tedenski govorni program v italijanščini znaša 11 ur in 10 minut.

Program obravnava široko področje političnih, informativnih in kulturnih vprašanj in dogajanj. Vsebuje namreč, razen 7 dnevnih poročil, številne komentarje, tedenske rubrike zunanje in notranje politike, posebno oddajo posvečeno dogodkom, ki se nanašajo na življenje pripadnikov italijanske etnične skupine oddajo turističnega značaja, kulturno-informativno oddajo, posebno oddajo, posvečeno delom jugoslovanskih pisateljev (in, jasno tudi pisateljem italijanske narodnostne skupine,) 2 oddaji posvečeni otrokom osemletk ter radijske igre.

Program Radia Koper v italijanščini, ki je namenjen italijanski narodnostni skupini v Jugoslaviji, je vzbudil zanimanje in ga redno poslušajo tudi v nekaterih krajih v Italiji.

Z zgraditvijo novega radijskega poslopja, ki so ga odprli maja leta 1964, je kolektiv koprskega Radia in s tem tudi italijanski program prešel v novo razvojno fazo, v razvoj, ki ga v veliki meri pospešujeta sodobna in funkcionalna oprema. Te moderne in funkcionalne naprave so odprle nove perspektive tudi za sam italijanski program: perspektive, ki gredo od razširitve in izboljšanja programa do ustvaritve v bližnji prihodnosti ustreznih pogojev tudi za krajši televizijski program, ki bi bil namenjen pripadnikom italijanske narodnostne skupine Istre in Reke.

Na tem področju pa ne smemo prezreti dejavnosti, ki jo opravlja krajevna radijska postaja na Reki, ki ima vsak dan 15-minutna poročila v italijanščini.

Italijanski kulturni krožki in čitatelji

Italijanski kulturni krožki in čitalnice so ustanove, preko katerih se uresničujejo programske linije Italijanske unije v posameznih krajih, v katerih živijo sonarodnjaki. V njih se razvija kulturna, umetniška in rekreativna dejavnost, ki zadovoljuje tako njihove svojstvene potrebe in zahteve. Italijanski kulturni krožki so postali središča pozitivnih pobud, ki prispevajo k splošnim naporom za nenehno izboljševanje kulturne ravni pripadnikov etnične skupine v okviru splošne kulturne politike dežele.

Mreža sedanjih kulturnih krožkov in čitalnic ustreza zahtevam terena.

Globlja analiza položaja pa bi pritegnila pozornost na nujnost, da to mrežo naprej izpopolnjujemo. Italijanski kulturni krožki delujejo z večjo ali manjšo intenziteto na Reki, v Labinu, Pulju, Galižani, Vodnjanu, Balah, Rovinju, Poreču, Taru, Novem gradu, Umagu, Savudriji, Bujah, Piranu, Izoli in Kopru. Imamo pa samo eno čitalnico, ki so jo nedavno ustanovili v Brtonigli. Nedvomno so še drugi kraji, ki imajo pogoje bodisi za ustanovitev italijanskega kulturnega krožka ali čitalnice, kot na primer na Lošinju, v Opatiji in na Sisanu.

V okviru italijanskih kulturnih krožkov delujejo v večjih središčih kulturno-umetniška društva, številne pevske, dramske, folkloristične, glasbene in druge sekcije. Kulturno-umetniška in rekreativna dejavnost se odvijata na osnovi letnih programov, ki dosežejo svoj vrh z razstavami in festivali, ki jih organizira Italijanska unija. Tradicionalni so postali naslednji festivali in revije: dramska revija, folkloristična revija italijanske narodnostne skupine, revija pevskih zborov, mandolinistična revija, revija umetniških skupin na šolah, festival pesmi in otroški festival pesmi. Teh kulturnih manifestacij se udeležujejo stotine izvajalcev (v pretekli sezoni jih je bilo nad 1700). Središča, v katerih prihaja do teh kulturnih manifestacij, se menjujejo, da bi omogočili vsem sonarodnjakom, seznaniti se z doseženimi rezultati na tem področju.

Problem, ki še ni bil povsod rešen in ki negativno vpliva na delo italijanskih kulturnih krožkov so družabni prostori. Nekateri krožki, kot na primer v Dinjanu in Savudriji, nimajo svojih ustreznih prostorov.

Delovanje italijanskih kulturnih krožkov in čitalnic financirajo bodisi z lastnimi sredstvi, ali pa s subvencijami politično teritorialnih enot. V ta namen je bilo lani dodeljenih nad 20.000.000 dinarjev.

Naloge Unije

Kulturna organizacija italijanske etnične skupine Istre in Reke, je Italijanska unija. Nastala je leta 1944 in njeno 20-letnico smo praznovali lani. V njenem okviru se stekajo kot samostojne organizacije: italijanski kulturni krožki, kulturno-umetniška društva ter kulturne in rekreativne skupine v okrajih Reka, Pulj in Koper. Njihove naloge določa 3. člen statuta, ki pravi:

«Italijanska unija si zastavlja naslednje naloge:

— Gojiti in bogatiti nacionalne tradicije in kulturno dediščino italijanske etnične skupine Socialistične federativne republike Jugoslavije;

— dajati pobude za širjenje kulture in za pospeševanje kulturno-umetniške in rekreativne dejavnosti med občani italijanske narodnostne skupine Socialistične federativne republike Jugoslavije;

— skrbeti predvsem za založniško-časopisno, gledališko in radijsko dejavnost, izpopolnjevati knjižnice, organizirati tečaje italijanskega jezika, pripravljati razstave, sklicevati zborovanja in sestanke o kulturnih in rekreacijskih problemih,

— spremljati in spodbujati ob pomoči družbeno-političnih občinskih skupnosti in v posebnih primerih z njihovo neposredno pomočjo, formiranje kulturno-umetniških kadrov, literatov in intelektualcev na splošno, ki lahko dostojno izražajo pridobitve misli, kulture in umetnosti italijanske etnične skupine v Socialistični federativni republiki Jugoslaviji;

— tesno sodelovati z organi družbeno-političnih skupnosti za ustrezno reševanje vseh problemov, ki jih imajo šolske in druge podobne ustanove, pomembne za italijansko narodnostno skupino in dajati svoje nasvete za čimboljše uveljavljanje vseh norm v zvezi z odnosi do italijansko narodnostno skupino, ki jih določajo ustava, zakoni ter okrajni in občinski statuti;

— organizirati in gojiti sodelovanje med kulturnimi in umetniškimi organizacijami italijanske narodnostne skupine na eni ter podobnimi organizacijami drugih narodnosti Jugoslavije na drugi strani, s ciljem tekmovanja v skladnem razvoju kulturno-umetniških dejavnostih italijanske narodnostne skupine, v okviru kulturne integracije jugoslovanskih narodov;

— spodbujati, skrbeti in vzdrževati preko svojih organov in institucij stike z institucijami, ljudmi in italijanskimi kulturnimi krogi, da bi obogatili kulturno dediščino italijanske narodnostne skupine v Jugoslaviji s pridobitvami misli, kulture in umetnosti italijanske nacije;

— zavzemati se za razširitev dediščine in pridobitev misli, kulture in umetnosti italijanske nacije med jugoslovanskimi narodi ter za razširitev dediščine in pridobitev misli, kulture in umetnosti vseh narodov Jugoslavije med državljani italijanske nacije s ciljem, da bi prispevali k medsebojnemu seznanjanju in utrjevanju prijateljskih stikov med sosednima narodoma.

Slovenska narodnostna skupnost v Italiji

Poročilo Borisa Raceta predsednika Slovenske kulturno-gospodarske zveze

Skupna seja se je v nedeljo popoldne nadaljevala z diskusijo in sprejetjem zaključkov v Slovenskem dijaškem domu

Slovenska narodnostna skupnost v Italiji prebiva vzdolž jugoslovansko-italijanske meje v videmski, goriški in tržaški pokrajini. Vse tri pokrajine tvorijo skupaj deželo s posebnim statutom Furlanija-Julijska krajina. Slovenska etnična skupina je tako združena v eni teritorialni enoti.

Beneški Slovenci z Rezijani v videmski pokrajini so v okviru Italije od leta 1866, dočim je položaj ozemlja, kjer prebivajo goriški in tržaški Slovenci dobro znan, s pojasnilom, da je po drugi svetovni vojni goriška pokrajina ponovno prešla pod upravo Italije leta 1947, tržaško ozemlje pa leta 1954.

Za število Slovencev v Italiji ni danes verodostojnih uradnih podatkov. Ob zadnjem štetju leta 1961 je bil samo za tržaško ozemlje uveden stolpec, ki zadeva občevalni jezik v družini. Vsa slovenska politična javnost in delavske stranke v Italiji so se takrat temu štetju uprle, ker niso bile ustvarjene take politične okoliščine, ki bi dale verodostojno sliko in ker ni bil sprejemljiv kriterij občevalnega jezika v družini. Do danes niti ti podatki niso bili objavljeni.

V parlamentu in v tisku je bilo ob priliki razprav o ustanovitvi dežele Furlanija-Julijska krajina mnogo govora o številčni moči Slovencev v deželi. Zastopniki vlade in vladnih strank na splošno so navajali razne številke. Za tržaško ozemlje, recimo 25.769 (pok. posl. Sciolis), 33.000 (posl. Bologna), goriška 12.000 (posl. Sciolis), 40.000 za tržaško in goriško (minister Medici). Za Slovence v videmski pokrajini, pa je minister Medici izjavil, «da v videmski pokrajini ni slovenske manjšine, temveč samo skupina italijanskega prebivalstva, ki v družinskem krogu govori neko slovensko narečje». Zanimiva so na tej razpravi navajanja poslanca MSI Gefter-Wondricha, ki govori o 30.000 Slovencih na Tržaškem in o 12.000 na Goriškem ter še o «spečih Slovencih v Nadižki dolini». V videmski pokrajini je na področjih, kjer so Slovenci, danes 15 duhovnikov slovenske narodnosti od 50, kolikor jih je bilo še pred prvo svetovno vojno.

Po naši sodbi tvori danes slovensko prebivalstvo skoro 10 odst. celotnega prebivalstva dežele. Ob obstoju dejanske enakopravnosti obeh narodnosti in trdnih jamstvih bi bilo mogoče danes našteti na Tržaškem okrog 60.000 Slovencev, na Goriškem 20.000, v videmski pokrajini pa od 35.000 do 40.000.

Stališča strank do manjšinskega vprašanja

Formalno ščitijo slovensko manjšino v Italiji mirovna pogodba, člen 3 ustave iz leta 1948, ki govori o enakosti pred zakoni ne glede na raso in jezik, in člen 6, ki pravi, da «Republika ščiti s posebnimi normami jezikovne manjšine», člen 3 Posebnega statuta dežele iz leta 1963 pa priznava «enakost pravic in ravnanja z vsemi državljani ne glede na jezikovno skupino, h kateri pripadajo in ščiti njihove etnične in kulturne značilnosti», tudi člen 4 se nanaša posredno na slovensko manjšino, kolikor določa, da ima «dežela zakonodajno oblast» tudi v skladu «z mednarodnimi obveznostmi države», kar se nanaša na mirovno pogodbo in Spomenico o soglasju.

Slovence na Tržaškem formalno ščiti še Posebni statut kot sestavni del Spomenice o soglasju iz leta 1954.

Če upoštevamo, da sta ustava in Posebni statut osnovna zakona, in so za uveljavljanje njunih načel potrebni posebni zakoni, ki določajo podrobno na najrazličnejših področjih in predvsem zagotavljajo praktično izvajanje pravic manjšin, če upoštevamo, da imamo samo zakon o slovenskih šolah, ki se pa omejuje samo na Tržaško in Goriško, in odlok vladnega komisarja, ki dovoljuje uporabo slovenskega jezika na sejah občinskih svetov okoliških slovenskih občin na Tržaškem in še dejstvo, da ni Spomenice o soglasju parlament ratificiral in so na ta način določila Posebnega statuta ostala notranjepravno neobvezna, potem je lahka ugotovitev, da razen gornjih dveh izjem, Slovenci v Italiji ne uživamo pravne zaščite, ki bi šla preko programatičnih določb.

Vse se omejuje na načelna zagotovila, ki še vedno pomenijo ne samo za politično desnico v državi, ampak tudi za dobršen del vladajoče demokrščanske stranke zadostno koncesijo manjšini. Vse, kar se mimo omenjenih dveh zakonov — predvsem na Tržaškem — dopušča, je potemtakem odvisno od dobre volje, političnega položaja v državi sami, in od raznih bilateralnih dogovorov v okviru jugoslovansko-italijanske mešane komisije.

Tako stanje ima prav gotovo svojo osnovo v političnih stališčih vladnih strank, predvsem krščanske demokracije, pri kateri smo pogrešali pozitivna načelna stališča do manjšin v državi na splošno, posebej še do slovenske narodne manjšine. Do priznanja pravic nemški manjšini na Južnem Tirolskem je prišlo zaradi trdnega mednarodnega dogovora in jasnih določil mirovne pogodbe, francoski manjšini v Dolini Aosta pa zaradi takratne mednarodne teže francoske sosede. Tudi zvijačno podeljena avtonomija in pomanjkljiva izvajanja obvez na Južnem Tirolskem, ki je pri tamkajšnjem prebivalstvu naletelo na nezadovoljstvo in odpor, ki segajo do današnjih dni, dokazuje, da se vprašanja niso reševala načelno in s prizadetostjo, pomagati manjšini in ji omogočiti obstoj in razvoj. Vse, kar je bilo danega, je bilo; ali izpolnjevanje določb mednarodnih dogovorov — in to tudi ne vseh, ker je bilo odvisno od njihove teže — ali koncesija manjšini.

V okviru Krščanske demokracije se je posebno glede izvajanja londonskega memoranduma večkrat razpravljalo. Temeljiteje se je govorilo o politiki do manjšin na študijskem zborovanju v S. Pellegrinu leta 1961 in na pokrajinskih kongresih v Gorici in v Trstu 1962.

Svoje stališče je Krščanska demokracija potrdila bodisi v vsedržavnem, bodisi v lokalnem okviru ob razpravi o Posebnem statutu dežele. Omenili smo že navedbe vladnih zastopnikov glede številčne moči Slovencev. Nesprejemljiv način štetja in navajanje zmanjšanega števila Slovencev na Tržaškem in Goriškem in zanikanje obstoja Slovencev v Benečiji je očitno težilo k opravičevanju dajanja minimalnih koncesij.

Naravno bi bilo, da bi statut dežele, ki združuje vse Slovence v Italiji, vseboval v pogledu pravic slovenske manjšine podobna zagotovila, kot jih vsebujeta posebna statuta za francosko manjšino v deželi Doline Aosta in za nemško manjšino v deželi Tri-

Boris Race

dent-Visoko Poadižje. Bila bi hkrati tudi najboljša prilika, da se popravi krivica, da niso bila v 14 letih veljavnosti državne ustave za slovensko manjšino uveljavljena njena načela.

Nasprotno, tržaška Krščanska demokracija se ob tej priliki izreka za splošno formulacijo in za načelo, da «spada manjšinska zaščita v sfero državne pristojnosti», vladni zastopnik pa je v senatu nekoliko nejasno utemeljeval pomanjkanje «posebnega določila v statutu za zaščito manjšin, kolikor se statut za ta posebni problem ne sklicuje na ustavo».

Predložena osnutka statuta KPI in PSI, ki sta vsebovala podrobna določila glede pravic slovenske manjšine, nista prodrla in je bil izsiljen že citirani člen 3, ki je medel in splošen — med drugim slovenske narodnostne manjšine niti ne imenuje — in je kot tak izraz konservativnega stališča desnega centra. Izgovor, da bo država reševala vprašanja manjšine, naj bi kriterij najmanjših dajatev zagotovil tudi za bodočnost in povzročil odlaganje za nedoločen čas.

Enciklika papeža Janeza XXIII. «Pacem in terris» leta 1963, ki se zavzema, da «javna oblast prispeva k pospeševanju človeškega razvoja manjšin z učinkovitimi ukrepi v korist njihovega jezika, kulture, običajev... in gospodarskih vrednot», je v zvezi z diskusijo o začasnem statutu prišla morda prepozno, toda še vedno zadosti zgodaj, da bi se njene misli uveljavljale, če bi jo KD, ki po enciklikah uravnava svoja načela, tudi v praksi uresničila.

Ne moremo mimo nekaterih nenačelnih stališč demokrščanskih predstavnikov v zadnjem času. Uradni govornik KD v tržaškem občinskem svetu je lani julija med drugim trdil, da predstavlja komunizem v lokalnem merilu najtežjo oviro za pozitivno rešitev vprašanja Slovencev, «ker jih drži v vzdušju stalne vznemirjenosti, nezadovoljstva ter strastnega gneva v odnosu do državne stvarnosti», pri tem pa pozablja, da je moč KPI v Benečiji minimalna, da tamkajšnji Slovenci volijo v veliki večini KD in da tudi na Goriškem ne predstavlja KPI odločilne moči med Slovenci ter da je del goriških Slovencev dvakrat glasoval za kandidate KD. Beneškim Slovencem se kljub temu še danes odreka, da so sestavni del slovenskega naroda, goriški Slovenci pa nimajo razen šole ničesar.

Sestavi nove večine v eni sami občini na Tržaškem se prav te dni daje taka važnost s trditvijo, da bi bilo od tega «morda odločilno, da se prične, ali da se zavre edina resna demokratična mirna in bratska perspektiva sodelovanja med različnimi narodnostnimi skupinami».

Od levičarskih strank KPI, PSI, PSIUP in PSDI ima predvsem KPI podrobneje izdelano stališče do manjšinskega vprašanja v resoluciji njenega vodstva iz leta 1961. Ta stališča je branila že prej in jih vztrajno brani v vseh izvoljenih organih, od parlamenta do občinskih svetov. Žal pa ni vedno otipljivih in neposrednih uspehov tudi zaradi tega, ker so te zahteve postavljene polemično in s stališča dosledne opozicije, kar je za vladajoče kroge dobrodošlo, da jih prav zato že v naprej odklanjajo.

PSI nima do danes še dokumenta, ki bi služil za izvajanje vsakodnevne politike v pogledu slovenske manjšine. Želeli bi si, da bi do tega prišlo, ker bi posebno danes, ko PSI deli odgovornost v vladi, izdelana stališča zadobila izredno važnost. Dotlej je prav gotovo najavtoritativnejši dokument osnutek posebnega statuta dežele, ki ga je PSI predložila parlamentu.

PSI danes sodeluje v vladi in tudi v krajevnem merilu v večini nekaterih samoupravnih organov. Teža tega sodelovanja se v pogledu reševanja naših problemov čuti v dokaj manjši meri, kot smo pričakovali. Mislimo, da so temu vzrok pomanjkanje pobud, intenzivna dejavnost, odsotnost in nekatera nerazčiščena stališča. Mislimo pa, da je osnovni vzrok pomanjkanje zadevne zakonodaje, kot smo že ugotovili. Če je tako, potem je več kot nujno, da bo PSI pobudnica za izglasovanje teh zakonov, posebno še, ker jo veže izrecna obljuba njenega poročevalca v parlamentu, ki si je ob umaknitvi amandmana v zvezi s posebnim statutom, pridržal pravico za predložitev zakonskega predloga o pravicah slovenske manjšine. Enak namen so takrat napovedali tudi poslanci KPI.

PSIUP je svoje zahteve za rešitev narodnostnih vprašanj slovenske skupnosti oblikovala predvsem v volilnem programu za deželne volitve lansko leto.

PSDI poudarja v svojih programatičnih izjavah potrebo po pozitivnem reševanju še odprtih vprašanj, ki zadevajo Slovence. Prav bi bilo, da bi se tudi ta stranka, ki nosi že dolgo let sododgovornost v vodstvu države, pokrajine, občin in v zadnjem času tudi dežele, poglobila v te probleme in sprejela ustrezne programske obveznosti.

Volilna formacija na tržaškem, Slovenska skupnost, ki jo sestavljajo štiri politične skupine, in konservativna slovenska politična organizacija SDZ na goriškem imata seveda v svojem programu obrambo pravic slovenske narodnostne skupnosti v Italiji. Te skupine niso bile doslej udeležene v večinah z vladno barvo, temveč so bile v na pol opoziciji in se za drobne obljube v kritičnih trenutkih v tržaškem in goriškem občinskem svetu dale svoj glas vladni večini. V manjših občinah so do levičarskih odborov v opoziciji, drugod imajo občino v svojih rokah, dočim je v občini Devin-Nabrežina skupaj s KPI in PSI tvorila večino zato, da se v tej občini preprečijo posledice umetnega naseljevanja, ki ga vladajoči krogi izvajajo z namenom, da se spremeni etnični značaj te občine in s tem tudi večina v občinskem svetu. Dogodke zadnjih dni v tej občini v zvezi z novo koalicijo v občinskem svetu je naša zveza kritično ocenila. Dokončno jih bo mogoče presoditi po objavi programa in po praktičnih posledicah.

Beneški Slovenci brez pravic

Splošne državljanske pravice, ki jih Slovenci uživamo enako kot ostali državljani, kot je svoboda govora, tiska in združevanja, je za desnico — in ne samo zanjo — zadosten dokaz za trditev, da smo s tem enakopravni z državljani italijanske narodnosti in da s svojimi zahtevami terjamo privilegirani položaj. Poglejmo, kako v resnici je.

Slovenci v Beneški Sloveniji, Reziji in Kanalski dolini ne uživajo nobenih narodnostnih pravic, saj smo že videli, da jih uradni in vladajoči krogi ne štejejo med Slovence.

Beneški Slovenci so pred 100 leti prešli v meje Italije kot zaostalo ljudstvo, nacionalno neosveščeno. Odmevi prebujanja slovenskega naroda so se preko buditeljev Ivana Trinka in Petra Podreke z zapoznelostjo čuli tudi v teh krajih, toda so bili ovirani z očitki in ustrahovanjem, da spravljajo v nevarnost integriteto države. Do kakšne stopnje je tako ustrahovanje razvil fašizem, ni treba poudarjati. Težko obdobje je to ljudstvo doživljalo še skoro 15 let po zadnji vojni, ko je živelo pod pritiskom trikolorizma, zato ni čudno, če so še leta 1962, ko se je v parlamentu obravnaval posebni statut dežele, župani teh področij — med njimi tudi Slovenci — podpisali izjavo, ki daje porazno spričevalo nestrpnosti in nehumanosti tistih, ki so jo sestavili in potisnili podpisnikom pero v roko. Ta izjava med drugim pravi, da je prebivalstvo teh področij «vedno zavračalo vsako zahtevo tuje in zahrbtne propagande po ustanovitvi slovenskih šol in uporabi dvojezičnosti».

Vse zahteve, tudi minimalne, da bi bilo treba vsaj v otroških vrtcih in v osnovni šoli — kajti beneški otroci, dokler ne pridejo v šolo, govorijo samo slovenski jezik in italijanskega ne znajo — poučevati nekaj v materinskem jeziku, so bile doslej odbite.

Goriški Slovenci ne uživajo, razen slovenske šole, nobenih drugih narodnostnih pravic. Rabiti ne morejo svojega jezika niti ustno, niti pismeno v odnosu do oblasti, ni dovoljena dvojezična toponomastika v nesporno slovenskih krajih, celo ni mogoče dati otrokom slovenskih imen. Prosvetne in kulturne organizacije, ki imajo na Goriškem dolgo tradicijo, ne uživajo nobenih podpor s strani države.

Pričakovati bi bilo, da bo obseg določb, ki jih vsebuje Posebni statut londonske Spomenice o soglasju v prid slovenske narodnostne skupnosti na Tržaškem, razširjen tudi na druga področja s slovenskim prebivalstvom. To in predvsem izrecno določilo ustave o enakosti državljanov. Ne samo, da to pričakovanje ni bilo izpolnjeno, ampak se tudi mnogo bi terjal osnovni čut pravičnosti — preveč! — določil Posebnega statuta niti na Tržaškem ne izvaja. To snov je SKGZ ob 10-letnici podpisa londonskega sporazuma podrobno obdelala v vlogi predsedniku vlade. Zato bomo tu njeno vsebino navedli samo v izvlečku:

uveljavljena ni bila določba o pravičnem zastopstvu na upravnih položajih in celo v čisto ali pretežno slovenskih občinah so tajniki, ki ne poznajo slovenskega jezika;

ni bilo sprejeto zakonsko določilo, ki bi prepovedalo netenje narodne in rasne mržnje;

gradila so se nova naselja v čisto slovenskih krajih z očitnim namenom, spremeniti etnični značaj teh področij;

razen malenkostnih podpor nekaterim katoliškim organizacijam, ni bila doslej dana podpora iz javnih sredstev slovenskim kulturnim ustanovam; Slovenskemu gledališču je bil šele lani priznan status primarnega ansambla, ki mu šele daje pravico do podpore, katere do danes še ni prejelo;

najbolj so tržaški Slovenci prizadeti s tem, da se ne izvaja svobodna uporaba slovenskega jezika v osebnih in uradnih stikih z upravnimi in sodnimi oblastmi;

v veljavi je še celo člen 137 fašističnega kazenskega postopka, ki določa kazen za tistega, ki pred sodiščem ne uporablja italijanskega jezika, če ga pozna;

dvojezični javni napisi niso bili do kraja izpeljani niti v pretežno slovenskih občinah, v tržaški občini pa so ti napisi samo na slovenskih šolah.

Jugoslovanski generalni konzul v Trstu Rudi Janhuba je priredil v soboto sprejem na čast članov izvršnega odbora Unije Italijanov za Istro in Reko

Položaj slovenskega šolstva

Šole za slovensko manjšino na Tržaškem in Goriškem so bile delno obnovljene že med narodnoosvobodilno borbo, potrjene ali na novo ustanovljene s posebnimi dekreti angloameriške vojaške uprave v letu 1945 in kasneje. Z mirovno pogodbo leta 1947 so šole na Goriškem prešle v neposredno upravo Italije, medtem ko so šole na Tržaškem ostale pod vojaško upravo do londonskega sporazuma leta 1954. S tem letom je Italija prevzela v svojo upravo tudi šole na Tržaškem. Bilo pa je treba čakati polnih šest let, da je zanje izdala osnovni zakon, in še štiri leta, da je začela izdajati na osnovi tega zakona ustanovitvene dekrete. Do konca so ustanovljene vse osnovne šole za slovensko manjšino in vse višje srednje šole, ni pa še ustanovitvenih dekretov za reformirane nižje srednje šole, v katere so se spremenile s šolsko reformo vse prejšnje nižje strokovne šole trgovskega in industrijskega tipa.

Danes obstojajo:

na Tržaškem 27 otroških vrtcev s 594 otroki in 31 učiteljicami;

na Goriškem 6 otroških vrtcev s 95 otroki in 6 učiteljicami;

na Tržaškem 38 osnovnih šol s 1039 učenci in 123 učitelji;

na Goriškem 18 osnovnih šol s 388 učenci in 52 učitelji;

na Tržaškem 15 srednjih šol s 1050 dijaki in 152 profesorji;

na Goriškem 4 srednje šole z 247 dijaki in 38 profesorji.

Med temi srednjimi šolami je danes za vso manjšino ena sama strokovna šola — trgovska akademija v Trstu. Tu se čuti velika vrzel v slovenskem šolstvu in potreba po nadaljevalnih šolah tako trgovskega kot industrijskega tipa po osemletnem obveznem šolanju v petletnih osnovnih šolah in triletnih nižjih srednjih šolah. Prav tako se čuti potreba po strokovnih šolah za vajence, ki jih nikoli ni bilo za slovensko manjšino.

Za učiteljski kader skrbita slovenski učiteljišči v Trstu in Gorici, ki dajeta več kadra, kot ga slovenske osnovne šole potrebujejo. Celoten profesorski kader pa mora študirati na italijanskih univerzah, ker diplome jugoslovanskih univerz celo za poučevanje na slovenskih šolah niso priznane.

Kakih pedagoških ali drugih centrov za izpopolnjevanje učnega kadra za slovensko manjšino ni. Kolikor je bilo do sedaj nekoliko redkih pedagoških predavanj ali kratkih tečajev za učiteljstvo, jih je organizirala Slovenska prosvetna zveza v Trstu ali jih je pripravil Sindikat slovenske šole v Trstu. Šele z nastopom svetovalca iz Jugoslavije kaže, da se bo stanje v tem pogledu izboljšalo, in sicer samo v Trstu.

Glede šolskih programov velja še vedno tako imenovani Salvinijev učni načrt, ki pa ne nosi ne registrske številke, ne datuma in ne podpisa. Z njim so slovenske šole izgubile enakovredno raven z italijanskimi, ker se jim je skrčilo število tedenskih učnih ur iz posameznih predmetov in ker je tudi moderen jezik šel na raven neobveznega predmeta. Tudi na tem področju občuti slovenska manjšina drugačno ravnanje. Nemška manjšina ima na primer vse predmete z enakim številom učnih ur kot ustrezne italijanske šole in k predmetom priključeno še nemščino z enakim številom učnih ur, kot je italijanščina na italijanskih šolah.

Učne knjige, ki bi morale biti prirejene po učnem načrtu, so po večini zastarele in nesodobne. Za osnovne šole se še nekoliko skrbi, ker je skrb za izdajo knjig prevzela šolska oblast, za srednje šole pa ni danes nikogar, ki bi skrbel za učne knjige.

Posebno poglavje pa je položaj učnega in ostalega osebja na slovenskih šolah. Nad 120 učiteljev, kar je skoraj 70 odst., in okrog 170 profesorjev, kar je nad 89 odst., je še vedno začasnih z začetniško plačo in brez možnosti za napredovanje. Tudi vsi ravnatelji so začasni, razen ravnatelja srednjih šol v Gorici in didaktičnega ravnatelja za slovenske osnovne šole v Gorici. Vse ugodnosti, ki jih je uživalo tisto učno osebje na Tržaškem, ki je bilo že prej stalno na slovenskih šolah, so bile po letu 1954 odpravljene. Sedaj vse to osebje čaka, da se začno izvajati posamezni členi zakona za slovensko šolstvo in da se preide po ustanovitvenih dekretih slovenskih šol k njihovi organični ureditvi in s tem tudi k ureditvi položaja vodstvenega, upravnega, učnega in strežnega osebja.

Nakazali smo samo nekoliko problemov, ker se nam zdi, da je čas za tako zamotana, še nerešena vprašanja v slovenskem šolstvu na enem samem sestanku prekratek, da bi mogli vanj strniti do vseh podrobnosti pravo podobo o delovanju slovenske šole in o pogojih, pod katerimi deluje in živi slovenska šolska mladina in celotno šolsko osebje. Zato so potrebni med nami še sestanki.

Različne slovenske organizacije

Slovenci v Italiji imamo sorazmeroma visoko število manjšinskih organizacij z najrazličnejšimi zvrstmi delovanj, pa naj gre za manjšinske organizacije v pravem pomenu besede, kot je naša SKGZ, ali za kulturne, prosvetne, gospodarske, strokovne, stanovske, podporne, verske, športne in podobne. To število ne sme varati, ker je mnogo organizacij, predvsem kulturnih, nastalo ob raznih političnih gibanjih — in teh ni pri nas malo — in na različnih svetovno nazorskih osnovah, s čemer je bil njih krog članstva omejen.

Marsikatera organizacija je namreč nastala in obstaja zgolj iz strankarskih prestižnih ozirov, drugim so osnova delovanja svetovnonazorski interesi, kar seveda ne pomeni, da bi bile v nacionalnem smislu brez koristi.

Važno vlogo v življenju manjšine igrajo pa tiste ustanove in organizacije, ki, bodisi po svoji kvaliteti, predvsem odprtosti, širokih vidikih in strankarski neangažiranosti, so ali postajajo vedno bolj splošnoslovenske.

Brez izjeme pa delujejo vse te ustanove in organizacije v težavnih razmerah zaradi slabega gmotnega položaja. Razen malenkostnih izjem ne uživajo nikake podpore iz javnih sredstev. Tudi to dejstvo je značilno za odnos oblasti do manjšine.

Manjšina, prav zato ker je manjšina, bi morala po našem prepričanju na tem in ostalih področjih uživati sorazmerno več dobrin in pozornosti kot večina. Kakor vidimo, ni niti od daleč izenačena s pogoji, v katerih deluje večina.

Pričujoči pregled ne bo izčrpen, ker bi bil predolg. Zato se dotika samo bistvenih strani, ker se bo moralo tudi področje kulture obravnavati posebej.

S sprejema na jugoslovanskem konzulatu: prof. Borme v razgovoru s predsednikom deželnega sveta Dorom de Rinaldinijem in urednikom tržaškega radia dr. Francom Declevo

SLOVENSKA KULTURNO GOSPODARSKA ZVEZA je nastala iz potrebe, da si združene slovenske kulturne, gospodarske in podobne organizacije na vsem področju, koder Slovenci živijo strnjeni v Italiji, uspešneje prizadevajo za uveljavljanje kulturne in gospodarske enakopravnosti ganizacije na terenu. Če bi bila Slovencev, da zastopa in brani narodnostne pravice, vzporeja dejavnost članov in daje pobude njim ter drugim slovenskim organizacijam in političnim strankam, da uspešneje uveljavljajo svoje delo, oziroma, da združeni v akciji, Slovenci v Italiji prej dosežejo svoje pravice.

SKGZ si šteje tudi v dolžnost, vzdrževati in poglabljati stike manjšine z matičnim narodom, zato da globlje spoznava njegove pridobitve na družbenem, gospodarskem, znanstvenem in kulturnem torišču, kar bo manjšini v moralno oporo in jo bo bolje usposabljalo za posredovalca med obema narodoma.

Med svoje najpomembnejše člane šteje SKGZ sledeče:

SLOVENSKA PROSVETNA ZVEZA (SPZ) združuje 20 prosvetnih društev na Tržaškem in Goriškem ter «Ivan Trinko», edino prosvetno društvo beneških Slovencev. Prosvetna društva so na splošno edine manjšinske orgmotno bolj podprta, bi bilo njihovo delo uspešnejše in zato dragoceno.

KMEČKA ZVEZA z več kot 1000 člani, ki združuje skupaj z Zvezo malih posestnikov kmete na Tržaškem in jim je v preteklosti nudila mnogo uslug v zvezi z dvolastništvom, jim je danes nenadomestljiva pomoč v upravnih zadevah in predvsem v zvezi z razlastitvami, ki so predvsem na Tržaškem zavzele v povojnem času ogromen obseg, kakršnega ni v sorazmerju zabeležiti na nobenem drugem področju države. Tako na lahko aplicirani zakoni o razlastitvah in tako nizke odškodnine za zemljišča je treba prav gotovo pripisati tudi dejstvu, da je bila zemlja v ogromni večini last slovenskega človeka, ki je s tem izgubljal še tisto malo teže, ki jo je imel v gospodarstvu področja.

Tudi na Goriškem se napovedujejo razlastitve. Če bodo izvedene, bodo zelo močno prizadele slovenske kmete prav v gospodarskem pogledu.

SLOVENSKO GOSPODARSKO ZDRUŽENJE v Trstu združuje slovenske gospodarske operaterje, trgovce, obrtnike ter jim nudi pomoč v upravnih zadevah in daje pobude za razne splošne akcije in ukrepe na področju gospodarstva. Danes ima Združenje okrog 1000 članov.

SLOVENSKO GLEDALIŠČE v Trstu, ki je nadaljevanje tistega, ki je nastalo leta 1905, bilo prekinjeno s požigom Narodnega doma 1920 in je ponovno vstalo med narodnoosvobodilno borbo leta 1943. Od leta 1945 deluje v Trstu kot stalni profesionalni ansambel in je v tem času imelo 150 premier, od katerih je bilo 24 italijanskih avtorjev s skupno bilo s strani ministrstva za turizem in prireditve priznano kot primarni ansambel, kar mu daje pravico do državne podpore, če 2480 predstavami. Iz državnih sredstev ni SG dobilo do danes niti lire. Šele v avgustu 1964 je izpolni določene pogoje. Trenutno je gledališče v zelo težkem položaju, ker je moralo prilagoditi svoj notranji ustroj in odnose do igralskega osebja predpisanim pogojem. To je občutno povečalo stroške, ni pa še znano, kdaj in koliko podpore bo dobilo.

GLASBENA MATICA, ki podobno kot SPZ nadaljuje tradicijo izpred fašizma, vzdržuje edino slovensko glasbeno šolo v Trstu s štirimi podružnicami na podeželju s 160 gojenci, v Gorici pa z dvema podružnicama s 45 gojenci. Poleg tega prireja koncerte z lastnimi silami in gostovanja.

NARODNA IN ŠTUDIJSKA KNJIŽNICA si je po letu 1945 naložila težko nalogo, zbrati slovensko knjigo po 20-letnem uničevanju in praznini. Danes ima okrog 30.000 knjig.

DIJAŠKA MATICA je podporna ustanova slovenskih dijakov in študentov. Vzdržuje Dijaški dom v Trstu z 90 dijaki in Dijaški dom v Gorici z 80 dijaki.

PRIMORSKI DNEVNIK, edini slovenski dnevni list v Italiji, z nedeljsko naklado 13.000 izvodov, dalje MATAJUR, glasilo beneških Slovencev, z naklado 1.200 izvodov, od katerih se proda v videmski pokrajini skoro 700, ostale pa med beneškimi emigranti v Zapadni Evropi in drugod.

Naši člani so še: Odbor za zgraditev Kulturnega doma v Trstu, ki je pred mesecem uspešno dovršil svojo nalogo, Kulturni sklad, ki je podporna ustanova za naše kulturne organizacije in še drugih 10 članov. Slovenski klub in Klub «Simon Gregorčič», ki sicer spadata pod okrilje SPZ, uspešno in kontinuativno prirejata predavanja, prvi v Trstu, drugi v Gorici.

Dobro se zavedamo, da naša Zveza ni opravila in ne opravlja vseh nalog, ki so pred njo. Marsikaj je ostalo na pol pota, ker so bile naše moči prešibke. Vsekakor je poglobitev proučevanja manjšinske problematike ena glavnih naših nalog, ki ni bila izvršena in terja čimprejšnjo ostvaritev.

Po svoji dejavnosti in razpredenosti so na drugem mestu kulturne organizacije in društva, ki so pod vplivom katoliškega kroga. Teh je od 25 do 30 in razlagajo danes z največ sedeži organizacij in dvoranami. Zanimivo je, da postavljajo še vedno nove postojanke. Vse te organizacije so zaprtega tipa. Iz tega vzroka so njihovi prostori in dvoranice doslej služile izključno lastnemu krogu, kar potrjuje nestrpnost, ki prav gotovo ni v korist razvoju slovenske kulture pri nas.

Od nekdaj intenzivnega delovanja Slovensko-hrvatske ljudske prosvete — SHLP —, ki spada v obomočje KPI, je ostalo danes zelo malo. Na splošno lahko ugotavljamo na manjšinskem področju pri KPI precejšnji razkorak med programskimi postavkami, deklariranimi stališči in zadržanjem v izvoljenih organih na eni strani ter konkretno vsakdanjo dejavnostjo na drugi strani, predvsem v pogledu razumevanja vloge manjšinskih organizacij.

Od ostalih manjšinskih organizacij je treba posebej omeniti še: društvo «Pravnik», ki glede posameznih vprašanj manjšine zavzema stališča s pravnega vidika; Mladinsko iniciativo, ki združuje slovensko mladino s težnjo, da razgiba njeno dejavnost; športno združenje «BOR», ki si je z resnim delom pridobilo ugled v športnem svetu na splošno; dalje so še organizacije tabornikov, skavtov, 2 planinski društvi, srednješolska društva in druge bolj po svojem obstoju in ozadju, kakor po svoji dejavnosti pomembne organizacije, kot «Misel in delo», Klub Slovenskih izobražencev in Slovenska prosvetna matica.

Slovenski tisk

Tudi razmeroma številni časopisi si potrjujejo strankarsko razdvojenost. Razen že omenjenega «Primorskega dnevnika», štirinajstdnevnika «Matajurja» in strokovnega tednika «Gospodarstva», so še: štirinajstdnevnik «Delo», glasilo KPI, krščansko-socialni tednik «Novi list» in tednik «Katoliški glas».

Periodične revije so: «Galeb», revija za šolsko mladino; «Mladika», katoliška, mesečna revija in «Most», tromesečna revija, v katero pišejo nekateri pripadniki slovenske desne sredine in emigranti.

Založniška dejavnost je drugače zelo omejena. Katoliški krog izdaja sorazmerno največ: nekaj knjig in koledar. Pod pokroviteljstvom naše Zveze izide vsako leto «Jadranski koledar» in periodični «Bilten Slovencev v Italiji», ki izhaja v italijanskem jeziku in tako obvešča italijansko javnost o manjšinskih vprašanjih. Pred meseci je deželni tiskovni urad začel izdajati obvestila in dokumentacije v slovenskem prevodu.

Visoki stroški, majhno tržišče in pomanjkanje vsakršne državne podpore so vzrok slabe bilance. Sodimo, da bi podpora iz javnih sredstev bila nujna vsaj za omejeno področje založništva.

Radio Trst «A» oddaja v slovenskem jeziku v vsej povojni dobi. To dejstvo moramo še posebej podčrtati, ker je njegov obstoj za manjšino pomemben. Vsi Slovenci v Italiji nismo mogli biti vedno zadovoljni niti s smerjo, niti z dejstvom, da ni vedno nudil takih pogojev in možnosti za nastope domačim kulturim skupinam, da jim bi bil v učinkovito oporo. Upamo, da bo v tem pogledu v bodočnosti bolje.

Kulturni dom v Trstu, ki smo ga pred dobrim mesecem otvorili, pomeni — sicer precej zakasnelo — izpolnitev ene izmed točk londonskega sporazuma, kar je vsekakor pozitivna postavka v tem našem pregledu. Za kulturno dejavnost Slovencev pomeni novi dom veliko pridobitev, ker je bila dolga leta v Trstu za nastope slovenskih kulturih skupin na voljo samo ena javna dvorana in še ta zelo poredkoma.

Pereče je pomanjkanje primernih dvoran v Gorici in nekaterih večjih okoliških občinah na Tržaškem in Goriškem za potrebe Slovencev. Občinam bi morala biti omogočena gradnja takih dvoran, ki bi bile za vse občane koristne.

* * *

Tako torej ocenjujemo danes položaj slovenske narodnostne manjšine v Italiji. Na eni strani pomanjkanje ukrepov, da se uresničijo pozitivna načela, kar vsekakor pospešuje asimilacijo Slovencev in izpričuje nestrpnost in predvsem nerazumevanje njihovih pravic. Na drugi strani pa veliki napori manjšine, da se s svojo dejavnostjo na vseh področjih obdrži ob podpori naprednih sil v državi.

Res je vzdušje, v katerem živi in dela danes slovenska narodnostna skupina v Italiji, neprimerno bolj ugodno in sproščeno, kakor je bilo, recimo, leta nazaj. To je treba pripisati demokratičnemu napredku v državi, splošno prodirajoči želji po pomiritvi, sporazumu o tržaškem vprašanju med Italijo in Jugoslavijo, uvedbi in vedno bolj razvijajočemu se maloobmejnemu prometu in drugim činiteljem.

Sodimo sicer, da sosedski odnosi ne bi smeli vplivati na ravnanje z manjšino, ni pa dvoma, da je dobra soseščina v njen prid.

Mislimo, da se ne motimo, če zaznamujemo, da se kljub vsemu znotraj KD prebija spoznanje, da je treba začeti z uresničevanjem ukrepov v prid manjšini. Najbolj bi seveda cenili, če bi te težnje izhajale iz načelnih stališč, ker je res, da je k temu pripomoglo sodelovanje s PSI in stiska zaradi volilnih rezultatov.

Programska izjava sredinsko leve večine v tržaški občini in pokrajini pred enim letom zagotavlja «*humani razvoj manjšine in zaščito njenih pravičnih jezikovnih in kulturnih teženj ter običajev*». Ob tej priliki je bilo sprejetih tudi nekaj stvarnih obvez, ki pa se prepočasi izvajajo. Tudi program sredinsko leve vlade Alda Mora zagotavlja integralno izvajanje ustave, kar pomeni, da bodo morali biti sprejeti vsi ukrepi in zakoni ter popravki zakonov, ki bodo odražali duha členov 3 in 6 ustave.

Zato, da se v bližnji prihodnosti izpelje vse, kar je potrebno, da bo celotna slovenska manjšina v Italiji izenačena v pravicah in bo omogočen njen razvoj, s čemer se bodo poglobile vezi s stvarnostjo, v kateri živi, je potrebno:

1. Zagotovitev izobraževanja od otroških vrtcev do osnovnih in srednjih šol vseh stopenj in vrst v materinem jeziku.
2. Odprava ostankov fašistične zakonodaje, ki prepoveduje uporabo slovenskega jezika na sodiščih in onemogoča, na ustrezen način, vračanje prvotnih oblik slovenskih priimkov, in ki ne dopušča slovenskih krstnih imen.
3. Pravico uporabljanja svojega jezika v osebnih uradnih odnosih s predstavniki političnih, upravnih in sodnih oblasti ter pravico na odgovore, dokumente in potrdila v svojem jeziku.
4. Pravično zastopstvo v javnih uradih in ustanovah, sodstvu, upravnih komisijah in podobno.
5. Podpora iz javnih sredstev slovenskim kulturnim, vzgojnim in športnim ustanovam in možnosti uporabe javnih naprav.
6. Uveljavljanje tudi slovenskega napisa za kraje, kjer prebivajo Slovenci in sprememba nekaterih izumetničenih nazivov v italijanskem jeziku.
7. Prekinitev gradenj naselij z namenom, da se umetno spremeni etnični značaj področij
8. Prepoved netenja narodnostne in rasne mržnje.

Za izvedbo tega zadostuje:

da KD iskreno osvoji in uvede v življenje encikliko «*Pacem in terris*» in s tem opusti dosedanjo prakso najmanjših dajatev, ki meri pravice po številčnem obsegu in po geografskem kriteriju ter sprejme demokratično načelo enakosti in prakso otipljivih dejanj;

da PSI, ki nosi odgovornost v vladi, vztraja, da se njene formulacije v osnutku posebnega statuta izvedejo;

da se PSDI temu stališču pridruži;

da KPI še nadalje načenja in se aktivno priključi vsaki drugi pobudi v tej smeri in

da PSIUP podpre vse te akcije;

tudi od PRI in PLI pričakujemo podporo v soglasju z njihovimi izraženimi stališči.

Slovenska narodnostna skupnost v Italiji se ne izloča iz splošnega dogajanja v državi in na področjih, kjer prebiva ter po svojih silah pripomore k reševanju občih vprašanj. Živo jo zadeva vse, kar se tiče njenih pravic, zato tudi budno spremlja razvoj v tej zvezi. Njene manjšinske organizacije so vedno pripravljene prispevati k razčiščevanju vseh vprašanj, da se čimprej uveljavijo vse pravice, ki se na splošno priznavajo narodnostnim manjšinam.

MADŽARSKI POMENKI O DEMOKRACIJI

Moč in pozitivni vplivi javnega mnenja

Pismo delavca enega budimpeštanskih podjetij organom državne kontrole - Težnja po boljšem razvoju neposredne, socialistične demokracije

BUDIMPEŠTA, januar. — Neki delavec iz Budimpešte je pred nekaj meseci na organe ljudske kontrole naslovil pismo, v katerem jih je opozoril, da stvari v njegovem podjetju stoje dokaj slabo, da je, potemtakem, nujno treba sprejeti neke odločnejše ukrepe in to stanje spremeniti. Natančno in brez slepomišenja in najprej povedal vse, kar mu v življenju in delu kolektiva ne ugaja, zatem pa je na osnovi tega potegnil zaključek, da je treba dejanske vzroke nenormalnega stanja iskati predvsem v napačnem vodenju in slabem gospodarjenju s skupnimi sredstvi in ne v kakšnih morebitnih «objektivnih težkočah», ki se nanje posamezniki tako radi sklicujejo, da bi prikrili svoje napake in neznanje.

«Globoko sem prepričan», je napisal zaskrbljeni delavec, «da največji del krivde za vse, kar se dogaja, gre pripisati vodstvu našega podjetja, kar na tem mestu izjavljam s polno zavestjo svoje moralne odgovornosti».

Pristojni organi so se zatem z zaupanjem in brez pridržkov oprli na to odločno opozorilo ter nemudoma izvedli oprezno in natančno preiskavo, pri čemer so brez večjega napora ugotovili, da je avtor pisma imel stoodstotno prav. Dan ali dva kasneje so svoje ugotovitve posredovali neposredno zainteresiranim gospodarskim in političnim forumom ter zahtevali, da ustrezno z obstoječimi predpisi store vse potrebne korake. Ni bilo potrebno dolgo čakati, člani enega od najneposrednejše zainteresiranih forumov so voditelje omenjenega podjetja povabili na odkrit razgovor, obvestivši jih obenem, kaj vse so organi kontrole v njihovem podjetju bili odkrili in za kakšne napake jih obtožujejo.

«Da, sedaj vidimo tudi sami v čem smo grešili, vendar bomo...». Drug za drugim so obljubljali, da bodo storili vse, kar je v njihovi moči, da bi odpravili napake in uredili stanje v podjetju. Njihove obljube in zagotovila, pa so ostala samo mrtve črke na papirju. Potekali so tedni, toda v podjetju se nič ni zgodilo, nič se ni spremenilo na boljše.

Tedaj je za vso zadevo izvedel tudi dopisnik nekega osrednjega časopisa, pa jo je brez omahovanja v daljšem članku opisal in jo tako iznesel pred javnost. Voditelji podjetja so se strašno razburili, zagrozili so dopisniku, da ga bodo tožili zaradi lažnega poročanja in za žalitev časti, če sploh ve, kaj je to čast. Toda kmalu so se pomirili in premislili. Končno so priznali, da jih je najbolj prizadelo to, ker je za njihove napake izvedela javnost, a še prav posebno, ker je z njimi bil seznanjen kolektiv podjetja. «Kako naj se», so se vpraševali, «pokažemo pred ljudmi, kako naj jim pogledamo v oči in si ponovno pridobimo njihovo zaupanje? Doslej smo jim govorili, da so vsemu krive objektivne težkoče, toda, a kaj naj jim rečemo zdaj, po vsem, kar se je zgodilo?»

Nasvet nadrejenih forumov je bil zelo enostaven: «Z dobrim in poštenim delom lahko še vse popravite», jim je bilo rečeno, «skušajte si ponovno pridobiti zaupanje». In res so se voditelji takoj lotili dela. Stopili so pred kolektiv in mu povedali vse o resničnem stanju v podjetju ter o svojih napakah. Predložili so mu obenem tudi program ukrepov, na osnovi katerih naj bi se stanje spremenilo in popravilo. In res, ni minilo dolgo, ko so se stvari premaknile z mrtve točke.

Ta zgodba ni v sedanjih madžarskih pogojih prvi trenutek delovala nitl malo nenavadno ali senzacionalno, vendar jo tu v teku dogajanja pogosto in radi ponavljajo kot posebno ilustrativno in poučno. Predstavniki sedme sile, časnikarji, so v njej tedne iskali in odkrivali nove momente, ki so jih navdihovali ne samo, da so se začeli v širšem obsegu diskutirati in se zanimati za različne plati odnosov v delovnih kolektivih, marveč tudi, da so ljudi spodbudili k razmišljanju o aktualnih pojavih na tem delikatnem področju, a še posebno kar zadeva odgovornost posameznikov pred javnostjo.

Osnovni predpogoj dobrih, demokratičnih odnosov v kolektivih — je poudaril eden od udeležencev te diskusije — je prav v tem, da se delavcem omogoči ne samo iznašanje njihovih predlogov in sugestij, marveč tudi pravica, da prejmejo na postavljena vprašanja v zvezi z njimi ustrezen odgovor. Samo na tak način bo moč izboljšati zavest delavcev glede njihove odgovornosti in dolžnosti tako v diskusijah na raznih sestankih demokratičnih forumov podjetja kot na njihovih delovnih mestih. Po drugi strani, pa bi se z ignoriranjem te važne zahteve lahko povzročila resna materialna, politična in moralna škoda, ker bi se delavci s časom prenehali zanimati za življenje podjetja in njegove potrebe, kakor tudi za težnje narodnega gospodarstva v celoti.

Vsi ti in drugi zaključki, ki so prevladovali v raznih prispevkih komentatorjev v zvezi z dogodki v že omenjenem budimpeštanskem podjetju, so dobili svoje potrdilo tudi v kasnejših diskusijah o načrtu razvoja narodnega gospodarstva za l. 1965, a še prav posebno v skupni resoluciji madžarske vlade in Zveze sindikatov o pomenu proizvodnih posvetovanj in delovnih konferenc v gospodarskih organizacijah. V tej resoluciji je namreč poudarjeno, da bi omenjene oblike zborovanj v kolektivih morale, poleg običajnih konferenc sindikalnih organizacij in sestankov sveta podjetja, zagotoviti najširšo udeležbo delavcev pri usmerjanju proizvodnje ter v kontroli nad gospodarjenjem v podjetju, kakor tudi zagotoviti ustrezen prispevek za razvoj neposredne, socialistične demokracije.

M. STEVANCEV

Orson Welles snema v Španiji film «Polnočni zvonovi», ki pa je dejansko skupek odlomkov iz Shakespeara. Jeane Moreau v vlogi Falstaffove prijateljice Dore

PO SKORAJ PETDESETIH LETIH STA SE SPET OBJELA

Upokojenec iz Kruševca našel brata sovjetskega ministra pošte

Poštna zveza prekinjena - Slika v «Ogoneku» oživi upe - Ponovno iskanje brez haska - Srečanje v beograjskem «Metropolu» in slavje v Kruševcu

Upokojeni Aleksander Psurcov

VRSAC, januarja, — V beograjskem hotelu «Metropol» je pred nedavnim prišlo do nenavadnega srečanja: po skoraj 50 letih sta se ponovno našla brata: upokojenec iz Vršca Aleksander Psurcov ter sovjetski minister za zveze Nikolaj Psurcev. Prve besede, ki jih je po uradnih pozdravih izrekel sovjetski minister za zveze Nikolaj Psurcov ob svojem prihodu v Beograd, so bile: «Ste mi našli brata?»

Obiskalj smo 63-letnega upokojenca Aleksandra Psurcova in se z njim pogovorili, kako je po tolikih letih našel brata. Aleksander Psurcov je to zgodbo takole prikazal:

«Tudi nas je, kot mnoge naše rojake, zadela ista usoda, da smo se izgubili v vrtincu revolucije. Ne vem, ali je to bilo 1917. ali 1918. leta, vem pa, da je v tem času moj najstarejši brat Nikolaj, sedanji minister, obiskoval gimnazijo v Kijevu. Tedaj je bil star 17 let in je stanoval pri babici. V tej dobi sem jaz 16-letni deček, obiskoval šolo v Kursku. Spominjam se, da sva se v teh letih še enkrat srečala, pozneje pa ga nisem več videl. V Sovjetski zvezi so mi oteli starši, pet bratov in štiri sestre, mene, neizkušenega dečka, pa je vrtinec zanesel v Jugoslavijo...»

Ko se je končala prva svetovna vojna in tudi oktobrska revolucija je Aleksandru Psurcovu uspelo vzpostaviti stik s svojimi v Sovjetski zvezi, s katerimi si je dopisoval vse do 1932. leta, nakar odgovorov na njegova pisma ni bilo več. Začel je že izgubljati upanje, da bi še kdaj našel svoje. In tedaj se je nepričakovano pojavil nov žarek, ki mu je vrnil upanje. Aleksander Psurcov nadaljuje:

«Ko sem se že sprijaznil z usodo, da nihče od mojih ni več živ, me je neka slika ponovno vzburila. Aprila 1959. sem v Beogradu v nekem kiosku kupil sovjetsko revijo «Ogoniek». Pozorno sem jo pregledal in na svoje veliko presenečenje odkril, da je med slikami ministrov sovjetske vlade tudi slika, pod katero je pisalo: Nikolaj Psurcov. Prepričan sem bil, da je to moj najstarejši brat Nikolaj, ker je priimek Psurcov v Sovjetski zvezi zelo redek. Nisem se obotavljal, 5. maja sem poslal pismo z družinsko sliko v Moskvo in dobil potrdilo, da je bilo pismo izročeno. Toda s tem se je tudi končalo. Pozneje sem skušal vzpostaviti zvezo z bratom preko Radia Moskve. Zaradi raznih okoliščin pa mi to ni uspelo. Kljub temu sem bil srečen, ko sem zvedel, da je eden od mojih najožjih sorodnikov vendarle živ. Gojil sem upanje, da bom nekoč vendarle mogel objeti svojega brata.»

Februarja lani pa je A. Psurcov bral v beograjskem listu «Politika» vest, da je jugoslovanska delegacija PTT obiskala SZ, da je bil podpisan sporazum o sodelovanju in da jo je sprejel sovjetski minister za zveze Nikolaj Psurcov.

«Poglejte, — je rekel upokojenec iz Vršca — izrezek iz «Politike», ki ga hranim, ker mi je pomagal, da po petih desetletjih ponovno srečam enega svojih najdražjih. Po vrnitvi naše delegacije iz Sovjetske zveze sem odpotoval v Beograd in se pozanimal za brata. Povedali so mi, da je tudi on zvedel zame in da bo v kratkem obiskal Jugoslavijo. Rečeno mi je tudi bilo, da bom pravočasno obveščen, da bi se mogla srečati. In tako je tudi bilo. Konec minulega leta sem dobil iz Beograda pismo, v katerem je pisalo, kdaj moj brat — minister za zveze ZSSR Nikolaj Psurcov — prispe na obisk v Jugoslavijo.»

«Si morete zamisliti, kako sem se v teh trenutkih počutil — nadaljuje Aleksander Psurcov. — Kajti srečati se z bratom po toliko letih ni vsakdanji dogodek. Za mene so bile od tedaj ure dolge kot leta. In končno nekega decembrskega večera sem se z vlakom, skupno z ženo in hčerko, odpeljal v Beograd. Obvestili so nas, da je brat prispel, vendar da je zaradi megle letalo pristalo v Zagrebu.

«Naslednjega dne okoli 7. ure sem se znašel v pisarni generalnega direktorja PTT. Rekli so mi, da jih je brat vprašal, ali so me našli in oni da so mu odgovorili, da je že vse v najboljšem redu. Pozneje smo se iz Palmotičeve ulice odpeljali proti hotelu «Metropol». Jaz, kot tudi člani moje družine, smo bili zelo vzburjeni. Ko smo stopili v restavracijo, je bila sovjetska delegacija prav pri zajtrku. Eden od članov delegacije se je takoj dvignil in mi stopil naproti: Bil je to moj najstarejši brat Nikolaj. Objela sva se in se dolgo nisva mogla ločiti. Od veselja sva oba jokala. Zaradi silnega vzhičenja nisva v začetku mogla spregovoriti niti ene same besede. Najino srečanje je ganilo tudi ostale člane sovjetske delegacije. Prekinili so zajtrk in vstali. Ko sva se z bratom večkrat poljubila in ko se je on pozdravil z mojo ženo in hčerko, smo se rokovali tudi z ostalimi člani sovjetske delegacije. Bilo je to nepozabno srečanje...»

Sovjetski minister za zveze Nikolaj Psurcov je bil zaposlen z uradnim obiskom, vendar je našel dovolj časa tudi za brata. Po nekaj urah se je v družinskem krogu pomenkoval in se spominjala dogodkov iz otroških let, ko sta živela še skupaj. Nikolaj je Aleksandru pokazal tudi brzgotino na roki od udarca s sekiro, ko sta kot dečka cepila drva.

«Moj dragi brat Nikolaj — pripoveduje Aleksander — mi je šele pozneje pripravil največje presenečenje. Nekega večera zadnjih dni lanskega leta se je okoli 17. ure pred našo hišo v Kruševcu ustavil velik avtomobil z jugoslovansko in sovjetsko zastavo. Brat je prišel, da bi me obiskal in da bi videl, kako živim. Vsi smo bili presenečeni, ker smo vedeli, da je bil tega dne na obisku v Svetozarevu. Toda ni zdržal, da bi se ponovno ne srečal z menoj. Bilo je to veliko slavje. Skupno smo se veselili in peli. Najbolj mi je žal, da se v tistem razpoloženju nismo spomnili, da bi se fotografirali. Kljub temu nam je ostalo nanj nekaj spominkov: meni je dal za spomin zlato uro in album s slikami, ženi in hčerki pa dve ogrlici. Okoli naše hiše se je zbrala množica prebivalcev Vršca, ker so mnogi zvedeli, da sem ponovno našel brata. Skupno z družino sem ga pospremil na surčinsko letališče. Njegove poslednje besede ob ločitvi so bile: «Do skorajšnjega svidenja v Moskvi...»

DJORDJE BERAR
«Politika»

Slov. samospevi od pričetka do moderne dobe

(Predavanje Daniele Nedoh na «torkovem večeru» Slovenskega kluba 19. 1. 1965.)

(Nadaljev. iz nedeljske številke)

Pozneje, ko so skladatelji začeli jemati kratka besedila, ki so najraje opisovala trenutna razpoloženja, so jih uglasbili po vsebini od začetka do konca — nimamo torej več ponavljajočih se napevov. Take skladbe so se rodile neposredno od vsebine besedi in so zato kmalu dosegle svojo formalno samostojnost. Samospevi so tako bili vedno polni novih domislekov, kar je dajalo vtis, kakor bi ne moglo biti konca čudovitih odtenkov melodičnih in harmonskih razpletov. Seveda najdemo take samospeve pretežno med skladatelji druge romantične generacije, med katerimi je pomemben posebno Benjamin Ipavec. Njegovi samospevi imajo smiselne modulacije, logično gradnjo, dognano formo, globok izraz in bogato zvočnost. Tak tip samospeva je postal zelo pogost. Včasih se tudi zdi, da so nekateri skladatelji v klavirski spremljavi do neke mere izživljali svoja instrumentalna nagnjenja; zato srečamo v zrelejši dobi samospeve, katerih klavirski del ima skoraj etudni značaj.

Kakor starejša generacija pa so tudi mlajši skladatelji pisali izrazito melodične linije, ki so jih podpirali s preprostim akordičnim gradivom, in to tudi takrat, ko so komponirali sproti po vsebini. Med takimi poznoromantičnimi skladatelji je treba omeniti Emila Adamiča, katerega samospevi najbolj odgovarjajo omenjeni značilnosti.

Most med poznoromantično in moderno umetnostno strujo pa je postavil Anton Lajovic, ki je v svojih samospevih uporabljal že sorazmerno drzna izrazna tonska sredstva in mu je šlo pretežno za podčrtavanje razpoloženja; kljub temu pa je še vedno pisal melodično — spadal je pač še vedno v poznoromantično obdobje. Slovenskim skladateljem so pač vse do moderne dobe bila glavni vir in kažipot pri ustvarjanju razpoloženje in čista glasbena fantazija, ki jo je ustvarjalo čustvo.

Če si ogledamo vsebinsko stran slovenskega samospeva, ki ima do moderne dobe tudi svoje posebnosti, moramo zopet poudariti sorodnost, ki jo ima z našo narodno pesmijo. Prav tako kot narodna pesem, je tudi samospevu lasten mehak lirizem, in neka rahla, otožna vsebinska prvina. Taka otožnost pa daje slovenskemu glasbenemu zakladu nek poseben pasivno reflektiven značaj. Seveda je temu vzrok tudi poseben značaj naše zemlje, njeno tovarno in duhovno ozračje, ki izvablja našemu človeku svojevrstne ubranosti; a prav gotovo so na to vplivali tudi težki in žalostni dnevi, ki jih je v stoletjih preživljalo naše ljudstvo. Mnogi so zato samospevi, ki so skoraj nasičeni z otožnostjo. Skladatelji se nam zazdijo včasih kot sanjavi poeti, ki s pesmijo razdajajo svojo nežnost. Glasbena vsebina teh samospevov se stvarno izraža v melodičnih okrasih ter intervalnih postopih, ki se ogibljejo velikih napetosti, dalje v harmonskih sestavih, kjer ni ostro zvenečih tonskih zvez, in še v ritmih, ki so, umirjeni. Vseskozi nastajajo tonski odnosi, ki so si v bližnjem tonalnem sorodstvu, pa čeprav so posamezne tonske kombinacije drznejše, naslanjajoče se na raznovrstne, tudi z alteracijami vezane akorde; vsaki napetosti vedno sledi takojšnje pomirjenje in z njim občutje blage ubranosti.

Nekateri samospevi se nekoliko odmikajo od opisanega lirizma in v njih občutimo nagnjenje k dramatičnosti. Na splošno pa ni dramatični element slovenskemu samospevu bistven — zdi se, kakor da bi za ta element naš skladatelj ne imel pravega smisla. Skoraj v največji meri je razvil dramatični element Risto Savin v svojih samospevih baladnega značaja. Dramatičnost nam zazveni tudi iz nekaterih samospevov Antona Lajovca in F. Gerbiča, a če jim bolje prisluhnemo, nam iz teh pesmi zavejeta nasproti prej zanos in nenavadna moč, ki človeka prevzame, a ki z dramatičnostjo ni identična. Prave dramatike je torej v slovenskem samospevu le malo.

Dotakniti se moramo še ene vsebinske sestavine našega samospeva — religioznosti. Ta se v slovenskem samospevu večkrat pojavlja, vendar pa ne v svojevrstnem tonskem ustroju in s tipično motiviko kot n.pr. pri Bachu. Ta vsebina se v slovenskem samospevu od posvetnosti le težko odtrga. Res je preko pesmi razlit religiozni lirizem in muzikalni vsebini je treba priznati iskreno verski značaj — slog pa je običajno močno nagnjen v realizem. Malo je namreč v njih tiste nadzemske, odmaknjene zadržanosti, ki preveva n.pr. Bachove korale.

Preostane nam še ena vsebinska značilnost, ki pa je v slovenskem samospevu zelo skopo odmerjena — to je humoristična vsebina. Sicer je v glasbi na splošno le redko najti markanten humoristični izraz, posebno v samospevu. V slovenskem samospevu ga deloma zastopa skladatelj Josip Pavčič; bolj pristno pa ga je zadel Niko Štritof v svojih priredbah narodnih samospevov — v teh pesmih je humor izražen v svoji preprosti a pristni obliki.

Vse od svojega nastanka pa do dvajsetih let našega stoletja je torej oblika samospeva vezala nase najmočnejše ustvarjalne sile slovenskih skladateljev. Zato se je v njegovem razvoju najznačilneje odrazila rast naše glasbene kulture. Preseneti pa nas, kako se je v razmeroma hitrem tempu samospev razvijal ter so v njem izginjale začetniške slabosti in pomanjkljivosti. Volja za rast in napredek je bila nenavadno napeta in tekma za kvaliteto s splošno evropsko glasbeno kulturo izredno hlastna. Tuji vplivi so se seveda radi vgnezdili v domače umetniške izdelke: schubertovski zasnutek opazimo tu in tam in prav tako Mendelssohnov melodični čut. Najbolj otipljivi pa so postali vplivi ob višku razvoja, in tudi Hugo Wolf, ta najpomembnejši oblikovalec samospeva do modernih struj, je bil kar predober znanec naših najboljših ustvarjalcev. Teh imamo največ v novoromantični dobi. Novoromantična smer je postala za slovenski samospev najplodovitejša. V njej je dosežen višek, ker je razvezala vse zakone, ki so dotlej omejevali skladatelja in zdi se, kot da je ta osvoboditev ustvarjalcem silno razgibala fantazijo ter jih spodbudila k delu. Došli so tako slog splošne zapadne glasbene kulture in se obenem tudi kvalitetno pomerili s svetovnimi prvaki. Samonikla snov in vsebina sta vplivali na obliko, ki se je bohotno in svojevrstno razvila. Klasična proporcionalnost in plastičnost sta izgubljala svoj pomen, tonske podobe so postajale izredno slikovite. Naturalistični impulzi, ki se javljajo v čutnosti sozvočij in v programatičnosti zasnutkov, so se pomnožili a le toliko, da so dvignili žlahtnost in zanimivost tonskega lika. Niso pa nikoli zašli v pretiranost, ker jim je to branila romantična odmaknjenost z idealističnimi primesmi. Na podlagi takega romantičnega realizma se je samospev umetniško tako dvignil, da je postal v tisti dobi osrednja oblika glasbene tvornosti, ki vzdrži tudi ostra svetovna kritična merila.

Slovenski samospev je torej po svojem stilu, kakršen se je razvil in uveljavil od pričetka do moderne dobe, zelo slikovit in mnogovrsten.

Razvijali pa so ga nadalje skladatelji mlajših generacij, katerih skladateljsko delo spada v novejši čas.

Med temi so najbolj znani Marij Kogoj, Mirko Polič, Karol Pahor, Matija Bravničar, Danilo Svara, Slavko Osterc, Breda Šček, Ivan Grbec, Marjan Kozina, Rado Simoniti, Vilko Ukmar, L. M. Škerjanc, Marjan Lipovšek in še skladatelji najnovejše generacije Zvonimir Ciglič, Pavel Šivic, Vladimir Lovec, Alojz Srebotnjak in poleg drugih naša tržaška rojaka Ubald Vrabec in Pavle Merkù.

NEKOČ NA GORIŠKEM

Piše MARKO WALTRITSCH

Naročniki Slovenske Matice na Goriškem leta 1895

Lani decembra so v Ljubljani svečano proslavili stoletnico ustanovitve Slovenske Matice, književne založbe, ki ima zelo velik kulturni pomen v slovenski zgodovini, mnogo višji kot kaka druga založba. Knjige Slovenske Matice so v preteklem stoletju dvigale narodno zavest pri slovenskih intelektualcih, ki so se v velikem številu nanje naročali. Naklada knjig Slovenske Matice je dosezala le nekaj tisoč izvodov in to je bilo tudi razumljivo, saj so imele te knjige večinoma strokovno vsebino, medtem ko so imele knjige Mohorjeve družbe zelo poljudno vsebino in jih je bralo vse ljudstvo.

V enem izmed številnih letopisov Slovenske Matice smo dobili podatke o razširjenosti njenih knjig na Goriškem pred sedemdesetimi leti, to je leta 1895. Omejili se bomo le na omembo tistih članov, ki so živeli v krajih, ki so danes na italijanski strani meje. Med častnimi člani smo takrat imeli barona Andreja Winklerja, c. kr. deželnega predsednika v pokoju.

Poverjenik za mesto Gorica je bil dr. Anton Gregorčič, semeniščni profesor in deželni poslanec. Člani so bili: Stefan Bensa, kanonik in kancelar; Bernard Budal, inženir; Franc Ferfila, uradnik; Franc Kastelic, cesarsko kraljevi stotnik v pokoju; Josip Kavčič, c. kr. notar; dr. Franc Kos, c. kr. učiteljiščni profesor; Andrej Marušič, c. kr. gimn. profesor v pokoju; dr. vitez Josip Tonkli, odvetnik; dr. Hinko Tuma, c. kr. okr. sodn. pristav, deželni poslanec in odbornik; Ivan Wolf, župnik in č. kanonik; Josip Bajec, knezonadškofijski tajnik; Ivan Berbuč, c. kr. realčni profesor; Viktor Bežek, c. kr. učiteljiščni profesor; Anton Josip Budin, prefekt; Tomaž Cerin, semeniški profesor; Ivan Drmastja, kaplan; Anton Eržen, c. kr. uradnik; Andrej Gaberšček, urednik; dr. Josip Gabrijelčič, semeniški ravnatelj; Anton Jakončič, zav. uradnik in posestnik; Tomaž Jug, nadučitelj; Stefan Kafol, kanonik; Franc Kaučič, trgovec in posestnik; Franc Kodrič, vikar; Ivan Kolavčič, župnik v Solkanu; Anton Kragelj, c. kr gimn. profesor; Ignac Kralj, sem. prefekt; Valentin Kumar, c. kr. vadn. učitelj; dr. Andrej Lisjak, zdravnik; dr. Anton Mahnič, semeniški ravnatelj; Josip Mašera, vikar v Št. Mavru; Medič pater Kallist, frančiškanski gvardijan; Ivan Mercina, c. kr. vadn. učitelj; Anton Pavlica, stolni vikar; dr. Josip Pavlica, sem. duhovni vodja; Benedikt Poniž, c. kr. vadn. učitelj; Anton Rudež, učitelj v gluhonemnici; Ferdinand Seidl, c. kr realčni profesor; Anton Skubin, c. kr. vadn. učitelj; dr. Josip Stanič, odvetnik; Anton Šantelj, c. kr. gimn. profesor; pater Stanko Škrabec, frančiškan; Andrej Tabaj, c. kr. vadn. katehet; Ema Toman, c. kr. vadn. učiteljica; dr. Nikolaj Tonkli, odvetnik; Franc Vodopivec, c. kr. okr. šolski nadzornik; Alojzij Vuga, mestni kaplan; dr. Franc Zigon, sem. profesor.

Poleg teh oseb so bili naročeni na knjige Slovenske Matice še: Knjižnica bogoslovnega semenišča, Knjižnica c. kr. študijska; Izobraževališče učiteljsko; Knjižnica gimnazijska, Knjižnica realska, Knjižnica učiteljska goriške okolice (tri izvode); Semenišče nadškofijsko; Nadaljnjih 26 naročnikov je imela Slovenska Matica med bogoslovci. Tu je bil poverjenik Josip Abram.

V goriški okolici so bili na knjige Slovenske Matice naročeni še: Leopold Pavlin, učitelj v Gabrijah, Vinko Štubelj, kurat v Gabrijah, Andrej Gergolet, administrator v Slovrencu pri Mošu, Josip Golob, kurat v Podgori; Simon Gregorčič, vikar v pokoju v Sempetru, Rajko Šinek, c. kr. davkar v Gradiški, Josip Meglič, kurat na Barbani. V Italiji je bil na te knjige naročen dr. Mihael Opeka, modroslovec v Rimu.

Večje število naročnikov je imela Slovenska Matica v Trstu, še večje pa, kar je tudi logično, jih je imela na Kranjskem, posebno v Ljubljani. V poznejših letih pa se je število goriških naročnikov na te knjige pomnožilo in prihajale so v roke skoro vseh slovenskih intelektualcev v Gorici, ki jih je bilo v letih tik pred prvo svetovno vojno kar precej.

Z DANAŠNJIM DNEM HINDUJSKI JEZIK URADNI JEZIK INDIJE

NOVI DELHI, 25. — Z jutrišnjim dnem bo hindujski jezik uradni jezik indijske zveze, angleščina pa bo ostala kot drugi uradni jezik.

Vse do sedaj je bila angleščina tako imenovani «svobodni jezik» Indije, v kateri se govori nad 800 jezikov in narečij, od katerih jih je 14, ki imajo svoje bogato leposlovje in predstavljajo tudi uradne jezike, v tistih zveznih državah, kjer so v rabi v parlamentih in pri vladah posameznih zveznih držav. To svojo lastnost bodo ti jeziki ohranili v okviru držav, kjer so v rabi, tudi sedaj, ko bo hindujski jezik postal namesto dosedanje angleščine — nacionalni uradni jezik.

Sklep osrednje indijske vlade, da uvede hindujski jezik kot uradni jezik, je povzročil ostre polemike v vsej deželi, še posebej pa v južnih zveznih državah, kjer živijo ljudstva (nad 100 milijonov ljudi), ki govorijo tako imenovane dravidske jezike in narečja in za katere je hindujski jezik, ki izvira iz sanskrta, resnično tuj jezik.

Toda zvezno notranje ministrstvo je začelo uvajati hindujski jezik kot uradni jezik postopoma, upoštevajoč pač razmere v južnih zveznih državah, kot tudi dejstvo, da mnogi državni uradniki, ki so se v zvezno prestolnico priselili iz vseh predelov velikanske dežele, hindujskega jezika ne obvladajo. Za sedaj bodo, po zakonu, morali uporabljati začenši s 26. januarjem hindujski jezik samo v štirih zveznih državah in v štirih pokrajinah, kjer je hindujski jezik v splošni rabi. V ostalih zveznih državah, v katerih pa je v rabi jezik sanskrtskega izvora, bodo uporabljali hkrati hindujski jezik in angleščino. V južnih zveznih državah pa bo še vedno uradni jezik angleščina, vendar pa bodo tamkajšnje oblasti morale svojim dopisom osrednji vladi v Novem Delhiju dodati še hindujski prevod. Vrhovno sodišče bo za sedaj uporabljalo še vedno samo angleščino, dočim se bodo izpiti za državne natečaje opravljali v hindujskem jeziku.

Okoli 250.000 uradnikov osrednjih upravnih ustanov in pokrajinskih upravnih ustanov je že končalo tečaje, na katerih so se učili hindujskega jezika, nadaljnjih 300.000 uradnikov pa pravkar končuje tečaj hindujskega jezika.

V zvezi s tem vladnim sklepom je v indijskih listih veliko šal in slik, ki prikazujejo «babilonski stolp, katerega gradnja se bo pričela s 26. januarjem». Toda v indijskem tisku zasledimo tudi več resne kritike na račun «površnosti» osrednje indijske vlade, ki da se spušča v ta problem, ne da bi se prej lotila mnogo bolj perečih problemov, kot so gospodarska kriza, inflacija, pomanjkanje živil itd.

HOROSKOP

OVEN (od 21.3. do 20.4.) Manjši poklicni uspehi bodo spodbudno vplivali na vašo dejavnost. Spremenili boste svoj prvotni čustveni načrt.

BIK (od 21.4. do 20.5.) Hodite naprej po svoji poti brez oklevanja. Ne dovolite, da bi se kdo neslano šalil na vaš račun.

DVOJČKA (od 21.5. do 21.6.) Dober napredek v poslih, toda ne uveljavljajte v pretirani obliki svoje avtoritete. Odličen dan za ljubitelje umetnosti.

RAK (od 22.6. do 22.7.) Prejeli boste lepo priznanje za svojo delovno prizadevnost. Potrebni ste toplega prijateljstva.

LEV (od 23.7. do 22.8.) Spričo dokazanih moralnih vrlin, boste deležni splošnega priznanja. Razburkano vzdušje v družini.

DEVICA (od 23.8. do 22.9.) Dobro proučite neko ponudbo, ki jo boste prejeli. Primerno bi bilo, da se nekoliko pozabavate.

TEHTNICA (od 23.9. do 22.10.) Srečen dan za vse, ki se ukvarjajo s svobodnimi poklici in z raziskovanjem. V čustvenem pogledu skušajte pridobiti na času.

ŠKORPIJON (od 23.10. do 21.11.) Bodite previdni, zakaj okoliščine niso takšne, kot si jih želite. Vaši odnosi z drago osebo se bodo izboljšali.

STRELEC (od 22.11. do 20.12.) Ogibajte se lahkomiselnosti in nepotrebnega razpravljanja. Ne nasedajte prilizovalcem.

KOZOROG (od 21.12. do 20.1.) Ponovno bodo izbruhnila na dan stara nasprotstva. Dokažite svojo razumnost v nekem vzgojnem vprašanju.

VODNAR (od 21.1. do 19.2.) Uspešen dan za vse podvige, ki jo zanje potreben kolektiven napor. V čustvenih zadevah vam je potrebna večja odločnost.

RIBI (od 20.2. do 20.3.) Razvoj nekega vprašanja vas bo rešil finančnih skrbi. Zadoščenje, ki ga boste prejeli, vam bo v veliko moralno oporo.

RADIO TELEVIZIJA

TOREK, 26. JANUARJA 1965

Radio Trst A

7.00 Koledar; 7.30 Jutranja glasba; 11.30 Šopek slovenskih; 11.45 Ital. orkestri in pevci; 12.15 Pomenek s poslušalkami; 12.25 Iz glasbenih sporedov; 13.30 Glasba po željah; 17.00 Ansambel Franco Russo; 17.25 Italijanščina; 17.40 Glasbeni kaleidoskop; 18.15 Umetnost; 18.30 Sodobna simf. glasba; 18.50 Flavtist B. Colette; 19.00 Ansambel H. Osterwald; 19.15 Tone Penko: «Gorska logarica»; 19.30 Domači in tuji motivi; 20.00 Šport; 20.35 Kulturni odmevi; 21.00 Kromatična fantazija; 22.00 Igo Kaš: «Ljubil in izgubil»; 22.20 B. Marcello: Koncert v c-molu; 22.30 Ples.

Trst

12.00 Plošče; 12.25 Tretja stran; 13.15 Juke box; 13.40 Von Leitgb: «Vecchio mondo»; 14.20 Orkester;

Koper

7.15 Jutranja glasba; 11.30 Od opere do opere; 12.00 in 12.55 Glasba po željah; 13.40 Od popevke do popevke; 14.00 Mladi pred mikrofonom; 14.20 Lesjakov sekstet; 15.00 Za oddih in razvedrilo; 15.45 Slov. narodne; 16.00 Glasbeni paberki; 16.35 Srečanje s Francetom Bevkom; 17.10 Pevci, ki jih imate najraje; 17.40 Glasba in fantazija; 18.00 Prenos RL; 19.00 Poje Stelvia Ciani; 19.30 Prenos RL; 22.15 Trio Villegas; 22.40 Prokofjev: Sonata za violino in klavir.

Nacionalni program

6.30 Vreme na ital. morjih; 8.30 Jutranji pozdrav; 9.10 Strani iz albuma; 10.00 Operna antologija; 10.30 Šola; 11.00 Sprehod skozi čas; 11.15 Ital. pesmi in plesi; 11.30 Melodije in romance; 11.45 Skladbe za godala; 14.55 Vreme na ital. morjih; 15.15 Likovne umetnosti; 15.45 Gospodarska rubrika; 16.00 Program za najmlajše; 16.30 Komorna glasba; 17.25 Simf. koncert; 18.40 Plesna glasba; 18.50 Življenje jezer; 19.10 Oddaja za delavce; 20.30 F. P. Grillparzer: «Guai a chi mente»; 22.35 Plesna glasba.

II. program

7.30 Jutranja glasba; 10.35 Nove popevke; 11.05 Vesela glasba; 14.00 Pevci; 14.45 Glasbeni koktail; 15.15 Popevke; 15.35 Koncert v miniaturi; 16.00 Rapsodija; 16.50 Ital. narodne pesmi; 17.35 Ljudska enciklopedija; 17.45 Čajanka; 18.35 Bolezni naše dobe; 18.50 Vaši izbranci; 20.00 «Pozor na ritem»; 21.40 Večerna glasba; 22.15 Jazz.

III. program

18.30 Sodobna zgodovina; 18.55 Knjižne novosti; 19.15 Tuji periodični tisk; 20.30 Revijski program; 20.40 Debussyjeve skladbe; 21.20 Z glasbenih festivalov; 22.20 Radijska črtica.

Slovenija

8.05 Ansambel B. Kovačiča in Trio V. Ahačiča; 8.25 Melodije; 8.55 Šola; 9.25 Iz 3. dejanja Švarove «Veronike Deseniške»; 9.45 Orkester Barelli; 10.15 Glasbeni sejem; 11.00 Nimaš prednosti!; 12.05 Kmečka univerza; 12.15 Slov. narodne; 12.30 Iz koncertov in simfonij; 13.30 Priporočajo vam...; 14.05 Čudežno zdravilo; 14.35 Nova pesmica; 15.30 V torek na svidenje; 16.00 Vsak dan za vas; 17.05 Koncert po željah; 18.00 Aktualnosti; 18.15 Zabavna glasba; 18.45 Na mednarodnih križpotjih; 19.05 Glasbene razglednice; 20.00 Klarinetist I. Karlin; 20.20 Rehmann: Španski bezeg; 21.20 Serenadni večer; 22.10 Glasbena medigra; 22.15 Zabavni ansambli; 23.05 Koncert.

Ital. televizija

8.30 Šola; 17.30 Program za najmlajše; 18.30 Nikoli ni prepozno; 19.00 Dnevnik; 19.15 Likovne umetnosti in arhitektura; 20.00 Športne vesti; 20.15 V parlamentu; 20.30 Dnevnik; 21.00 Film «Neznanec»; 22.25 Hollywoodski svet; 23.00 Dnevnik.

II. KANAL

21.00 Dnevnik; 21.15 Cavourjeva Italija; 22.15 Prenos športnega dogodka in športne vesti.

Jug. televizija

20.15 Poročila; 20.20 Koncert del Richarda Wagnerja; 21.10 Jazz Davea Brubecka; 21.45 Milan: Košarka Italija-Jugoslavija; 23.00 Poročila.

Vreme včeraj: najvišja temperatura 9.3, najnižja 4.5, ob 19. uri 7.2; zračni tlak 1015.4 stanoviten, vlaga 47 odst., veter vzhodnik 7 km, nebo 9 desetin pooblačeno, morje skoraj mirno, temperatura morja 9.2 stopinje

Tržaški dnevnik

Danes, TOREK, 26. januarja Pavla
Sonce vzide ob 7.34 in zatone ob 17.02. Dolžina dneva 9.28. Luna vzide ob 2.23 in zatone ob 12.13
Jutri, SREDA, 27. januarja Janez

PODATKI TRGOVINSKE ZBORNICE O RAZVOJU BLAGOVNEGA PROMETA

Lanski tranzitni promet po morju ni zabeležil posebnega napredovanja

Pičli napredek nekaj čez 300.000 ton je šel v glavnem na račun revnejšega blaga - Promet po železnici se je nekoliko zmanjšal, s tovorniki pa povečal

Tržaška trgovinska zbornica je objavila podatke o razvoju blagovnega prometa skozi pristanišče v decembru lanskega leta. Iz teh podatkov je razvidno, da se je promet blaga po morju v primerjavi z decembrom 1963 nekoliko dvignil, da je promet po cesti s tovornjaki ostal približno na prejšnji višini medtem ko je promet po železnici nekoliko nazadoval.

Dovoz blaga po morju je v preteklem decembru dosegel 365.522 ton, medtem ko je znašal v istem mesecu 1963. leta 387.905 ton, a v decembru 1962 312.300 t. Odvoz po morju je dosegel 113.848 ton, medtem ko so zabeležili v decembru 1963 98.459 ton in v decembru leta 1962 99.450 ton. Blagovni promet v obe smeri se je po vsem tem lani dvignil na 499.370 ton, medtem ko je znašal v letu 1963 486.364, a leto poprej 411.756 ton.

Dovoz blaga po železnici je lanskega decembra dosegel 75.721 ton, medtem ko je znašal v decembru 1963 73.073, a v istem mesecu leta 1962 83.329 ton. Odvoz po železnici je bil nekoliko višji, ter je dosegel v lanskem decembru 103.666 ton, medtem ko so zabeležili v letu 1963 119.045, a leto poprej 133 tisoč 986 ton. Skupen promet v obe smeri je po vsem tem popustil tako od leta 1962 do leta 1963, in sicer od 217.315 na 192.118 ton, kakor tudi od leta 1963 na december lanskega leta, in sicer od že omenjenih 192.118, na 179.387 ton.

Promet s tovornjaki je v decembru dosegel 16.688 ton v smeri proti Trstu, ter 107.167 ton v smeri iz Trsta; to dà skupaj 123.855 ton prometa v obe smeri. Leto poprej pa so zabeležili v smeri proti Trstu 16.120 ton, v nasprotno smer pa 119.322 ton, kar da skupaj 135.442 ton, ali približno enako količino blaga, kakor so jo dosegli v letu 1964. V decembru leta 1962 je bil položaj naslednji: v dovozu po cesti so zabeležili promet 22.833 ton, v odvozu pa 110.422 ton, kar da skupaj 133.255 ton prometa v obe smeri.

Bolj zanimivi pa so podatki, ki se nanašajo na celotno obdobje lanskega leta, če jih primerjamo s prometom v prejšnjih letih. Pomorski promet je lansko leto napredoval v primerjavi z letom 1963, in tudi v primerjavi z letom 1962, čeprav je bil tega leta za okoli 170 tisoč ton višji kakor v letu 1963. Promet po železnici je nekoliko popustil, to zgubo pa je deloma pokril večji blagovni promet s tovornjaki.

BLAGOVNI PROMET PO MORJU
(v tonah)

	1964	1963	1962
V smeri proti Trstu (dovoz)	4.029.321	3.763.945	3.801.536
V smeri iz Trsta (odvoz)	1.312.452	1.244.218	1.275.778
Skupaj	5.341.773	5.008.163	5.177.314

Kakor je razvidno iz razpredelnice, smo lansko leto napredovali za okoli 334.000 ton v primerjavi s prometom iz leta 1963, toda le za okoli 165.000 ton v primerjavi s prometom iz leta 1962. Napredek je torej minimalen in ne kaže, da bi se bile v lanskem letu stvari kakorkoli obrnile na bolje za naše pristanišče. Ta trditev je toliko bolj utemeljena, ker se je novopridobljeni promet nanašal skoraj izključno na dovoz surovega petroleja, ki kakor znano, ne prinaša poslovnim krogom posebno donosnega poslovanja.

BLAGOVNI PROMET PO KOPNEM
(v tonah)

	1964	1963	1962
Dovoz po železnici	773.314	783.917	933.452
Dovoz s tovornjaki	182.122	231.363	265.553
Skupaj	955.436	1.015.180	1.199.005
Odvoz po železnici	1.163.478	1.200.641	1.406.401
Odvoz s tovornjaki	1.419.850	1.353.810	1.258.752
Skupaj	2.583.328	2.554.451	2.556.153

Zanimivo je pogledati, kako se je razvijal promet po kopnem v smeri iz Trsta (po železnici in po cesti skupaj), ter v smeri proti Trstu. Odvoz blaga s tovornjaki in po železnici daje takšno sliko: leta 1962 2.665.153, leta 1963 2 milijona 554.451 in leta 1964 2.583.328 ton. Lansko leto smo torej le nekoliko nadoknadili zgubo, ki smo jo zabeležili v prejšnjem letu. V dovozu blaga po kopnem pa smo zabeležili: leta 1962 1.199.005, leta 1963 1.015.180 a lansko leto 955.436 ton. Na tem področju se je torej položaj v lanskem letu znatno poslabšal.

Iz vsega tega sledi, da se je pristaniški promet lani sicer nekoliko povečal v primerjavi s prometom iz leta 1963, povečal pa se je zlasti zaradi tega, ker se je povečal dovoz revnejših vrst blaga. Leta 1963 je dovoz po morju znašal kakor rečeno 3.763.945 ton, lani pa 4.029.321 ton. Tu smo torej pridobili 265.376 ton novega prometa. V smeri iz Trsta pa je šlo po železnici 1 milijon 163.478 ton blaga to je 37.163 ton manj kakor prejšnje leto (4 milijone 29.321 tona), medtem ko se je odvoz s tovornjaki povečal za 66.040 ton (od 1.353.810 ton v letu 1963 na 1.419.850 ton v lanskem letu). Če upoštevamo odvoz blaga po železnici in po cesti skupaj, ugotovimo, da se je tra promet lani povečal le za 28.877 ton. To se pravi, da je od 265.376 ton novega dovoza po morju nadaljevalo pot v tržaško zaledje in v ostale italijanske pokrajine le slabih 30.000 ton blaga.

To pa še enkrat potrjuje da lansko leto nismo mnogo pridobili v primerjavi s prometom iz leta 1963, ker v tranzitnem prometu nismo zabeležili nobenega napredovanja.

Tržaško pristanišče je, kakor znano, v prvi vrsti uvozno pristanišče, in slika o njegovi statičnosti se ne spremeni, ako pogledamo, kako se je razvijal promet v nasprotno smer, to je v dovozu po kopnem. Po železnici so lansko leto pripeljali v Trst manj blaga kakor leta 1962. Isto se je zgodilo tudi kar zadeva promet s tovornjaki. Tranzit v to smer se torej ni dvignil, in to kljub temu, da je odvoz blaga po morju lani le nekoliko napredoval v primerjavi z letom 1962. Ko bodo znani tudi podrobni podatki o lanskem prometu, bomo lahko ugotovili tudi blagovne vrste, katerim je treba pripisati napredovanje odnosno nazadovanje v prometu na posameznih področjih.

DANES SEJA DEŽELNEGA SVETA

Nadaljevanje razprave o načrtovanju ter razna vprašanja in interpelacije

V četrtek se sestane deželni odbor, v petek pa tretja komisija deželnega sveta

Danes bo zopet seja deželnega sveta. Na dnevnem redu je nadaljevanje razprave o zakonskem osnutku o organih in postopkih deželnega načrtovanja. Doslej se je končala splošna razprava in se je pričela razprava o posameznih členih zakonskega osnutka. Zadnjič je začetek razprave o teh členih dvignil mnogo prahu, tako da so po dveh urah prerekanj odobrili le dva člena od dvanajstih. K tem členom je bilo vloženih mnogo spreminjevalnih predlogov, zaradi česar se bo seveda razprava zavlekla.

Poleg tega pa je na dnevnem redu tudi pet vprašanj in devet interpelacij svetovalcev.

Svetovalca KPI Sema in Pacco sta vprašala pristojnega odbornika, ali ve, da niso občinski uslužbenci, ki opravljajo izredno delo za časa sej deželnega sveta, sploh še prejeli nobene nagrade, in kaj misli storiti. Svetovalec KPI Coghetto je vprašal odbor, kakšno pobudo misli dati v korist delavcem tovarne SAFOP v Pordenonu, ki so jih suspendirali z dela. Podobno vprašanje je vložil tudi socialistični svetovalec Dal Mas. Svetovalec Varisco je vprašal, kaj namerava ukreniti deželna uprava, da se enkrat za vselej pojasni, komu mora pripadati imovina bivše GIL, ki jo sedaj upravlja Komisariat italijanske mladine. Svetovalca Sema in Bacicchi (KPI) sta končno vprašala, ali namerava pristojni odbornik vključiti v študijsko komisijo za naftovod tudi enega predstavnika manjših občin, kjer bodo pravzaprav glavne naprave naftovoda.

Prvo interpelacijo je vložil svetovalec KD Metus in se tiče spopolnitvenih tečajev za občinske in pokrajinske tajnike. En tak tečaj bi lahko ustanovili na tržaški univerzi. Svetovalec Giacometti je vprašal odbor, kaj meni o nujnosti predložitve zakonskih osnutkov v prid obrtništvu, med drugim tudi za ustanovitev zavoda, ki bo poskrbel za zaščito in razvoj obrtništva.

Komunist Pacco je vložil interpelacijo glede premestitve zadnjih večjih skupin delavcev iz ladjedelnice Sv. Roka v Miljah v Tržaški arzenal in v ladjedelnice CRDA. Ta ukrep je zadal hud udarec miljskemu gospodarstvu ravno v času, ko se govori o bližnjem začetku del za gradnjo naftovoda med Trstom in Bavarsko in o možnosti gradnje naftovoda med Trstom in Avstrijo. Ladjedelnico Sv. Roka in njen suhi dok bi lahko v tej perspektivi modernizirali in kasneje uspešno in koristno zaposlili. Pacco je vprašal, kaj meni storiti odbor, da se prepreči dokončna izvedba teh namer.

Misovec Morelli je vložil interpelacijo glede obsega tržaške pokrajine in vprašal, ali ne bi bilo prav, da bi vrnili tržaški pokrajini Tržič in Gradež, ki sta nekoč spadala pod njo. Goriški pa bi lahko dali v zameno červinjanski okoliš.

Socialist Moro je vprašal, kaj meni ukreniti deželni odbor, da se čimprej pripravijo zakonodajni instrumenti, ki bi ustvarili na področju med Villo Santino, Mužacem in Huminom enake pogoje, kot so bili ustvarjeni za nekatera druga področja v deželi, ki uživajo razne ugodnosti, kot na primer področje Aussa-Corno. Na tem področju živi okoli 100.000 prebivalcev in je med najbolj zaostalimi v deželi.

Svetovalec Coghetto (KPI) je vprašal deželno upravo, ali ve za namero vojaških oblasti, da bi zgradile v občini Meduno strelišče, in ali bo posredovala pri pristojnih oblasteh, da bi izbrale drugi kraj, ker bi strelišče na tem kraju povzročilo občini veliko škodo.

Socialist Volpe in demokristjan Urli sta vložila vsak svojo interpelacijo glede krize v podjetju «Cascami Seta» v Bulfonsu pri Tarčentu, kjer so suspendirali nove delavce. S tem je področje zelo prizadeto. Končno so socialistični svetovalci Moro, Angeli in de Sandre vložili interpelacijo glede novih predpisov švicarskih oblasti v zvezi z izseljevanjem italijanskih delavcev v Švico, pri čemer bodo hudo prizadeti zlasti Furlani.

V četrtek pa se bo sestal na običajni seji deželni odbor, v petek pa tretja deželna komisija, ki bo proučila dve peticiji.

Izplačilo izrednega obroka pokojnine INPS

V skladu z zakonskim odlokom št. 1335 od 23. decembra 1964 bo glavno ravnateljstvo INPS poskrbelo za izplačilo izrednega obroka enomesečne pokojnine vsem upokojencem.

Na splošno bodo poštni uradi izplačali pokojnino preživelim svojcem upokojencev (kategorija SO) 30. januarja ter 1., 2. in 3. februarja, kakor bo razvidno iz posebnih obvestil, ki bodo izobešena v vpogled javnosti.

Kar se tiče blagajne (urada za denarne nakaznice in naložbe) osrednje pošte, bodo izplačevali pokojnine takole:

30. januarja za osebe, katerih priimki se začnejo s črkami A, B, C, in D.

1. februarja za črke E, F, G, H, I, J, K.

2. februarja za črke L, M, N, O, P.

3. februarja za črke Q, R, S, T, U, V, W, X, Y, Z.

Upokojencem se priporoča, da se ravnajo točno po tem razporedu.

Medtem ko pošta potrjuje; da bo redni obrok pokojnine za februar-marec izplačan redno ob njegovi zapadlosti, sporoča, da bo dala za izplačilo izrednega obroka pokojnine za kategorijo IO (invalidnine) in VO (starostne pokojnine) podrobna navodila kasneje.

V nedeljo v gledališču Verdi

Tretji in zadnji ljudski koncert

Zadnji v kratki seriji treh ljudskih simfoničnih koncertov, ki je bil na programu v nedeljo popoldne v gledališču Verdi, je kot prejšnji privabil veliko število poslušalcev, kar je najlepši dokaz priljubljenosti simfonične glasbe v Trstu. Program tega tretjega koncerta je bil stilno sicer zelo neenoten, vendar pa zanimiv predvsem zaradi izvedbe zelo znane, toda malo izvajane Bartokove sonate za dva klavirja in tolkala. Bartok, ki se je v svojem obsežnem skladateljskem opusu skoraj vedno oslanjal na madžarsko folklorno glasbo, od katere pa je v svojih simfoničnih delih ohranil le nekatere osnovne elemente v svoji lastni transkripciji, je izvajano Sonato za dva klavirja in tolkala napisal v že zrelih letih, ko je začel vse pogosteje segati po modernih glasbenih tendencah. Delo je napisano duhovito in barvito, predvsem pa zelo inventivno zlasti v partu za tolkala, ki jih je povzdignil v vlogo solističnega instrumenta. Oba pianista Franco Verganti in Walter Baracchi, zlasti pa Lidiano Azzopardo in Paolo Seriau ob pomoči Andra Giorgija, vsi trije so člani tržaškega orkestra, so skladbo izvedli v verni interpretaciji z dovršenim obvladanjem glasbil.

Poleg te skladbe je orkester gledališča Verdi izvajal lahkotno Rossinijevo uverturo iz opere «Il Signor Bruschino», poljskega skladatelja Karlowizca «Večne speve» in znano uverturo iz Wagnerjeve opere «Rienzi». Kot Bartokova sonata, tako je bil tudi Karlowicz v Trstu prvič izvajan. Njegovi «Večni spevi» v stavkih Spev o večnem domotožju, Spev o ljubezni in smrti in Spev vesoljnega bitja, so pod močnim wagnerjanskim plivom in polni romantičnosti. Tu in tam je v njih zaslediti tudi odmeve slovanske melodike. Delo spričo tega seveda ne odlikuje skladateljska izvirnost, odraža pa močno čustveno skladateljevo osebnost in življenjsko tragičnost že v sami izbiri tem.

Posebno v tej skladbi je mladi poljski dirigent Piotr Wollny, ki izpopolnjuje svoje znanje že nekaj let v Italiji, pokazal znatne dirigentske odlike in velik smisel za čustveno oblikovanje. Tudi Bartokovo Sonato in Wagnerjevo uverturo je vodil zanesljivo, medtem ko je Rossinijevo uverturo interpretiral bolj zadržano in umirjeno kot smo to vajeni pri italijanskih dirigentih. Njegov dirigentski slog je umirjen, često le nakazan v gibih, toda orkester mu vendarle sledi pozorno in precizno, kar pa je v ostalem ena od odlik tržaškega simfoničnega orkestra gledališča Verdi, ki je tudi tokrat potrdil svoje kvalitete izredno homogenega glasbenega ansambla.

j. k.

DNEVNA SLUZBA LEKARN
(25. 1. — 31. 1.)

All'Angelo d'oro, Trg Goldoni 8; Cipolla, Ul. Belpoggio 4; Marchio, Ul Ginnastica 44; Nicoli, Ul. di Servola 80 (Skedenj); Alla Basilica, Ul. S. Giusto 1; Busolini, Ul. P. Revoltella 41; INAM Al Cedro, Trg Oberdan 2; Manzoni, Ul. Settefontane 2.

Služba lekarn od 13. do 16. ure

All'Angelo d'oro, Trg Goldoni 8; Cipolla, Ul. Belpoggio 4; Marchio, Ul Ginnastica 44; Nicoli, Ul. di Servola 80 (Skedenj).

NOCNA SLUZBA LEKARN
(25. 1. — 31. 1.)

Alla Basilica, Ul. S. Giusto 1; Busolini, Ul P. Revoltella 41; INAM Al Cedro, Trg Oberdan 2; Manzoni, Ul. Settefontane 2.

NA VČERAJŠNJI PRVI SEJI OBČINSKEGA SVETA

Dušan Lovriha ponovno izvoljen za župana dolinske občine

Zanj in za novi občinski odbor so glasovali svetovalci enotne liste in PSI, svetovalci LSS so dali bele glasovnice - Prvič v svetu trije demokristjani

Sinoči je bila v Dolini prva seja novega občinskega sveta dolinske občine za izvolitev župana in občinskega odbora. Že pri prvem glasovanju je bil za župana izvoljen dosedanji župan in nosilec Občinske enotne liste Dušan Lovriha, ki je prejel 12 glasov. Pri glasovanju za župana je bilo oddanih 6 belih glasovnic (5 LSS in 1 KD), Alfio Cumani (nosilec liste KD) pa je dobil 2 glasova. Za odbornike so bili izvoljeni Marino Bandi (PSI), ki je dobil 12 glasov, in bo tako imel podžupansko mesto, Just Klun (Občinska enotna lista), Josip Bolčič (Občinska enotna lista) in Josip Lovriha (PSI), ki so dobili vsak po 11 glasov. Za namestnika sta bila izvoljena Drago Slavec in Milan Kuret (Občinska enotna lista).

Do izvolitve župana in sestave občinskega odbora s predstavniki Občinske enotne liste in PSI je prišlo po političnem dogovoru strank, ki so sestavile tudi skupni program za delovanje občinske uprave.

Na tej seji dolinskega občinskega sveta je prvič v vseh povojnih letih moral sodelovati tudi prevajalec, ker trije demokristjanski svetovalci ne znajo slovensko. V začetku seje, ki ji je predsedoval kot najstarejši svetovalec Dušan Lovriha, so ugotovili in potrdili izvolitev vseh občinskih svetovalcev. Nato je Josip Lovriha v imenu skupine PSI sporočil, da so se predstavniki PSI in strank, ki so zastopane v Občinski enotni listi, dogovorili za sodelovanje v občinski upravi in izvolitev župana ter odbora. Za njim je podal programsko izjavo v imenu LSS dr. Alojz Tul, ki je na kratko navedel temeljna načela in smernice, nato pa pripomnil, da se je po zadnjih volitvah temeljito spremenila sestava občinskega sveta, ker da so se volivci naveličali dosedanjega monopola v občinski upravi. Dejal je, da bo njegova skupina v politični opoziciji in da bo delovala v korist občanov in občine. Kritiziral je prejšnji občinski odbor, da je sklepal glede naftovoda brez sodelovanja njegove skupine in je pripomnil, da bi moral o tem razpravljati občinski svet. Sledil mu je Mirko Žerjal (LSS), ki je očital predstavnikom Občinske enotne liste in PSI, da se niso obrnili na LSS za pogajanja glede sestave občinske uprave. Za njim je spregovoril demokristjan Luciano Hlacia, ki je predvsem poudaril, da so tokrat prvič v dolinskem občinskem svetu tudi predstavniki KD. Zahvalil se je volivcem, nato pa je omenil in pozdravil dogovor glede občinske uprave v Nabrežini in pokrajinske uprave. Pri tem je seveda obžaloval, da so se v dolinski občini predstavniki socialistične stranke dogovorili za sodelovanje s komunisti. Oglasil se je nato Ugo Lovrečič (LSS), ki je poudaril, da LSS ni bila povabljena na sodelovanje, in je izjavil, da bo skupina LSS pri glasovanju za župana in odbora oddala bele glasovnice.

Sledile so volitve župana in odbornikov, nato pa je Dušan Lovriha odgovoril dr. Tulu in med drugim pripomnil, da predstavniki te liste niso v prejšnjih občinskih svetih krepko posegli s pobudami in razpravami v občinske zadeve. Žerjalu je dejal, da bi na pogajanja glede občinske uprave morda pristal on, ne pa vodstvo LSS, ki je v Nabrežini odklonilo vsako sodelovanje z Listo demokratične enotnosti glede tamkajšnje občinske uprave, pač pa se je dogovorilo s KD. Demokristjanskemu predstavniku pa je očital vso dosedanjo politiko njegove stranke na škodo Slovencem. Nato je Lovriha prečital programski sporazum med Občinsko enotno listo in PSI. Dr. Tul se je oglasil in dejal, da se ni hotel spuščati v polemiko in naj bi položili kamen na preteklost ter začeli s konkretnim delom v korist občine. Oglasil se je še Hlacia, ki je izrazil željo, da bi se dolinski občinski svet bolj pogostoma sestajal. Ob koncu seje pa je Niko Kosmač (LSS), izrazil željo, da bi se občinski svetovalci spoštovali ter reševali skupne probleme kot domačini in složno kot ena družina brez polemik.

Ob 44-letnici ustanovitve KPI in o stališču komunistov do gospodarske krize v Italiji bosta govorila danes ob 20. uri v krožku «Zvezda» v Podlonjerju Claudio Tonel in ob 20. uri v Škednju inž. Antonio Cuffaro.

Sožalja ob smrti Winstona Churchilla

Včeraj so hodili na generalni konzulat Velike Britanije vsi meščani, ki so hoteli izraziti svoje sožalje ob smrti Winstona Churchilla. Meščani, predstavniki oblasti in raznih organizacij so se vpisali v žalno knjigo. Med drugimi sta se vpisala predsednik deželnega odbora Berzanti in župan Franzil.

Predsednik deželnega sveta de Rinaldini je poslal generalnemu konzulatu Velike Britanije Casaliju sožalno brzojavko, kjer mu je izrazil sožalje v imenu deželnega sveta in v svojem.

Danes razgovori o odpustih v Orionu

Danes bodo na Združenju industrijcev nadaljevali razgovore med predstavniki sindikatov in podjetja Crane-Orion glede 112 odpustov, ki jih je napovedalo podjetje. Predvsem bo ravnateljstvo podjetja danes izročilo sindikalnim predstavnikom svoj načrt o preureditvi tovarne.

PSI in KD odobrili dosežene sporazume

Sinoči se je sestal izvršni odbor PSI, ki je obširno razpravljal o političnem položaju v zvezi s sestavo občinskih in pokrajinskega odbora. Izvršni odbor je odobril do sedaj zavzeta stališča, ki predvidevajo levičarske odbore v Miljah, Dolini in Zgoniku in odbore levega centra s podporo SS v devinsko-nabrežinski občini in v pokrajini.

Tudi pokrajinski odbor KD je sinoči odobril sporazume in to glede občinskega odbora v devinsko-nabrežinski občini soglasno (vzdržali so se člani struje «centrismo popolare»), z večino pa sporazum o pokrajini (proti so glasovali štirje člani struje «centrismo popolare» in predstavnik GAD Mioni).

Sestanek odbora za slovensko šolstvo

Prejšnji torek se je sestal odbor za slovensko šolo, ki je razpravljal o sedanjem stanju slovenskega šolstva v Italiji ter o potrebi ustanovitve srednjih strokovnih šol. Ta potreba je nastala zaradi šolske reforme, ki je spremenila vse nižje strokovne šole v enotne srednje šole. Vprašanje je zelo važno in ga morajo pristojne oblasti pravočasno rešiti, ker imajo v letošnjem šolskem letu v strokovnih šolah le še tretje razrede, tako da bodo te šole po prihodnjem šolskem letu popolnoma ukinjene.

Tovarna «Transolea» na prodaj v Žavljah

V žaveljskem industrijskem pristanišču je nedavno tega zašla v stečaj oljarna, ki je last delniške družbe «Transolea». Zdaj je napovedana sodna dražba, na kateri bodo na prodaj njene naprave ter pokrito in odprto zemljišče za skupnih 4373 kv. m operativne površine. Izklicna cena je 33.968.000 lir.

Razstave

Danes ob 19 uri otvoritev umetnostne razstave Maria Baldanija v galeriji Alcione v pasaži Fenice. Razstava bo odprta do 12. februarja.

SINOČI NA POVABILO KROŽKA

Zanimivo predavanje prof. Bormeja v Krožku za kulturo in umetnost

Govoril je o bistvenih vprašanjih italijanske manjšine v Jugoslaviji - Živahna diskusija - Prisotna jugoslovanski in italijanski gen. konzul

Na povabilo Krožka za kulturo in umetnost je včeraj v njegovih prostorih predaval prof. Antonio Borme o šolstvu in kulturni dejavnosti italijanske manjšine v Jugoslaviji. Govornika je predstavil prof. Carlo Schiffrer. Prof. Borme je najprej orisal vlogo Unije Italijanov za Istro in nato napore, da se zagotovi manjšini primerno število strokovnjakov, ki predstavljajo predpogoj za njen vsestranski razvoj. Nato je podrobneje govoril o italijanski šoli v Jugoslaviji, o sistemu šolstva, različnih pomanjkljivostih in potrebi za nadaljnje razvijanje šolstva.

V drugem delu svojih izvajanj je orisal kulturne organizacije italijanske manjšine in njih vlogo. Posebej je podrobneje podčrtal velik pomen italijanskega stalnega gledališča na Reki, bogato in plodno delovanje 15 kulturnih krožkov in založniško dejavnost. Omenil je ustanovitev krožka literatov, umetnikov in slikarjev, ki štejejo sedaj 55 članov, ki so dosegli že pomembno raven ter napore za razvoj umetniških dejavnosti med mladino. Svoja izvajanja je zaključil z ugotovitvijo, da je treba enotno reševati vsa manjšinska vprašanja in da je treba krepiti stike manjšine z matičnim narodom.

Po izčrpnem in temeljitem predavanju se je razvnela živahna diskusija, ki je mestoma imela tudi polemičen prizvok, vendar očitno predvsem zaradi nepoznavanja vprašanj in položaja italijanske manjšine v Jugoslaviji. Tako je bilo zastavljenih več vprašanj v zvezi s statusom italijanske šole, šolskimi knjigami, možnostjo svobodnega vpisa v šole in podobno. Zlasti pa je bila živahna diskusija, o pomoči, ki so jo dolžne nuditi kulturne organizacije matičnega naroda manjšine in so navzoči ugotovili premajhno prizadetost ter celo birokratske zapreke in počasnost.

Predavanju so med drugimi prisostvovali jugoslovanski generalni konzul Rudi Janhuba, jugoslovanski konzul Jože Gačnik in italijanski konzul v Kopru dr. Amedeo Cerchione.

Poslovni razgovori dr. Caidassija v Nemčiji

Predsednik trgovinske zbornice dr. Romano Caidassi je bil te dni na poslovnem potovanju po Zahodni Nemčiji. V Muenchenu se je sestal s predstavniki ondotne trgovinske zbornice ter organizacije Bechtel, ki je matična družba, od katere so odvisne krajevne družbe za gradnjo naftovoda Trst-Ingolstadt. V razgovoru z nemškimi strokovnjaki je dr. Caidassi zvedel, da bo skupina izvedencev kmalu prišla v naše mesto, da bi dokončno razčistila nekatera vprašanja tehnične narave v zvezi s postavitvijo izhodiščnih naprav za naftovod na našem področju. Prihod strokovnjakov je najavljen za prve dni februarja.

V Frankfurtu pa se je dr. Caidassi sestal s predstavniki tamkajšnjih poslovnih krogov ter s strokovnjaki nemških zveznih železnic. Na dnevnem redu so bila vprašanja, ki zadevajo železniške tarife za prevoz blaga na relaciji Trst-Z. Nemčija in pa povezava tržaške borze z nemškimi finančnimi in bankarskimi krogi.

Vprašanji sen. Vidalija in poslanke Bernetičeve

Senator Vidali je vprašal ministra za delo, zakaj še ni bila ustanovljena v Trstu pokrajinska komisija za dodelitev stanovanj, zgrajenih na podlagi 10-letnega programa, ki ga predvideva zakon št. 60 od 14. februarja 1963. Te komisije dodeljujejo stanovanja v najem pa tudi v lastništvo s hipotekarnim jamstvom. Takšno komisijo bi morali ustanoviti že februarja lani in prizadeti se pritožujejo nad škodo, ki so jo utrpeli zaradi te zamude.

Podobno vprašanje je vložila tudi poslanka Marija Bernetič v poslanski zbornici.

Minister za šolstvo pa je odgovoril poslanki Mariji Bernetič na njeno vprašanje od 6. aprila 1964, zakaj ni bil ustanovljen v Sesljanu otroški vrtec s slovenskim učnim jezikom. Minister se sklicuje v odgovoru na to, da je v občini že dovolj vrtcev ter da je občina pasivna. No, birokracija je pač počasna, kajti ko je minister 10. decembra odgovoril poslanki, je vrtec v Sesljanu že deloval...

Po trčenju v zapor ker ga je pil...

61-letni Giuseppe Carli iz Ulice Carpison 11 pravi, da je popil samo dva kozarca vina, kljub temu pa so ga agenti prometne policije pospremili v koronejske zapore pod obtožbo, da je pijan vozil avto. Dogodek, ki je Carlija spravil za rešetke, se je pripetil v soboto okrog 18. ure na Katinarski cesti v bližini križišča s trbiško cesto. Na telefonski poziv so na označen kraj, kjer sta trčila dva avtomobila prihiteli agenti prometne policije. Enega, fiat 500 TS 33764, je vozil Carli, ki je tudi povzročil nesrečo, drugega, fiat 1100 TS 43012, pa 25-letni Guerrino Stein iz Doline št. 53. Nekaj čisto navadnega, saj se šoferja nista poškodovala in tudi na avtomobilih je bila škoda neznatna. Agenti pa so začeli svoje meritve in se pri tem zavedli, da je Carli nekoliko v rožcah. Povabili so ga v policijski avto ter ga pospremili v bolnišnico. Dežurni zdravnik je ugotovil, da je bil Carli pijan in čeprav se je ta izgovarjal, da je popil samo dva brizganca, so ga pospremili v zapor, kjer bo ostal v pričakovanju sodne razprave.

VSA ROPARSKA PETORICA IZ UL. LAZZARO ZA ZAPAHI

V Latini in v Rimu aretirani tudi preostali trije roparji

Danes jih bodo prepeljali v Trst in izročili tržaškim organom - Spor med ubežniki in izdajstvo enega izmed njih olajšalo delo agentom

Tri begunce — roparje, ki so skupaj z Grujičem in Sainom sodelovali pri roparskem podvigu v Ul. San Lazzaro 19, so prijeli. Enega so aretirali karabinjerji v Latini, ostala dva pa karabinjerji v Rimu, kamor jim je uspelo priti, potem ko so po opravljenem ropu zapustili naše mesto. Gre za 24-letnega Miroslava Radulića, 29-letnega Romualda Roba in 28-letnega Huseina Plečića, ki so se z dvobarvnim «volkswagnom» odpeljali iz našega mesta v družbi dveh deklet — begunk, Vanje in Branke.

Do aretacije je prišlo ker so se begunci med seboj sprli, zato je Radulić ostala dva zapustil ter se v Latini javil karabinjerjem, katerim je povedal o svojem sodelovanju pri ropu v Trstu. Tedaj je tudi povedal imena svojih pajdašev. Roba in Plečića so potem, na podlagi podatkov, ki jih je podal Radulić, aretirali v Rimu v nekem hotelu v bližini postaje Roma-Termini.

O aretaciji so bili takoj obveščeni karabinjerji v Trstu in dr. Cappa vodja letečega oddelka policije. Tekom današnjega dne bodo vse tri roparje pripeljali v Trst, kjer jih bodo prevzeli v varstvo agenti letečega oddelka in jih zaslišali.

Bilo je pravzaprav naključje, da so roparji tako hitro padli v roke policiji. Radulić, Rob in Plečič so se po napadu na Straina in Ferrolijevo, srečali z Grujičem in Sainom v neki gostilni v Ul. Felice Venezian, kjer so si medsebojno razdelili oropani denar. Koj nato se jim je zdelo bolj pametno, da zapustijo Trst. Odpeljali so se s sivim «volkswagnom» s črno streho in jo mahnili proti Italiji. S seboj so vzeli tudi Vanjo in Branko, ki so ju verjetno že prej spoznali.

Vsi trije so dobili približno 150.000 lir, vendar so jih med potovanjem potrošili. Tako so se v soboto, po dveh dneh potovanja, znašli v Latini brez ficka. Zato so se domenili, da bi oropali draguljarno, Olge Reali iz Latine. Pripravili so načrt v vseh potankostih in so tudi prišli na kraj, kjer je bila draguljarna. Toda tedaj so se med seboj sprli in Radulić je zapustil svoja pajdaša in se oddaljil. Nekaj časa potem se je zglasil na karabinjerski postaji v Latini, kjer je vse izpovedal.

Medtem sta Rob in Plečič opustila svoj načrt o ropu in se v družbi deklet, odpeljala v Rim. Na podlagi informacij, ki jih je podal Radulić, so karabinjerji v Rimu v predvčerajšnjim zjutraj aretirali tudi Roba in Plečića. Pridržali so tudi Vanjo in Branko in ukrenili vse potrebno, za njun povratek v domovino.

Ni še znano, če sta Rob in Plečič priznala sodelovanje pri roparskem dejanju v Trstu. Vsekakor se bo zaslišanje nadaljevalo v Trstu, kjer jih bodo soočili z Grujičem in Sainom.

Ni izključeno, da niso Plečič, Rob in Radulič že prej izvršili roparske podvige. Poročali smo, da so trije neznanci v Ul. del Bosco hoteli oropati lastnika bara «Galleria» in morda so bili prav oni tisti. Njihovo kriminalno dejavnost pa spravljajo tudi v zvezo z drznim ropom v banki v Nemah v Benečiji.

POTOVALNI IN TURISTIČNI URAD « AURORA »
prireja od 16. do 20. aprila 1965

Velikonočni izlet v Varšavo

ob nogometni tekmi POLJSKA-ITALIJA

Potuje se z vlakom preko Avstrije in Češkoslovaške.
Hrana in prenočišče v luksuznih hotelih Varšave.
Ekskurzije. Možnost ogleda Dunaja.

CENA POTOVANJA: 42.800 LIR

Prijave sprejema in informacije daje:

POTOVALNI IN TURISTIČNI URAD « AURORA »,
TRST, UL. CICERONE 4, TEL. 29-243

SLOVENSKA PROSVETNA ZVEZA

obvešča, da bo v ponedeljek, 1. februarja t. l. ob 20.30 nastopil v

KULTURNEM DOMU

KOROŠKI OKTET

Vstopnice bodo v prodaji pri blagajni Kulturnega doma v ponedeljek od 11. do 14. ure ter uro pred začetkom.

Parter: 400 lir . Balkon: 300 lir

Danes ob 20.30 v «Gregorčičevi dvorani v Ul. Geppa 9 predavanje v temi

«Sto let kulturnega poslanstva Slovenske Matice»

Predaval bo njen tajnik dr. France Bernik iz Ljubljane.

Kino

Nazionale 14.30 «Il grande sentiero» Technicolor. Richard Widmark, Carroll Baker, Karl Malden.

Arcobaleno 16.00 «Alibi per un assassino» Peter Van Eyck, Ruth Leuwerik.

Excelsior 16.00 «Arriva Speedy Gonzales» Barvne risanke.

Fenice 16.00 «5 per la gloria» Technicolor. Raf Vallone, Stewart Granger.

Grattacielo 16.00 «Agente Coplan — missione spionaggio» Virna Lisi.

Alabarda 61.00 «La sfida viene da Bangkog» Colorscope. M. Hold.

Filodrammatico 16.00 «L'amore primitivo» Technicolor. Jane Mansfield. Prepovedano mladini pod 18. letom.

Aurora 16.30 «Sedotti e bidonati» F. Franchi, C. Ingrassia.

Cristallo 16.30 «Mondo nudo» Technicolor. Prepovedano mladini pod 14. letom.

Capitol 16.30 «Scandalo in società» J. Franciscos.

Garibaldi 16.30 «Sfida all'O.K. Corral» B. Lancaster, K. Douglas.

Impero 16.00 «La pupa» Prepovedano mladini pod 14. letom.

Vittorio Veneto 16.00 «Le voci bianche» Paolo Ferrari, Anouk Aimee. Prepovedano mladini pod 18. letom.

Moderno 16.00 «Ultimatum alla vita» Franca Bettoia, Andrea Checchi. — Prepovedano mladini pod 16. letom

Astra 16.30 «La nave più scassata dell'esercito».

Astoria 16.30 «Silvestro pirata lesto» Barvne risanke.

Abbazia 16.00 «L'ultimo vendicatore» Technicolor. Lee J. Cobb.

Ideale 16.00 «La corda tesa» Annie Girardot Prepovedano mladini pod 16. letom.

PROSVETNO DRUSTVO
«IVAN CANKAR»
priredi 30. januarja 1965
na stadionu «Prvi maj»

6. LILA PLES

na katerem boste doživeli

«NOČ V BENETKAH»

Otvoritev plesa ob 21. uri. Vstop samo z numeriranimi vabili. Rezerviranje miz in vabila so na razpolago v Tržaški knjigarni, Ul. sv. Frančiška 20 od ponedeljka dalje od 18. do 19. ure. V četrtek in petek bodo vabila na razpolago tudi v društvenih prostorih. Ul. Montecchi 6/IV, od 19. do 21. ure.

Včeraj - danes

ROJSTVA, SMRTI IN POROKE

Dne 24. in 25. januarja se je v Trstu rodilo 10 otrok, umrlo pa je 21 oseb.

UMRLI SO: 77-letni Andrea Budicin, 80-letni Giuseppe Polizzi, 44-letni Bruno Dobrilla, 65-letna Giovanna Mermoglia por. Scagliola, 88-letna Maria Antonia Montano vd. Mariano, 85-letni Giuseppe Bembo, 55-letni Antonio Zudich, 77-letna Maria Kirn por. Cobez, 82-letna Alice Vattovaz vd. Alloj, 61-letni Riccardo Pavini, 84-letna Gemma Cosulich, 51-letni Vladimiro Poretti, 58-letni Enrico Zuccolin, 44-letni Carlo Cassetti, 74-letna Giovanna Della Valle por. Norbedo, 77-letni Girolamo Bullo, 71-letna Ines Blasina por Tarlao, 59-letni Giovanni Ciave, 21 dni stari Paolo Sossi, 2 meseca stari Diego Speh, 62-letna Maria Olga Rasoni vd. Guarnieri.

Mali oglasi

PRI MAGAZZINU FELICE — Trst, Ulica Carducci 41, DOBITE: ženske, moške in otroške dežne plašče, bunde, hlače, jopiče in srajce najboljših vrst in znamk po najnižjih cenah.

Za vedno nas je zapustila naša predraga

Albina Codri

Pogreb bo danes 26. t.m. ob 15.30 iz mrtvašnice splošne bolnišnice.

Žalujoči: sestri, nečaki ter družini Kodrič in Sossi

I.T.F., Ul. Zonta 3

IZ TRŽAŠKIH SODNIH DVORAN

12 obtožencev afere v bolnišnicah bo prišlo pred prizivne sodnike

Proces v zvezi s poskusom ugrabitve Vurdelje se bo začel takoj po procesu proti Stanenu in ostalim - Gladovna stavka obtoženega Lestonija

Minila je komaj dobra polovica leta odkar je kazensko sodišče razsojalo v zvezi s škandalom v splošnih bolnicnicah in že se obljublja ponovna obravnava pred prizivnim sodiščem. Zvedelo se je, da bo prvo zasedanje prizivnega sodišča v tej zvezi 22. februarja in predvidevajo, da jih bo potrebno kakih šest preden bodo sodniki objavili drugostopno razsodbo. Naši čitatelji se gotovo še dobro spominjajo, da je sodišče prve stopnje zasedalo več kot stokrat in da je obravnava trajala skoraj osem mesecev. Postopek pred prizivnim sodiščem bo hitrejši, ker ne pride v poštev zaslišavanje prič, katerih je bilo na kazenskem sodišču okoli 70.

Na kazenskem sodišču se je zagovarjalo 16 obtožencev. Proti tedanji razsodbi se jih je pritožilo 13, in sicer: dr. Steno, inž. Cisilin, Cergol, Vivan, Rancan, Marisa Grani, Maretto, Canton, Egone Negrisin, Giovanni Negrisin, Caputo, Stolfa in Coderin. Vsi, razen Stolfe, so predložili sodišču pismeno utemeljitev svojih prizivov. Ker Stolfa tega ni storil, ga bo sodišče seveda odbilo. Tako bo moralo razsojati pravzaprav samo glede 12 obtožencev. To je toliko bolj gotovo, ker se je generalni prokurator odrekel prizivu.

Naj omenimo še, da sta izmed obtožencev samo dva v priporu, in sicer dr. Steno in inž. Cisilin. Prvega so kazenski sodniki obsodili na 5 let zapora in 300.000 lir globe. Od te kazni so mu pomilostili 2 leti in 5 mesecev zapora ter 100.000 lir globe. Inž. Cisilina pa so obsodili na 5 let in 4 mesece zapora ter na 710.000 lir globe. Pomilostili so mu 2 leti in 3 mesece zapora ter celotno globo. Medtem ko bi moral Steno prebiti v zaporu še približno 7 mesecev, jih bo moral Cisilin prestati še 14.

Kot zapornik pa ne pride več v poštev pred prizivnimi sodniki Cergol, ki je bil obsojen na tri leta zapora in 310.000 lir globe. Kazenski sodniki so mu pomilostili 1 leto zapora in celotno globo. Cergolova kazen bi torej potekla prihodnji mesec. Spričo tega so sodniki sprejeli njegovo zahtevo po začasni svobodi ter so ga 16. decembra lani izpustili na svobodo. Tudi Steno in Cisilin sta zahtevala začasno svobodo, toda njuni prošnji sta bili odbiti.

Na lanskem procesu so sodniki obsodili razne obtožence na skupnih 26 let zapora in 3 milijone 300.000 lir globe. Od teh kazni je bilo pomiloščenih 13 let, 9 mesecev in 15 dni zapora ter 2 milijona globe.

Med tem se je zvedelo, da je pomočnik generalnega prokuratorja dr. Marsi obiskal v zaporu znanega tihotapca Bruna Lestonija, ki je bil pred kratkim obsojen na 4 leta zapora v zvezi s poskusom «ugrabitve» predsednika srbsko-pravoslavne občine Dragoljuba Vurdelje. Lestoni, ki je znan širši javnosti z imenom Cita, je začel v zaporu gladovno stavko v znak protesta proti obsodbi. Lestoni je vedno trdil, da se je ukvarjal izključno s tihotapstvom in ne z ugrabitvami oseb. Citova gladovna stavka traja že več dni. V določenem trenutku so bile oblasti prisiljene, da mu na umeten način nudijo hrano.

V razgovoru s pomočnikom generalnega prokuratorja je Cita izvedel, da se bo proces proti obtožencem v zvezi z afero Vurdelja, začel takoj, ko se bo zaključila obravnava proti Stenu, Cisilinu in ostalim soobtožencem; to je v prvih dneh prihodnjega marca. Cita se je zahvalil dr. Marsiju, vendar pa je izjavil, da ne bo prenehal stavkati.

* * *

Domišlijije ne manjka 23-letnemu elektromehaniku Nini Ferru, ki se je dvakrat hotel izmazati iz precepa, v katerega je zašel zaradi svoje lastne neprevidnosti, a je kljub temu dvakrat pogorel pred sodniki.

Ferra so prometni agenti ustavili v maju lani v bližini Sesljana, ko se je peljal z avtom po glavni cesti. Agenti so ga pobarali za šofersko izkaznico, toda mladenič je ni imel. Mogoče je mislil, da se bo vse srečno izteklo, če izjavi, da jo je pustil doma, toda stvarnost je bila drugačna: agenti so mu zabičali, naj se nekaj dni kasneje zglasi pri njih v Ul. Moreri ter naj prinese s seboj izkaznico. Kako pa naj bi jo revež prinesel, če je sploh ni nikoli imel? Mislil pa je, da bo morda zadostovalo začasno dovoljenje, ki dopušča, da se začetniki vadijo v šofiranju, vendarle pod pogojem, da sedi poleg njih v avtu že izučen šofer.

Tako imenovani «rožnati list» (foglio rosa) pa nima nobene veljave, če je začetnik v avtu sam. Zato so policisti prijavili Ferra sodniku v Tržiču, ki ga je v avgustu lani obsodil na 2 meseca pripora ter 8.000 lir denarne kazni.

Mladenič se je pritožil proti tej razsodbi, trdeč, da je krivična, ker je baje bilo tedaj v avtu z njim neko dekle, ki je izučena šoferka. Policisti menda dekleta niso opazili, ali pa se vsaj niso zanimali za njo.

Na žalost je Ferro pred prizivnimi sodniki kazenskega sodišča v Trstu zaman čakal na prihod obljubljene priče. Dekleta ni bilo in sodniki so potrdili prvotno razsodbo.

ODGOVORI MINISTROV SENATORJU VIDALIJU

Zakaj prejemajo pomorščaki različne dopolnilne pokojnine

To je odvisno od časa vplačila zaostalega prispevka, toda vprašanje bo v glavnem rešeno z novim zakonom o poviških dopolnilnih pokojnin

Minister za trgovinsko mornarico je odgovoril na vprašanje senatorja Vidalija v zvezi s dopolnilno pokojnino pomorščakom. Minister ugotavlja, da je res, kot trdi tudi senator Vidali, da upokojeni pomorščaki dobivajo različne vsote dopolnilne pokojnine. To pa zaradi tega, pravi minister, ker so imeli pomorščaki v bivših avstroogrskih pokrajinah možnost, da dopolnijo svoj pokojninski sklad s plačevanjem prispevkov od leta 1920 do leta 1926. Zato se tudi dogaja, da niso vse dopolnilne pokojnine enake, ker niso vsi pomorščaki v istem času doplačali prispevek od leta 1920 do leta 1926. Dopolnilna pokojnina pa je celotna v breme socialnega skrbstva in je zato nemogoče, da bi tudi tistim pomorščakom, ki niso pravočasno plačali zaostalega prispevka, izplačevali celotno dopolnilno vsoto. Pri tem pa minister zagotavlja, da bo to vprašanje več ali manj rešeno z novim zakonom, s katerim bodo vse dopolnilne pokojninske vsote povišali za 50 odstotkov.

Zakladni minister je odgovoril senatorju Vidaliju na vprašanje o izplačevanju odškodnine italijanskim državljanom, ki so v bivši coni B zapustili nepremičnine, zgrajene s podporo zakona Aldisio. Minister pravi, da imajo ti italijanski državljani pravico do odškodnine kot vsi ostali istrski begunci.

Isti minister je odgovoril senatorju Vidaliju na vprašanje o izplačevanju odškodnine pomorščakom motorne ladje «Marco Foscarini», ki je bila potopljena za časa vojne. Minister pravi, da omenjena ladja ni bila vpisana v seznam pomožnega ladjevja vojne mornarice v času ko je bila potopljena. Poleg tega pa je vrhovno poveljstvo vojaške mornarice izjavilo, da omenjeno osebje ni bilo militarizirano in da je vojaška uprava izplačala lastnici ladje, družbi «Sidarma», vso odškodnino za rekvizicijo in izgubo ladje. Nato minister pravi, da če senator Vidali misli, da bi morali omenjeni pomorščaki uživati ugodnosti zakona o vojni odškodnini iz leta 1953, ali pa vojno pokojnino, naj predloži seznam prizadetih oseb, da bo ministrstvo lahko s tem začelo preiskavo o zadevi.

Pred okrožnim sodiščem v Kopru

Stroga obsodba šoferja ki je povzročil smrt dr. Sosiča z Opčin

Okrožno sodišče v Kopru je obsodilo na 2 leti in 3 mesece strogega zapora šoferja Živojina Petroviča, katerega je spoznalo za krivca prometne nesreče, pri kateri je izgubil življenje dr. Darij Sosič z Opčin.

Nesreča se je pripetila 24. oktobra lani pri Črnem kalu. Petrović je vozil težko cisterno in je zaradi pretirane hitrosti na ovinku na mokrem asfaltu zadel v avto, v katerem sta se peljala Sosič in njegova zaročenka. Petrović je po nesreči pobegnil, vendar so ga aretirali že nekaj ur kasneje in zaprli.

Padel je s tovornjaka

Ker je s ponjavo hotel pokriti tovor, je včeraj popoldne v novem pristaniščU, 22-letni šofer Roberto Sega iz Ul. Lavareto 36, stopil na zadnje oje tovornjaka. Toda nenadoma je spodrsnil in padel. Ponesrečenec se bo na drugem kirurškem oddelku bolnišnice moral zdraviti 25 dni, ker se je pri padcu pobil po hrbtu; levi rami in si povzročil verjetno notranje poškodbe.

Avtobus podrl gluhca

Ko je včeraj popoldne 67-letni Ignac Sancin iz Ul. Bergamini 12, ki je gluh, hodil po Ul. Soncini, ga je dregnil avtobus proge štev. 29, pred katerim se Sancin ni pravočasno umaknil. Zaradi sunka je Sancin padel, ter si pri tem zlomil desno podlaket. Na ortopedskem oddelku bolnišnice se bo moral zdraviti 60 dni.

Z lestve je padel

Včeraj popoldne se je pri Sv. Alojzu ponesrečil 22-letni radiotehnik Ezio Persico z Vrdelske ceste 4. Persico se je v neki ulici povzpel na lestev, da bi nastavil električni kabel. Nenadoma se je nerodno prestopil in padel z višine dveh metrov. Pri padcu se je udaril v levo peto in si verjetno poškodoval kost. Na ortopedskem oddelku se bo moral zdraviti 20 dni.

S pridržano prognozo so včeraj sprejeli na ortopedski oddelek bolnišnice 79-letno Mario Dudine por. Goina iz Ul. Della Fornace 8, ki si je pri nerodnem padcu v spalnici verjetno zlomila desni kolk.

V NEDELJO DOPOLDNE MED FERNETIČI IN SEŽANO

Avto zdrsel na posutem gramozu in močno treščil v drevo ob cesti

Obe potnici sta dobili precejšnje poškodbe na obrazu, ker sta z glavo trčili v vetrobran

Cesta med blokom na Fernetičih in Sežano, je bila predvčerajšnjim zjutraj okrog 10 ure, prizorišče prometne nesreče pri kateri sta se ranili dve ženski. Ob tisti uri, je v smeri proti Sežani, 35-letna Ingeborg Puchert por. Persini iz Ul. Boito 5, vozila svoj avto «hillman» TS 71008, v katerem se je peljala tudi 40-letna Elvira Colja por. Guštin s Cola 8. Ko je Puchertova privozila približno 500 me. trov od bloka, je zaradi hitrosti in posutega gramoza zdrsela na cestišču, izgubila nadzorstvo nad avtom in treščila v drevo na desnem robu cestišča. Zaradi močnega sunka je Coljeva udarila z glavo v vetrobran ter si polomila zgornje sekalce, si porezala ustnice ter se pobila po nosu. Udarila se je tudi po nogah in levem kolenu.

Coljevi je priskočil na pomoč avtomobilist, ki je tedaj privozil mimo ter jo odpeljal v tržaško bolnišnico, kjer so jo sprejeli na stomatološki oddelek s prognozo okrevanja v enem mesecu. Dve uri kasneje so na isti oddelek bolnišnice sprejeli tudi Puchertovo, ki se je pri nesreči ranila po ustnicah in dlesnih ter si verjetno zlomila spodnjo čeljust. Tudi njo so prepeljali v bolnišnico z zasebnim avtom. Še prej pa je počakala na kraju nesreče, da so prihiteli organi cestne milice, ki so vzeli v varstvo poškodovan avtomobil.

V zid je trčil

Žrtev prometne nesreče je postal v nedeljo ponoči 27-letni barist Narciso Bidisnich iz Ul. Lorenzetti 28. Vozil se je v fiatu 500 PD 93487 navzdol po Furlanski cesti. Ko je privozil v bližino Rumene hiše, je iz neznanih razlogov izgubil nadzorstvo nad avtom. Vozilo je najprej zašlo na levo stran ceste, potem pa na desno, kjer je silovito treščilo v obcestni zidek.

Ponesrečenega Bidisnicha so prepeljali v bolnišnico, kjer so ga s prognozo okrevanja v 10 dneh sprejeli na nevrokirurški oddelek zaradi rane in udarca po zatilju.

Iz avta je padla

V Ul. Salata se je predvčerajšnjim popoldne dogodila dokaj nenadna nesreča. 71-letna Maria Stradiot vd. Fullin iz Ul. Buonarroti 42/2, ki se je peljala v fiatu 1100 TS 21223, je padla iz avta in se na srečo le laže pobila po lasišču.

Bilo je okrog 20. ure, ko je 23-letni Stradiotin vnuk Nevio Gerin iz Ul. Puccini 18 vozil avto v smeri proti predoru. Nenadoma je Gerin zagledal pešca, ki je stopil s pločnika in se napotil čez cesto. Nemudoma je pritisnil na pedal zavor in zavil na levo. Zaradi nenadnega sunka se je stradiotova nehote naslonila na notranjo stran vrat avtomobila in pri tem pritisnila na kljuko. Vrata so se odprla in stradiotovo je vrglo iz avta. Padla je na cestišče, kjer se je le laže ranila. Vnuk jo je odpeljal v bolnišnico, kjer so ji nudili prvo pomoč s prognozo okrevanja v 8 dneh.

Pešca je podrl

41-letnega uradnika Oliviera Bernadeia iz Ul. Torricelli 3 je pri prečkanju ceste na Drevoredu Ippodromo, včeraj popoldne z avtom TS 57169 podrl 22-letni Tiberio Pugliese iz Ul. Sinico 100. Pugliese je ponesrečencu sam priskočil na pomoč ter ga odpeljal v bolnišnico. Ker si je pri nesreči zlomil levo ramo, se bo moral Bernadei na ortopedskem oddelku zdraviti dva meseca.

KINO «IRIS» PROSEK

predvaja danes, 26. t.m. ob 19.30 Warner Bros dramatičen film:

I giorni del vino e delle rose

(Dnevi vina in vrtnic)

Igrajo: JACK LEMON in LEE REMICH

Mladini pod 14. letom vstop prepovedan

IZPRED OKRAJNEGA SODIŠČA V GORICI

Poslovodja tovarne Cohama oproščen obtožbe potvorbe živil

Globa dvema avtomobilistoma zaradi prekrška prometnih predpisov

Pred goriškim okrajnim sodnikom se je včeraj zagovarjal poslovodja tovarne Cohama iz Gorice, Tomaso Bellide pod obtožbo, da je nepristna živila prodajal za pristna.

Meseca marca leta 1961 je policija za zatiranje sleparij in potvorb iz Trsta vzela šest tablic čokolade kot vzorec za analizo v skupni teži 2,8 kg. Mlečna čokolada je nosila navedbo tovarne «Cohama». Pri eni od tablic so ugotovili, da je vsebovala maščobe, ki se pri izdelavi čokolade ne smejo uporabljati.

Obtoženec se je branil, da so pri ostalih petih kosih čokolade ugotovili, da je bila dobra in da je ustrezala zakonskim predpisom. Med tem so izvedli več analiz in tudi obramba je poklicala prof. Pasqualotta z univerze v Padovi, ki je povedal, da je preveliko količino prepovedane maščobe v čokoladi pripisati dejstvu, da so nekatere vrste lešnikov, ki imajo večji odstotek take maščobe kot drugi. Razlika gre od 0,3 na 0,5 odst.

Branilec odv. Cossa je oslonil svojo obrambo na to izjavo in sodnik je sprejel njegovo tezo ter popolnoma oprostil obtoženca.

Pri drugi razpravi so obravnavali zadevo Sandra Levaka, brez stalnega bivališča, ki so ga policisti pred časom ustavili in ugotovili, da je vozil svoj avto Ford s 6000 kub. cm brez avtomobilske knjižice. Sodnik ga je obsodil na plačilo globe v znesku 4000 lir. Sodni odlok mu niso mogli izročiti, ker ga niso mogli najti nikjer. Tudi včeraj je bil Levak odsoten in ga je v odsotnosti branila odvetnica Toscano.

Na enako globo je sodnik obsodil tudi 54-letnega Girolama Marzollo iz Busta Arsizia, ker se je pregrešil proti predpisom za parkiranje; pustil je svoj avto na Korzu Italia v Gorici brez oznake za časovno parkiranje.

IZ GORIŠKE BOLNIŠNICE

Vespist se je zaletel v zaročenca na sprehodu

Tržačan podrl ženico v Raštelu - Nezgoda vespista v Šempasu

V nedeljo zvečer okrog 20. ure sta se sprehajala po Slovrencu Luciano Visintin iz Mariana in njegova zaročenka Maria Corinni iz Slovrenca, ko ju je nenadoma zadel motocikel, ki je prišel od zadaj in ga je vozil 20-letni Egidij Korsič, iz Morara, Ul. Leopardi 18. Z njim se je peljal na zadnjem sedežu tudi 20-letni Carlo Alberto Gatto, doma iz Gorice, Ul. Formica 16. Motociklista sta pri trčenju padla ter dobila precejšnje poškodbe, dočim se obema zaročencema ni zgodilo nič hujšega.

Enega od obeh ranjencev je odpeljal v goriško civilno bolnišnico Visintin s svojim fiat 1100, drugega pa neki drug avtomobilist. V bolnišnici so Gattu ugotovili precejšnjo rano na desnih mečah ter nad desnim očesom in pretres možganov. Pridržali so ga na zdravljenju s prognozo okrevanja v 20 dneh. Korsič pa se je ranil na desni roki, dobil več prask po obrazu in pretres možganov ter se bo moral zdraviti 15 dni. Zapisnik o nezgodi so napravili karabinjerji iz Šlovrenca.

V nedeljo zvečer okrog 22.15 ure je avtomobilist Rolando Moretti iz Trsta podrl v Raštelu v Gorici s svojim avtom Taunus 78-letno Rosalijo Cavalleri, ki stanuje v Gorici, Ul. Orzoni 38. Moretti jo je takoj naložil na svoje vozilo in odpeljal v bolnišnico, kjer so ženico pridržali na zdravljenju, ker si je verjetno pri padcu zlomila levo nogo v kolenu.

Ob 22.40 pa so nudili prvo pomoč s prognozo okrevanja v 8 dneh 30-letnemu Lucijanu Pizzolatu iz Gorice, Trg Municipio 18. Ko se je namreč peljal istega večera okrog 21.30 z vespo skozi Šempas skupaj s Francescom Tonutom iz Kaprive, sta padla in dočim je Tonut ostal nepoškodovan, se je Pizzolato udaril na levo roko v zapestju ter se odrgnil po obrazu.

PRISPEVAJTE ZA DIJAŠKO MATICO!

Goriško-beneški dnevnik

MANJŠINE MORAJO BITI FAKTOR ZBLIŽEVANJA IN PRIJATELJSTVA

Predstavniki Italijanske unije včeraj na uradnem obisku v Gorici

Predsednika prof. Bormeja in tajnika Iliasicha v centru «Rizzatti» in pri županu dr. Gallarottiju - Člani izvršnega odbora Unije na sprejemu pri Slovenski kulturno gospodarski zvezi

Na povabilo Slovenske kulturno gospodarske zveze so predstavniki Italijanske unije iz Istre in z Reke, s katerimi je imela SKGZ v nedeljo prvi uradni skupni sestanek, prišli včeraj dopoldne tudi v Gorico, kjer so jih na sedežu v Ascolijevi ulici sprejeli goriški člani izvršilnega odbora Zveze. Po krajšem razgovoru, v katerem so se v prijateljskem pomenku seznanili z najbolj perečimi vprašanji, s katerimi se srečujeta manjšini v svoji vsakdanji stvarnosti, so si predstavniki Unije ogledali Slovenski dijaški dom ter Goriški grad, s katerega so mogli videti naše mesto ter bližnjo okolico. V popoldanskih urah so se vrnili v Trst.

Na povabilo centra «Rizzatti» pa sta včeraj obiskala njihov sedež predsednik Italijanske unije prof. Borme in tajnik prof. Iliasich. Sprejeli so jih predsednik «Rizzattija» dr. Gregoric, Martina in prof. Guido Scarel; za revijo «Iniziativa isontina» sta bila prisotna Pasquale De Simone in Celso Macor. Včerajšnji sestanek je bil sad poprejšnjih razgovorov predstavnikov «Rizzattija» in Italijanske unije, še prav posebno pa zadnjega pogovora v Rovinju.

V tiskovnem sporočilu, ki ga je objavil center za proučevanje gospodarskih in družbenih pojavov «Rizzatti», je poudarjeno, da je bil pogovor prost in prisrčen in da so si ga iskreno želeli tudi Italijani, ki živijo v Jugoslaviji, ker hočejo izmenjati s krožki naše dežele življenjske izkušnje.

Pobuda centra «Rizzatti» predstavlja nadaljnje navezovanje stikov s sosednjimi državami, da postane Gorica odprta vrata med sosednjimi prebivalstvi in na takšen način opravi avantgardno kulturno poslanstvo v naši deželi.

Med pogovorom so sestavili program izmenjav z jugoslovanskimi državljani italijanskega jezika. Dejavnost Unije zasluži globoko upoštevanje zaradi vrednot in resnosti, s katero kaže svoje vitalnost v bližnji istrski zemlji. Načelni program obsega literarni večer pesnikov in pisateljev Italijanske unije v Gorici v mesecu aprilu, izmenjave na področju umetnosti, zlasti slikarjev, folklornih skupin in pevskih zborov.

Po sestanku v centru «Rizzatti» je predstavnike Italijanske unije in «Rizzattija» sprejel goriški župan dr. Gallarotti skupno z odbornikom za javno vzgojo Lodijem. Župan je ob tej priliki izrazil zadovoljstvo ter popolno podporo občinske uprave tej pobudi, s katero naše mesto nadaljuje započeto delo, v okviru evropskega ideala, za dobro sosedstvo in sodelovanje med sosednjimi prebivalci.

Prof. Borme se je zahvalil v imenu članov Italijanske unije, ki vidijo v prisrčnem sprejemu Gorice dragoceno podporo za okrepitev kulturne dediščine in tradicij, ki so zaupani Italijanom v Jugoslaviji.

Iz pogovora izhaja, da kulturna dediščina zahteva živo sodelovanje Italije s pomočjo, ki bo omogočila Italijanom v Jugoslaviji, da bodo spremljali, izpopolnjevali ter prispevali k življenju ter razvoju skupne kulture.

V zaklenjenem stanovanju so našli mrtvega starčka

Včeraj dopoldne okrog 10. ure so pokličali sosedje goriško kvesturo in jo obvestili, da že nekaj dni ni bilo na spregled iz njegovega stanovanja 77-letnega Leopolda Gaierinija iz Gorice, Korzo Italia 86, kjer je imel podstrešno stanovanje, v katerem je živel sam.

Na mesto je odšel podčastnik Castiglione z nekaterimi drugimi policisti. Ker se na klicanje in trkanje ni nihče odzval, so vrata odprli s silo in našli Gaierinija na postelji negibnega. Poklicali so rajonskega zdravnika dr. Cristianija, ki je ugotovil, da je mož umrl za paralizo ter odredil njegov prevoz v mrtvašnico na mestnem pokopališču, kjer ga bodo pokopali. Pokojni je živel sam in ni bil poročen. Njegovo edino sestro, ki živi v Rimu, so brzojavno obvestili o bratovi smrti.

Cepljenje v Števerjanu proti otroški paralizi

Prejšnjo nedeljo se je v občinski ambulanti v Števerjanu prijavilo k cepljenju s Sabinovim cepivom proti otroški paralizi kar 88 mladincev in mladink v starosti od 14 do 20 let. Cepljenje je opravil občinski zdravnik dr. Rutar. Od cepljenih jih je bilo 66 prvič, drugi pa so opravili tokrat že tretje ali četrto cepljenje.

Prihodnje cepljenje bo v sredo 17. februarja. Županstvo vabi naj se takrat javijo tudi vsi tisti, ki niso prišli k temu prvemu cepljenju.

Smrt najstarejše beneške Slovenke

V Čedadu je umrla najstarejša beneška Slovenska 97-letna Tereza Martinig, doma iz Sovodenj. Umrla je v čedadski bolnišnici. Vsi njeni bratje so dočakali nad 90 let starosti.

V SOBOTO IN NEDELJO V GORICI

Prijateljsko srečanje športnikov iz Gorice in Slavonskega Broda

Goričani so zmagali v košarkarski tekmi, gostje pa so bili boljši v namiznem tenisu, šahu in telovadbi

Včeraj dopoldne je v beli dvorani na goriškem županstvu župan dr. Gallarotti sprejel v avdienco športnike iz Slavonskega Broda, ki so bili od sobote dalje gostje UGG ter so se z goriškimi športniki pomerili v šahu, namiznem tenisu, umetni telovadbi in v košarki. Pri sprejemu so bili navzoči tudi občinska odbornika Lodi in Moise ter predsednik UGG cav. Bregant.

Župan je ob tej priliki izrekel jugoslovanskim športnikom dobrodošlico v Gorici. Že v soboto pa so jim gostitelji od UGG razkazali mesto in bližnjo okolico ter jih seznanili z najznačilnejšimi zanimivostmi. Ob tej priliki so gostje povabili goriške športnike na obisk v Slavonskem Brodu, kar so ti načelno tudi sprejeli in se bodo pozneje enkrat pogovorili o podrobnostih.

Tudi to prijateljsko srečanje goriških in jugoslovanskih športnikov je nov znaten prispevek v navezavi vedno globljih stikov med športniki iz obeh sosednjih držav.

Na sliki goriški župan dr. Gallarotti pozdravlja športnike iz Slavonskega Broda na sprejemu, ki je bil v ponedeljek dopoldne na goriškem županstvu.

V nedeljo popoldne ob 17.15 je bilo v veliki dvorani UGG v Gorici prijateljsko srečanje košarkarske ekipe Goriziana s košarkarji iz Slavonskega Broda na Hrvaškem. Po lepi in borbeni igri so zmagali Goričani z rezultatom 90:67. Goričani so bili tehnično v premoči, gostje pa so se izkazali s požrtvovalno igro.

V soboto in nedeljo zjutraj so se pomerili na petih deskah tudi šahisti iz obeh mest. Zmagali so gostje iz Slavonskega Broda z rezultatom 3:2. Goričani imajo premalo izkušnje, ker se le redko udeležujejo podobnih tekmovanj in to so izkoristili gostje v svoj prid.

Tudi pri srečanju v namiznem tenisu so zmagali športniki iz Slavonskega Broda z rezultatom 5:2. V tekmovanju v telovadbi, ki je bilo v nedeljo dopoldne, je dobil največ točk Ivica Hmjelovac iz Slavonskega Broda in sicer 55,70. Drugi je bil Ivo Raniolo iz Mester s 54,30 točke. Peto mesto je zasedel Goričan Lucio Marega s 53 točkami ter šesto Giorgio Furlan pravtako od UGG iz Gorice s 52,20 točke.

Vsa tekmovanja so potekala v najlepšem razpoloženju in so gostje iz Jugoslavije povabili športnike iz Gorice na revanžne tekme v Slavonskem Brodu. Goriški športniki so na to pristali in se bodo pozneje pogovorili o podrobnostih in datumu povratnega srečanja. Z obeh strani pa so izrazili željo, naj bi temu srečanju sledila še šteVilna druga, v katerih se bodo pomerili v raznih športnih panogah v plemenitem tekmovanju.

Deželno zborovanje liberalnih upraviteljev

V okviru priprav za upravne volitve na Goriškem, ki bi morale biti proti koncu pomladi, je bil v nedeljo dopoldne v mali dvorani UG v Gorici prvi deželni sestanek krajevnih upraviteljev, ki so bili izvoljeni na listah PLI. Sestanku je predsedoval podpredsednik liberalne stranke on. Alberto Ferioli iz Rima ter poslanec Taverna. Na sestanku so imenovali pripravljalni odbor, ki naj bi pripravil statut in vse drugo, kar je potrebno, za deželno združenje liberalnih upraviteljev.

Po tem prvem delu je bilo javno politično zborovanje, na katerem je goriški liberalni prvak Mayo predstavil občinstvu državnega podtajnika stranke in nato polemiziral z goriško občinsko upravo v zvezi z aplikacijo člena 167 za zasego zemljišč za gradnjo ljudskih hiš. Mayo je poudaril, da je predlagana rešitev najslabša, kolikor jih je možnih.

Poslanec Ferioli je nato govoril o gospodarski in politični krizi ter kritiziral levi center in njegovo politiko. Tudi on se je dotaknil člena 167 in dejal, da ga hočejo v Gorici in tudi drugod aplicirati v mnogo večjem obsegu kot pa bi bilo potrebno, ker bi želeli na ta način škodovati zasebni lastnini. V Gorici pa ne gre za kakšne veleposestnike, ampak za majhne posestnike, ki živijo od te zemlje. Ker smo na meji, se je dotaknil tudi socializma in komunizma na splošno, ter hotel prikazati razliko med politiko zasebne lastnine, ki jo zagovarjajo liberalci in med «kolektivistično» politiko vzhodnih držav.

Zaključil je, da zahteva njegova stranka novo politiko za delavce, ki jih je s prepričevanjem treba «spreobrniti», da se bodo odvrnili od marxizma, ter za zaščito zasebne lastnine.

Zborovanje se je nadaljevalo tudi popoldne, ter so se pri debati oglasili razni govorniki.

V RIMSKEM PARLAMENTU

Interpelaciji Fortune (PSI) in Franca (KPI) o SAFOG

Oba poudarjata, da so statve, ki jih proizvaja livarna SAFOG tako zastarele, da jih ne more več prodajati

Notranja komisija livarne SAFOG je poslala rimskim in deželnim parlamentarcem pismo, s katerim jih seznanja o razmerah v njihovem obratu, odkar je ravnateljstvo skrčilo delovni čas v dveh obratih, ki zaposlujeta nad 70 delavcev, na 24 ur na teden. Pozivajo jih, naj nastopijo na najprimernejših mestih, da se delavcem zagotovi zaposlitev.

Dva poslanca sta medtem že vložila v parlamentu vprašanje o novo nastalih razmerah v SAFOG. Loris Fortuna (PSI) sprašuje ministra za državne udeležbe Boja, kakšne ukrepe namerava podvzeti, da se zagotovi bodočnost podjetja, ki ni zašlo v krizo zaradi splošnih slabih gospodarskih razmer v državi, ampak zaradi težav s prodajo svojih tekstilnih strojev, ki so zastareli.

Poslanec Raffaele Franco (KPI) pa trdi v svojem vprašanju, da je skrčenje delovnega časa v nasprotju z zagotovili podtajnika Donata Cattina, ki je oktobra lani dejal, da v SAFOG ne bodo skrčili delovnega časa pod 40 ur na teden. Statev, ki jih izdeluje SAFOG, ni več mogoče prodati na nobenem tržišču. Obrat že štiri leta proučuje nov tip avtomatičnega tekstilnega stroja, ki je že sedaj obsojen na neuspeh. Ob koncu zahteva poslanec okrepitev vodilnih in tehničnih kadrov ter novo proizvodno smer, da se zagotovi splošna zaposlitev, zlasti še mlade delovne sile.

Obvestilo županstva iz Doberdoba

Županstvo iz Doberdoba obvešča vse prizadete zemljiške posestnike, ki so utrpeli kakšno škodo pri izboljševalnih delih na Lizertu, naj v 15 dneh od 20. t. m. dalje prijavijo na županstvu zadevno škodo, da bodo lahko zahtevali odškodnino.

Doma se je ranil

Včeraj okrog 19. ure je doma postalo slabo 29-letnemu zidarju Benitu Fumiatu iz Gorice, Riva Korno 6. Ko se je opotekel se je skušal uloviti ob zid ter se ranil na desni roki. Z avtom Zelenega križa so ga odpeljali v civilno bolnišnico v Gorici kjer so mu nudili prvo pomoč. Okreval bo v petih dneh.

Ženici iz Grojne in Gradiške sta se ponesrečili na domu

Včeraj okrog 14.30 so pripeljali v goriško civilno bolnišnico 85-letno Marijo De Zorz iz Grojne št. 5. Zdravniki so ugotovili, da se je žena udarila v lobanjo, si zlomila desno roko v zapestju in verjetno tudi nekaj reber. Hči, ki jo je spremljala, je v bolnišnici povedala, da je mati že v sredo padla doma. Ker ni tarnala, so sodili, da ni nič hudega. Pozneje pa je čutila vedno večje bolečine ter so jo zato pripeljali na pregled v bolnišnico. Pridržali so jo na zdravljenju s prognozo okrevanja v 30 dneh.

Nekaj pozneje so pripeljali tudi 75-letno Gisello Alessio, vd. Zumin, iz Gradiške, Ul. Battisti 34. Ker so ji ugotovili zlom desne noge v stegnu, so jo pridržali na zdravljenju s prognozo 60 dni. Svojci so povedali, da je žena prejšnji večer okrog polnoči, ko je hotela stopiti s postelje, padla tako nerodno, da si je prizadejala navedene poškodbe.

Jutri, 27. januarja bo v klubu «Simon Gregorčič» na Verdijevem korzu 13 v Gorici predavanje o temi

«Sto let kulturnega poslanstva Slovenske Matice»

Predaval bo njen tajnik dr France Bernik iz Ljubljane.

Ker slavi Slovenska Matica, ena izmed najvažnejših slovenskih kulturnih ustanov, svojo stoletnico, vabi klub k polnoštevilni udeležbi.

V nedeljo, 31. januarja gostuje v Prosvetni dvorani v Gorici, Verdijev korzo 13

«Koroški akademski oktet»

iz Ljubljane, ki bo nastopil z bogatim programom, pripravljenim za turnejo ansambla po zahodni Evropi.

Koncert bo ob 17. uri. Rezervacija vstopnic v uradu SPZ, Ascolijeva ul. 1 v Gorici.

Sedeži po 400 in 300 lir, stojišča 200, dijaška stojišča 100 lir, dijaški sedeži 200 lir.

Kino

VERDI. 17.00: «Le tentazioni della notte», dokumentarni film v barvah. Mladini pod 18. letom prepovedan.

CORSO. 17.15: «Due toreri», Franco Franchi in Ciccio Ingrassia; italijanski črnobeli film, zadnja predstava ob 22.

MODERNISSIMO. 16.00: «Il laccio rosso», H. Drache in H. Collins; črnobeli film E. Wallaceja; mladini pod 14. letom vstop prepovedan; zadnja predstava ob 22.30.

VITTORIA. 17.15: «Anonima peccato», G. Hamilton in M. MacCambridg; ameriški črnobeli film; zadnja predstava ob 21.30.

CENTRALE. 16.30: «Le cinque vittime dell'assassino», J. Fuchsberger in H. Heinz Drache; črnobeli film E. Wallaceja; mladini pod 14. letom vstop prepovedan.

DEŽURNA LEKARNA

Danes ves dan in ponoči je odprta v Gorici lekarna S. GIUSTO, Korzo Italia št. 242, tel. 31-51.

TEMPERATURA VČERAJ

Včeraj smo imeli v Gorici najvišjo temperaturo 10 stopinj ob 13. uri, najnižjo 3,4 stopinje pol ničlo ob 3.50. Povprečne dnevne vlage je bilo 63 odstotkov.

šport šport šport šport šport šport

ALIGA

IZIDI

*Bologna—Atalanta	1-1
*Cagliari—Roma	1-0
*Catania—Milan	1-1
*Foggia—Fiorentina	0-0
*Inter—Varese	0-0
*Juventus—Messina	1-0
*Lazio—Genoa	1-1
Torino—*Mantov a	2-1
LR Vicenza—*Sampdoria	3-0

Prihodnje tekme 31. t. m.)

Cagliari - Juventus; Catania - Lazio; Fiorentina - Sampdoria; Foggia - Inter; Genoa - Messina; LR Vicenza - Bologna; Milan - Mantova; Roma - Atalanta; Torino - Varese.

LESTVICA

Milan	18	13	5	0	34	11	31
Inter	18	9	8	1	24	15	26
Juventus	18	9	7	2	22	12	25
Fiorentina	18	8	7	3	26	18	23
Torino	18	7	8	3	23	15	22
Bologna	18	8	5	5	24	13	21
Roma	18	4	9	5	20	19	17
Foggia	18	5	7	6	11	15	17
Varese	18	4	9	5	17	21	17
Vicenza	18	6	5	7	19	20	17
Atalanta	18	4	8	6	9	12	16
Lazio	18	4	8	6	16	17	16
Catania	18	5	6	7	20	25	16
Sampd.	18	5	6	7	14	19	16
Genoa	18	2	9	7	12	23	13
Cagliari	18	2	7	9	10	22	11
Messina	18	3	5	10	11	23	11
Mantova	18	2	5	11	8	20	9

Po vesteh iz Budimpešte

Kandidatura Madžarske za olimpiado 1972

DUNAJ, 25. — Bivši madžarski minister za pošto in telekomunikacije Istvan Kossa je postavil s člankom v nekem dnevniku kandidaturo Madžarske za organizacijo olimpijskih iger 1972. leta.

Bivši minister omenja, da je Madžarska med 12 državami, ki so se udeležile prve moderne olimpiade in da so njeni atleti osvojili na olimpijskih igrah vsega skupaj 85 zlatih, 67 srebrnih in 67 bronastih kolajn.

Prav zaradi olimpijske tradicije in športnih uspehov, zaključuje članek, ima Madžarska realno možnost, da sprejmejo njeno kandidaturo za organizacijo iger 1972. leta.

SVETOVNO PRVENSTVO V DVOSEDEŽNEM BOBU

Tony Nash in Robin Dixon ohranila lanski naslov

Italijana Ruatti in De Lorenzo na drugem mestu

ST. MORITZ, 25. — Olimpijska prvaka v dvosedežnem bobu Angleža Tony Nash in Robin Dixon sta ponovno osvojila svetovni naslov v tej panogi. Britanca sta že v prvem dnevu po dveh vožnjah prevzela vodstvo, katerega sta v drugem še povečala. Na drugo mesto sta se uvrstila Italijana Ruatti in De Lorenzo, ki sta se morala boriti v največji meri proti kanadski posadki, ki je le za malenkost zaostala.

Nash, ki je inženir po poklicu in Dixon, kapetan grenadirjev, sta v tretji in četrti vožnji dosegla nov rekord proge, in sicer najprej z 1'16"94 in nato še 1'16"91.

Končna lestvica letošnjega svetovnega prvenstva v dvosedežnem bobu je naslednja:

1. **V. BRITANIJA I.** 5'11"30 (1' in 18"48, 1'18"96, 1'16"94, 1' in 16"91)
2. **Italija I.** 5'14"57 (1'19"11, 1' in 18"67, 1'19"46, 1'17"33)
3. **Kanada I.** 5'14"99 (1'18"98, 1' in 19"03, 1'18"73, 1'18"34)
4. **Švica I.** 5'15"35 (1'19"67, 1'19"20, 1'18"19, 1'18"29)
5. **Nemčija I.** 5'16"78 (1'21"11, 1' in 19"06, 1'18"01, 1'18"60)
6. **V. Britanija II.** 5'16"86
7. **Nemčija II.** 5'18"65
8. **Italija II.** 5'18"69, itd.

ALPSKI SMUČARJI ZA HAHNENKAMM

Slalom in kombinacija za Francoza J. C. KILLYJA

Avstrijci so tudi v nedeljo razočarali

KITZBUHEL, 25. — Tudi zadnji dan tekmovanja v slalomu Hahnenkamma ni prinesel Avstrijcem zadoščenja. Hoteli so se oddolžiti predvsem Francozom in malo je manjkalo, da ni to uspelo Karlu Schranzu. Seveda pa Schranz ni računal z Jeanom Claudom Killyjem, ki je v slalomu tvegal vse za vse in prepričljivo zmagal. Nedeljsko tekmovanje je privabilo ob progi ne samo ogromno število gledalcev, temveč tudi novinarjev, ki so hoteli prisostvovati «velikemu finalu». Ta pa se je zaključil v korist Francoza Killyja, ki je zmagal v slalomu in tako osvojil prvo mesto tudi v alpski kombinaciji.

Rezultati zadnjega dne tekmovanja v Kitzbuehlu so naslednji:

SLALOM:

1. **Killy** (Fr.) 121,54 (61,71—59,83)
2. Schranz (Av.) 123,18 (60,33 in 62,85)
3. Sunde (Norv.) 124,37 (62,49 in 61,88)
4. Nindl (Av.) 124,66 (63,46—61,20)
5. Arpin (Fr.) 125,01 (61,80—63,21)
6. L. Leitner (ZRN) 125,12 (62,32 in 62,81)
7. Lacroix (Fr.) 126,36 (63,33 in 63,03)
8. Melquiod (Fr.) 127,10 (64,40 in 62,70)
9. Jeuffret (Fr.) 127,29 (63,82 in 63,47)
10. Nenning (Av.) 127,41 (65,67 in 61,74)
11. Manninen (Finska) 127,69 (64,20 in 63,49)
12. Scherzer (NDR) 127,75 (64,41 in 63,34)
13. De Nicolò (It.) 127,99 (63,11 in 64,90)
14. I. Malknecht (It.) (65,09—63,00)

KOMBINACIJA:

1. **Killy** (Francija)	10,93
2. L. Leitner (ZRN)	15,44
3. Schranz (Avstrija)	19,77
4. Nindl (Avstrija)	22,96
5. Lacroix (Francija)	27,88
6. I. Malknecht (Italija)	31,03
7. Nenning (Avstrija)	34,16
8. Arpin (Francija)	39,61
9. Jeuffret (Francija)	45,82
10. Scherzer (NDR)	50,97
11. Malquiond (Francija)	53,34
12. De Nicolò (Italija)	53,70
13. Mussner (Italija)	55,27
14. Bleiner (Avstrija)	56,82
15. R. Sailer (Avstrija)	59,09

* * *

COGNE, 25. — Nemec Demel je zmagal v smučarskih tekih za pokal «Consiglio Val d'Aosta». Takoj za zmagovalcem so se uvrstili Italijani Steiner, G. Stella, Meyer, Manfroi, A. Stella, medtem ko je Jugoslovan Lakota zasedel 43. mesto.

ŠTIRISEDEŽNI BOB

ST. MORITZ, 25. — Danes so se začeli treningi za svetovno prvenstvo v štirisedežnem bobu, ki bo v soboto in nedeljo v St. Moritzu. Med današnjimi vožnjami je bilo, na srečo brez hudih posledic, več padcev. Posadka Nemčije I. je danes zabeležila najboljši čas. Za Nemci so bili najhitrejši Švicarji.

V NEDELJO V KRANJU

Zaključeno prvenstvo Slovenije v tekih in klasični kombinaciji

KRANJ, 25. — V nedeljo se je končalo prvenstvo Slovenije v tekih in klasični kombinaciji za vse kategorije. Za naslov prvaka se je borilo 125 tekmovalcev in tekmovalk iz 25 klubov.

V članski konkurenci je naslov prvaka osvojil član Triglava **Seljak** pred Baučetom in Kobetarjem. Mel članicami je bila najboljša **Jožica Grilc**, med starejšimi mladinci pa je zmagal **Pavle Dornik**, član Partizana z Gorij. V kategoriji mlajših mladincev je naslov šel prav tako v Gorje po zaslugi **Jakopiča**. Med mladinkami je bila najboljša **Pliberškova** z Lovrenca na Pohorju pred Pšenico iz Mojstrane. Med starejšimi člani je prvo mesto pripadlo **Matevžu Kordežu**.

V klasični kombinaciji pa so naslovi pripadli kakor sledi: član **Knific Ivan**, starejši mladinci **Komanc**, mlajši mladinci **Princ**.

V štafetnih tekih so slovenske naslove osvojile ekipe **Triglava** v članski konkurenci, **Partizana** Gorje med starejšimi mladinci, **Triglava** med mlajšimi in mladinci, **Partizana** Lovrenc med mlajšimi mladinkami in **Partizana** Lovrenc med članicami.

V I. POVRATNEM KOLU A LIGE

Juventus ogroža Inter

Delni spodrsljaj Milana in Herrerovega moštva

Vsi nogometni velikani A lige so v nedeljo zabeležili zastoj. To velja za Milan, ki je v Cataniji dobro začel, a se je moral, v glavnem zaradi poškodbe Nolettija, zadovoljiti le s točko.

Slabše se je godilo Interju, ki je igral pred domačimi navijači in čeprav je bil favorit, ni mogel nikakor spraviti na kolena upornega novinca prvoligaškega prvenstva Varese. Tudi Bologna je zabeležila v tekmi z Atalanto delni spodrsljaj. Zaradi teh zavrtljajev je stanje na vrhu lestvice praktično nespremenjeno. Samo Inter je zašel v nevarno območje Juventusa, ki se je z nedeljsko zmago nad Messino približal za točko milanski enajstorici. Medtem ko ima Milan dovolj prednosti, se bo sedaj borba za drugo mesto odvijala v glavnem med Interjem in Juventusom. V čigavo korist se bo videlo že v prihodnjih kolih.

Torino nadaljuje z uspešnimi nastopi in v nedeljo si je šel po točke k zadnjemu v lestvici Mantovi. Bolj nerodno je bilo za Fiorentino, ki je v Foggiji dosegla le neodločen izid, medtem ko je morala Roma, ki je gostovala v Cagliariju, položiti orožje.

Največji rezultat je dosegla enajstorica Lanerossi iz Vicenze, ki je kljub gostovanju na genovskih tleh, prisilila Sampdorio na brezpogojno predajo.

PO ZELO MEDLI IN OBRAMBNI IGRI V ALESSANDRIJI

Z neodločenim izidom 0:0 Triestina rešila točko

Nobili prekrižal račune Bernasconiju

ALESSANDRIA: Nobili; Poppi, Sogliano; Carlini, Migliavacca, Vitali; Di Cristofaro, Ragonesi, Mognon, Soncini, Cardillo. Trener: Augustine.

TRIESTINA: Scorti; Frigeri, Ferrara; Palcini, Dalio Sadar; Rancati, Scala, Bernasconi, Cignani, Novelli. Trener: Renosto.

SODNIK: Gussoni iz Varese.

ALESSANDRIA, 25. — Končno se je Triestina le vrnila z gostovanja z dragoceno točko. Lahko bi prišla z obema, vendar Tržačani (in tu mislimo bolj na vodstvo kot na igralce) niso opazili, da je Alessandria popolnoma «groggy». Zadostovalo bi le nekaj ostrih napadov in gostje bi prinesli v Trst celotni izkupiček. Žal so se zadovoljili le s polovičnim.

Domačini so napadali le v prvih 15 minutah igre. Takoj zatem so jim pošle sile in igra se je spremenila v brcanje žoge brez smisla in načrta. Tržačani so se zaprli v obrambo in niso dovoljevali, da bi jih zelo šibki domačini ogroževali. In res ni bilo nobene nevarnosti, ker so napadalci Alessandrie trmasto in predvsem neumno vztrajali v frontalnem navalu na vrata. Dovolj bi bilo, da bi akcije razvili preko kril in Triestina, takšna kot je bila v nedeljo, bi se vrnila domov s precej grenkim porazom.

Res je, da bi lahko Triestina tudi zmagala. Dovolj bi bilo, da bi tehnično vodstvo spremenilo prvotna navodila in spodbudila igralce k napadalnosti. Prepričani smo, da bi bila zmaga v tem primeru lahko dosegljiva. Toda tehniki na klopi niso hoteli tvegati in so se zadovoljili s točko. Kljub temu je bil Bernasconi na tem, da prodre do mreže. Imel pa je smolo, da je hotel vratar Alessandrie tvegati vse za vse in tako mu je z nogo odbil žogo, ki je bila usmerjena v mrežo če bi tedaj izrabili zmedo v vrstah gostov bi Bernasconiju in tovarišem prav gotovo uspelo prevariti Nobilija. Toda Tržačani so trmasto vztrajali v obrambi in namesto, da bi izrabili številne priložnosti, so se žog odkriževali s tem, da so jih brcali daleč od sebe do... ljudi na tribunah. Nič čudnega torej, če je bila igra medla in če ni prišlo do gola.

BLIGA

IZIDI

*Alessandria—Triestina	0-0
*Bari—Napoli	2-1
*Brescia—Palermo	0-0
*Catanzaro—Spal	0-0
*Lecco—Trani	1-0
*Livorno—Parma	3-0
*Modena—Venezia	1-1
*Potenza—Monza	1-0
*Pro Patria—Padova	1-0
*Reggiana—Verona	4-0

Prihodnje tekme (31. t. m.)

Brescia - Reggiana; Livorno - Pro Patria; Modena - Lecco; S. Monza - Trani; Napoli - Parma; Padova - Catanzaro; Palermo - Bari; Spal - Potenza; **Triestina** - Venezia; Verona - Alessandria.

LESTVICA

Lecco	18	10	4	4	26	7	24
Brescia	18	8	8	2	22	11	24
Reggiana	18	8	5	5	23	8	21
Modena	18	7	7	4	21	11	21
Spal	18	6	9	3	13	11	21
Napoli	18	5	10	3	20	13	20
Palermo	18	7	6	5	21	19	20
Catanzaro	18	5	10	3	10	10	20
Verona	18	6	8	4	15	17	20
P. Patria	18	8	4	6	17	21	20
Venezia	18	7	5	6	19	16	19
Bari	18	6	7	5	18	17	19
Potenza	18	5	7	6	24	25	17
Padova	18	4	9	5	9	10	17
Alessand.	18	4	9	5	13	18	17
Livorno	18	3	8	7	11	15	14
Trani	18	4	6	8	10	22	14
Monza	18	3	6	9	13	26	12
Triestina	18	4	3	11	9	23	11
Parma	18	3	3	12	12	28	9

Po zaključenem prvenstvu

Novi pokrajinski prvaki v namiznem tenisu

Sinoči se je zaključilo namiznoteniško pokrajinsko prvenstvo.

Naslove prvakov so si osvojili:

Ženske mladinske dvojice
Švab - Stergaus (Bor)
Moške mladinske dvojice
Palman - Lena (Soffitta)
Mešane mladinske dvojice
Švab - Moro (Bor)
Mladinci
Floreani (Soffitta)
Mladinke
Švab (Bor)
Moške dvojice
Pieberger . Runco (UNI)
Ženske dvojice
Švab - Battista (Bor)
Mešane dvojice
Battista . Košuta E. (Bor)
Člani III. kategorije
Birsa (Soffitta)
Članice III. kategorije
Švab (Bor)

AMATERSKI NOGOMET

CRDA z 2 goloma premagala Primorje

Neodločeno med juniorji Primorja in Esperije

V nedeljo je bila v Nabrežini toliko pričakovana tekma prvenstva druge amaterske kategorije med CRDA in proseškim Primorjem, ki se je predstavil v postavi Mora, Olenik, Galli, Sardoč, Manchesan, Metelko, Daneu, Petrucci, Husu in Verginella.

Po začetni precej nervozni igri je Primorje imel prvo priložnost, da povede v vodstvo. Žal je tega Petrucci zapravil in s tem vzpodbudil nasprotnike, da so s hitrimi prodori ostro odgovorili. Vratar Primorja se je tokrat večkrat izkazal in rešil mrežo pred klonitvijo. V 35' je Metelko končno le prisilil nasprotnike na kolena. Nekaj kasneje so imeli Prosečani ponovno priložnost, ki pa jo niso izrabili in tako zaključili polčas z minimalno prednostjo.

V drugem polčasu je CRDA ostreje navalila na gol Primorja in si je v 11' izsilila enajstmetrovko, ker je žoga priletela Galliju na roko. Kljub protestom Prosečanov, je sodnik vztrajal pri svojem sklepu. Na srečo je Mora ubranil strel in tako rešil položaj. Prosečani so vztrajali v napadu, vendar so bili prodori vedno bolj nerodni in neorganizirani, zaradi česar je imela obramba CRDA lahko delo. Ta položaj je zelo škodil Primorju, ki je moral v 31' kloniti. V 42', ko je že kazalo na delitev točk, je krilo CRDA začelo po desni strani prodor. Občinstvo in nogometaši, ki so se celo ustavili, so protestirali, vendar je bila ta akcija za sodnika popolnoma pravilna. Krilo je podalo na sredo, kjer je popolnoma prost igralec CRDA odbil z lahkoto v mrežo Primorja in s tem dosegel zmago.

O tekmi se lahko reče, da je bila v prvem polčasu lepa in zanimiva, medtem ko je Primorje v drugem delu igre odpovedalo. CRDA je izrabila to priložnost in si tako zagotovila popolni uspeh. Prosečani bi jo lahko gotovo zaključili v svojo korist, le če bi v zadnjih 20 minutah nadzorovali igro na sredi igrišča. Tudi tokrat je sodnik botroval zmagi nasprotnikov Primorja, ker je s preveliko lahkoto prisodil enajstmetrovko in je prezrl marsikateri prekršek. Glavni je bil seveda tisti, ki je pripomogel tekmecem Primorja do zmage.

V jutranjih urah je bilo prav tako v Nabrežini srečanje juniorskega prvenstva med Primorjem in Esperio. Tekma se je končala neodločeno 2:2. Za Primorje je bil obakrat uspešen Perkovič.

R. B.

SMUČARSKI SKOKI

UNTERWASSER, 25. — Italijan Giacomo Aimoni je zmagal v prvem tekmovanju VII. tedna smučarskih skokov v Švici. Za njim se je uvrstil Šved Sjoeberg, Jugoslovan Zajc pa je bil sedmi.

PO NEDELJSKEM PORAZU S FRANCIJO

Italijani danes proti jugoslovanskim košarkarjem

V sredo bodo Jugoslovani nastopili v Gorici proti UGG

MILAN, 25. — Po nedeljskem porazu v dvoboju s Francijo (74:62) čaka italijanske košarkarje naporno srečanje z Jugoslavijo, ki bo jutri zvečer v Milanu. Poraz s Francijo je presenetil Italijane in še najbolj njihovega tehničnega komisarja prof. Paratoreja, ki je bil deležen žvižganja in ostrih kritik. Zaradi tega smemo pričakovati, da bo skušal popraviti slab vtis. Priložnost je na dlani, ker bodo Jugoslovani že jutri gostje italijanskih tekmecev.

V krogih izvedencev se govori, da je Jugoslavija boljše moštvo kot Francija in bo zato tudi trši oreh. Jasno je, da bo Paratore delno spremenil postavo, ki bo morala tokrat nastopiti v funkciji onemogočenja Koraća in tovarišev. Ker je Korać neusmiljen strelec se govori, da bo imel ne dva, temveč celo tri varuhe. Ti so «velikani» Masini, Buffalini in Flaborea. Brez dvoma bo jutrišnja tekma bolj vroča, še posebno, ker bo živčna napetost Italijanov, ki se bodo skušali oddolžiti za poraz s Francijo, na višku.

* * *

Na povratku v domovino bo jugoslovanska košarkarska reprezentanca igrala JUTRI V SREDO OB 21. URI V DVORANI TELOVADNEGA DRUŠTVA S PETORKO GORIZIANE.

V jugoslovanski državni ekipi so nekatera svetovno znana imena kot Korać in Daneu. Z njima bodo igrali še Potočnik, Rajković, Kovačić, Djerdja, Raznatović, Skansi, Aiselt, Cvetković, Pavlović in Nikolić. Zorzi bo proti njim poslal svoje najboljše igralce. Vsekakor se kljub utrujenosti, ki se bo prav gotovo poznala jugoslovanskim repre. zentantom zaradi dveh napornih srečanj z državnima reprezentancama, obeta obiskovalcem tekma na visokem tehničnem in tudi agonističnem nivoju.

V SOBOTO V GORICI

Košarkarski dvoboj Olimpija-Goriziana

V soboto,30 t. m. bo ljubljanska košarkarska petorka Olimpija nastopila v Gorici proti UGG. S to tekmo se bo zaključilo obdobje mednarodnin tekem, ki jih je Zorzijeva ekipa odigrala med zimskim odmorom državnega prvenstva prve lige.

V PRVENSTVENI TEKMI MOŠKE B LIGE

Skoraj brez odpora: Celana-Bor 3:0

Neobstoječi napad in zelo slaba obramba Tržačanov

Borova šestorka je z nedeljskim nastopom dosegla najnižjo točko v tem prvenstvu. Na dan so prišle vse njene hibe tako v obrambi kot v napadu. Najbolj pa je bilo občutiti zelo slabo obrambo, ki ni znala rešiti niti ene, tudi najmanj nevarne žoge.

Ko smo gledali tekmo nismo hoteli verjeti, da je ekipa plavih zmožna take slabe igre: od prvega do zadnjega so člani ekipe igrali pod svojimi zmožnosti. Pri tem pa je treba grajati nekatere, ki znajo zablesteti, ko ekipa igra s polno paro, v primeru ko ji gre slabo, pa meni tič tebi nič zapravljajo po nepotrebnem žoge, ki bi jih lahko prisebno izkoristili. Predvsem pa se ne potrudijo niti malo, češ saj tudi drugi delajo isto. Druga točka pa je, da nekateri tudi po cel mesec niso prišli na trening. Samo s treningom se lahko doseže boljšo igro in z njo tudi zmago.

Če bodo slovenski odbojkarji še tako igrali kot v nedeljo, potem bo nazadovanje v C ligo neizogibno, kar pa upamo, da se ne bo zgodilo. Bor mora namreč osvojiti vsaj 10 do 12 točk, da lahko z gotovostjo računa na obstoj v drugi ligi. Dosedanje osvojene točke so štiri. Treba bo torej zmagati še najmanj štiri tekme.

Že v prvem setu smo uvideli, da z Borovo šestorko nekaj ne gre. Vtis smo imeli, da vidimo na strani plavih šest dreves, ki pod sapo vetra zamahnejo sedaj z eno sedaj z drugo vejo. Celana je po medli igri osvojila set, potem ko je vodila celo s 14:1.

Drugi set je bil bolj borben in tokrat so povedli borovci s 5:0. A že pri naslednji menjavi servisa je bil preobrat, to je 6:5 za Celano. Borova obramba je v tem delu igre popolnoma odpovedala.

Tretji in zadnji set te tekme pa je bil prava šagra grešk. Spet so fantje bulili v žogo in Celana si je tako nabrala zadostne točke, zmagala tudi ta set in s tem tekmo.

O Celani lahko pripomnimo, da ekipa ni tako močna, kot smo pričakovali. Pokazala pa je odlično obrambo, čeprav Borov napad sploh ni obstajal. Gostje so nam predstavili nekatere dobre tolkače in kot rečeno, dobro obrambo, a nič več. Po tem njihovem nastopu pa jih ne smemo soditi, saj jim Borova ekipa sploh ni nudila odpora.

Izid:

Celana — Bor 3:0 (15:4, 15:13, 15:5).

Postavi:

BOR: Jurkič, Fučka, Starec, Vitez, Vodopivec, Drasič, Uršič, Mijot, Orel in Veljak W

CELANA: Bugini, Pagnoni, Mazzoleni, Egnard, De Biasi, Vicentini, Rossi, Banderi in Bugada.

SODNIKI: Schiavo (Padova); Facchetin in Ban iz Trsta.

RITTER

Totocalcio

Bologna—Atalanta	(1-1)	X
Cagliari—Roma	(1-0)	1
Catania—Milan	(1-1)	X
Foggia—Fiorentina	(0-0)	X
Inter—Varese	(0-0)	X
Juventus—Messina	(1-0)	1
Lazio—Genoa	(1-1)	X
Mantova—Torino	(1-2)	2
Sampdoria—Vicenza	(0-3)	2
Bari—Napoli	(2-1)	1
Reggiana—Verona	(4-0)	1
L'Aquila—Reggina	(1-0)	1
Trapani—Salernitana	(1-1)	X

KVOTE

13 — 27.530.000 lir
12 — 1.915.000 »

TOTIP

1.	—	1. Carrousel	2
		2. Lydda	X
2.	—	1. Messia	1
		2. Sceriffo del Mare	1
3.	—	1. Crazy Horse	X
		2. Loano	1
2.	—	1. Anisette	2
		2. Buccon	1
5.	—	1. Trivento	2
		2. Ordonez	1
1.	—	1. Ivan	1
		2. Iran	2

KVOTE

12 — 482.027 lir
11 — 33.722 »
10 — 4.527 »

FRANCE BEVK

MLINI ŽIVLJENJA

29.

Plečarja ni mogla živega trpeti. Smrtno mu je zamerila zaradi sestrične Micke. Ko je ta umrla, malone da ga ni obtoževala tudi zaradi njene smrti. Njena mržnja pa je dobila peruti šele, ko se je vrnila iz mesta, kjer je vrsto let služila. Ker je bila «baba in pol» na pogled, na glasu kot petična, se je omožila s Kocjanom, ki mu je pred kratkim umrla žena. Vdovec, ki je bil že precej zapit in se mu je hiša majala na vseh oglih, je po splošnem mnenju z njo zadel na loteriji.

Klara je poplačala dolgove, gostilna je znova zaživela. Plečar, ki ni prenesel njenih strupenih namigavanj, le je poredko zavil pod njeno streho. Vselej v družbi, a nikoli sam. Klare to ni bolelo. Ferjana, «siroto, ki ima mačeho,» je pogosto vabila k sebi. Že za to, da ji je pomagal obdelovati zaplato zemlje ob potoku. Ni mu preveč zamerila zaradi France, saj «sin takega očeta» ni mogel biti drugačen. Ko se je vrnil kot invalid, se je vsa topila od sočutja. Tolažila ga je z mericami vina. Nesrečnik mora imeti nekaj od življenja.

Ferjan si je potolažil žejo, a misli na očeta ni mogel utopiti. Bolj kot je v dolino nalegal mrak in plezal na obronke, bolj grenko mu je bilo pri duši. Dotlej se mu ni še zgodilo, da bi ne vedel, kje bo spal in iz katere sklede bo zajel... Udaril je po mizi in zopet zaškrtal z zobmi.

«Vina!»

«Ferjan, dosti si pil,» je rekla Klara. «Jutri zopet pridi. Zdaj pojdi.»

Ferjan jo je strmo pogledal.

«Kam naj grem? V vodo?»

«Domov vendar. Kaj govoriš? Ali se ti blede?»

«Nimam več doma. Oče me je spodil.»

Klara ga je gledala vsa trda od začudenja.

«Pa — zakaj?» je vprašala.

«Zakaj? To vesta on in — Franca,» se fant v vinjenosti ni mogel krotiti. «Spodil me je kot psa. Sekiro je zalučal za menoj. Domov ne grem več.»

Klara mu je z vprašujočim pogledom vrtala v pijane oči.

«Ne veš, zakaj?» je rekla počasi. «Neki vzrok je moral biti... Ferjan, ne silim te, da mi vse zaupaš. Prav, da se ne mečeš ljudem v zobe... Kot otrok si, še vedno te ni izučilo... Manjka se deklet...»

Ferjan je bil začuden, da ga je teta videla tako do dna.

«Katera me mara takega?» je rekel bridko in pogledal po sebi.

«Tvoje govorjenje ni za nikamor,» je rekla Klara. «Počakaj, da bo konec vojne. Dobiš invalidnino in boš živel kot gospod. Trgale se bodo zate. Vsaka, ki te bo dobila, si bo obliznila vseh pet prstov.»

Klarine besede so bile za Ferjana kot balzam za rano, umerjene po njegovih najskrivnejših željah. Kljub vinjenosti so se ga toplo prijemale, da se je široko nasmehnil.

«Domov vendarle ne pojdem,» je rekel.

«Ni ti treba domov. Kdo te sili? Ostani pri nas. Pomagal boš, kolikor boš mogel. Stradal ne boš, dobiš, tudi kak kozarec vina.»

Ferjan se je zopet nasmehnil. Le ob spominu na očetovo sekiro mu je živčno trznilo na obrazu.

30

Plečar ni mislil na Ferjana čisto brez samoočitanja. Vsako jutro zarana je pogledal v drvarnico. Ali je kovček že izginil? Pazil je, da ga pri tem ni zalotila Franca, ki ga je gledala, kot da mu tiho zameri. To ga je nekoliko begalo.

Po treh dneh kovčka ni bilo več. Od Anke, ki se je iz doline grede rada oglasila s kako novico, je Plečar izvedel, da je Ferjan pri Kocjanu «za hlapca». Oddahnil se je. Da se je zatekel h Klari, ga ni presenetilo. To je v mislih pričakoval. Hkrati s to novico je Anka prinesla s pošte tudi pismo od Pavleta.

Ta je v skopih gesedah obžaloval materino smrt. Hkrati se je opravičeval, da ga ni bilo k pogrebu. Niso mu dali dopusta. Pravkar so ga uvrstili v pohodni bataljon, ki je namenjen na fronto. Vojna je neusmiljena botra. Zdaj čaka v novi uniformi, da odide. Ne ve, kdaj. Če Franca pohiti, ga morda še najde. Če le more, naj pride.

Naj pride! Ti dve besedi sta bili za Franco kot klic, ki ji je šel do srca. Najraje bi bila na mestu poletela, kakor da je dobila perutnice.

«Ali naj grem?» je vprašala tasta.

«Pojdi.»

Naglo se je preoblekla in tekla na postajo. Potovanje jo je plašilo, zakaj dotlej še nikoli ni bila tako daleč po svetu, vendar bi je nič ne moglo zadržati.

Doline in soteske, ki jih je prvič doživljala, Rosilo je iz oblakov, ki so viseli nizko na pobočjih. Kaplje dežja so polzele po šipah kot solze. Franca jim je sledila z očmi in mislila na Pavleta. Zamišljala si je prizore svidenja. Predstave so se ji sproti menjavale. Vsaka je bila drugačna od prejšnje.

Srečanja se je nekoliko tudi bala. Ne bo mu mogla ne hotela zamolčati, da je oče spodil Ferjana. Pavle se bo zavzel in vprašal: Zakaj? Tudi na to vprašanje mu bo morala odgovoriti. Po resnici. Ali jima ne bo to otežilo slovesa? Ostala bo grenka usedlina v srcu.

Z jekom je vzdihnila.

Ni pričakovala, da ji bo to prihranjeno. In si tudi ni želela, da bi ji bilo prihranjeno za tako ceno... Po dolgem čakanju pred vojašnico je izvedela, da je bila njena pot zaman. Pavleta ni bilo več. Prav tisto jutro se je z bataljonom odpeljal na bojišče.

Od bridkosti so se je zašibila kolena. Stala je kot da ne more verjeti, ni čutila rosečega dežja. Skozi solze, ki so ji meglile pogled, ni videla vojakov, ki so prihajali mimo in obešali nanjo radovedne poglede.

«Tudi vi ga niste našli?» jo je nagovorila starejša ženska, doma od nekod s Krasa.

«Tudi jaz,» je dahnila Franca.

Tisti «tudi» ji je bil v skromno tolažbo. Ni bila samo ona tako nesrečna.

«Moža imate pri vojakih?»

«Moža.»

«A jaz sina,» je rekla Kraševka. «Enega sem že izgubila. Ta bo drugi. Rada bi ga bila še enkrat videla. Kdo ve, kako bo z njim. In z nami tudi. Pravijo, da bo tudi pri nas vojna.»

Tudi Franca je že nekaj slišala o tem.

«Bog ne daj,» je rekla. «Ne morem verjeti.»

«Tudi jaz bi najraje ne verjela. A slabo se raje ponuja kot dobro. Toda naj pride, kar hoče, jaz ne grem nikamor. Četudi me ubijejo. Domek je le domek, četudi ga je samo za en bobek.»

Franca se je z vso dušo oprla na zgovorno ženico, da se ni čutila tako izgubljeno v tujem kraju. Ob nji ji je bilo lažje. Nista iskali prenočišča. Sede na postaji sta dočakali prvi jutranji vlak.

(Nadaljevanje sledi)

UREDNIŠTVO: TRST — UL. MONTECCHI 6 - II. TELEFON 93-808 in 94-638 — Poštni predal 559 — **PODRUŽNICA: GORICA:** Ulica Silvio Pellico 1 - II. Telefon 33-82 — **UPRAVA:** TRST — UL. SV. FRANČIŠKA št. 20 — Telefon 37-338 — **NAROČNINA:** mesečna 800 lir — Vnaprej: četrtletna 2.250 lir, polletna 4.400 lir, celoletna 7.700 lir — SFRJ: v tednu 20 din, mesečno 420 din — **Nedeljska:** posamezna 50 din, 2.400 din za leto 1965. — Poštni tekoči račun: Založništvo tržaškega tiska Trst 11-5374 — Za SFRJ: ADIT, DZS, Ljubljana, Stari trg 3/I., telefon 22-207, tekoči račun pri Narodni banki v Ljubljani 600-14-603 86 — **OGLASI: Cene oglasov:** Za vsak mm v širini enega stolpca: trgovski 150, finančno upravni 250, osmrtnice 150 lir — **Mali oglasi** 40 lir beseda. — Oglasi tržaške in goriške pokrajine se naročajo pri upravi. — Iz vseh drugih pokrajin Italije pri «Società Pubblicità Italiana». — Odgovorni urednik: **STANISLAV RENKO** — Izdaja in tiska Založništvo tržaškega tiska, Trst